

1958

1958. január 1.

Érvénybe lépett a munkaviszonyról szóló törvény, amely nagyobb önállóságot biztosított a munkaszervezeteknek egymás közötti viszonyaik szabályozásában. A törvény 125. szakasza kimondta, hogy „a munkaszervezet, miután eleget tett a társadalmi közösség iránti kötelezettségének, önállóan dönt a megvalósított jövedelem felhasználásáról, és meghatározza tagjainak személyi jövedelmét azok mindegyikének és a munkaszervezet egészének az eredményei alapján”. 126. szakasza úgy rendelkezett, hogy „a munkaközösségek önállóan döntenek a munkaviszony létesítéséről, illetve megszakításáról, valamint a dolgozó személyes státusát illető minden más kérdéstről”.¹

1. Bil-Ton, 55.; *A szocialista öngazgatás Jugoszláviában*. Újvidék, 1979, Forum, 36.; Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 105.; Bilandžić 1999, 376.

1958. január 8.

Az újvidéki József Attila Kultúregyesület keretében működő *Szép Szó* élő irodalmi szemle 12. számával a telepi Petőfi Sándor Kultúregyesületben vendégszerepelt: Majtényi Mihály elbeszélése; Ács Károly költeményei. *Porond*: Budapesti találkozások. Beszél: Beder István. *Figyelő*: Egy önérzet története. Tomán László ismerteti Gelléri Andor Endre regényét.¹

1. Tomán László: *A Szép Szó élő irodalmi szemle 1956–1958. Emlékezés és adatok. Létünk*, 1986, 6. 925–930.

1958. január 11.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület színjátszói *A Bló család* című előadással Versecen vendégszerepeltek.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 77.

1958. január 12.

A szabadkai kiállítási csarnokban megnyílt a vajdasági művésztelek jubiláris kiállítása.¹

1. Zentai művésztelep, 68.

1958. január 13.

Megkezdődött a trbovljei bányászok sztrájkja. Bár csak három napig tartott, ez az első nagyobb sztrájk a titói Jugoszláviában sokkolta a politikai vezetést és a közvéleményt. Mindenki – ha eltérő megfontolásokból is – azzal számolt, hogy a sztrájk lehetetlen a szocialista öngazgatás országában. Szinte minden bányász sztrájkba lépett, körülbelül négyezren,¹ a kommunistákat elszigetelték, nem választották be egyetlen sztrájkbizottságba sem. A hatóságok futárokat fogtak el, akik csatlakozási felhívásokat vittek más vállalatokba. Amikor a sztrájk megszűnt, és megkezdődtek a tárgyalások a követelésekről, kiderült, hogy azok teljesítése mind a vállalat öngazgatási szerveinek kompetenciájába tartozott, de azok nem intézkedtek, „elszakadtak a munkásságtól és bürokratizálódtak”.² A politikai vezetés gyorsan és határozottan, ugyanakkor idegesen is reagált, mert attól tartott, hogy az öngazgatási rendszer előnyeiről külföldön kialakítani igyekezett kép sérül, de attól is, hogy a jelenség áterjed az ország más vállalataira is. Az állambiztonsági szolgálat mellett más állami szerveknek is utasítást adtak az alapos elemzésre, amely nemcsak a szlovéniai, hanem az országos állapotokra is kiterjedt. Kiderült, hogy a megszokott követelés, a fizetésemelés mögött komoly politikai mozgatórugók is vannak: a sztrájk a „jugoszlávellenesség” légkörében alakult ki, amely széles körben elárasztotta egész Szlovéniát. Ez a légkör nemcsak a közvéleményre, de a párt-szervezetekre is rányomta bélyegét, amelyekben elterjedt az a vélekedés, hogy Szlovénia nincs egyenrangú helyzetben a jugoszláv föderációban. Az elemzés a továbbiakban kimutatta, hogy hasonló hangulat terjed a többi köztársaságban is, természetesen különböző intenzitással és motivációkkal. Az is megmutatkozott, hogy az ilyen helyzetekben a társadalmi rendszer nem úgy működik, ahogy azt elvárták, illetve nyilvánosan deklarálták. Az elemzés megnyitotta a szövetségi állami- és pártcsúcs működésének, a

köztársasági vezetőségekhez való viszonyának, valamint a köztársaságok közötti viszonynak a kérdését is.³

1. Nikšić, Stevan: Poslednja poruka. Kolektivni rad, odlučivanje i odgovornost. *NIN*, 1980. május. 65. – 2. Vukmanović, Svetozar Tempo: *Revolucija koja teče*. Beograd, 1971, Komunist, 334. Idézi Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 107. – 3. Bilandžić 1999, 382.; Jovanov, Neca: *Radnički štrajkovi u SFRJ*. Beograd, 1979, 130.; Cvetković, Srđan: Obračun sa socijalistima 1958. Politički proces grupi Krekić-Pavlović. *Istorija 20. veka*, 2008. 1. 86–100.

1958. január 14.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet a Koča Popović jugoszláv külügyi államtitkárnál január 8-án tett látogatásáról beszámolva közölte: „A magyar–jugoszláv kapcsolatokról szólva kissé ingerülten kihangsúlyozta, hogy Jugoszlávia külpolitikája összhangban van belpolitikájukkal, és tisztában vannak azzal, hogy több ideológiai és politikai kérdésben nincsenek azonos állásponton a szocialista országokéval. Szerinte a dolgok normálisan fejlődnek. A magyar–jugoszláv viszony fejlődése a múlt évben szép eredményeket mutatott fel már eddig is. Majd simább modorban folytatta a beszélgetést kijelentve, hogy jó kapcsolataink további fejlődésének nincs semmi akadály.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-5e-00420-1958.

1958. január 15.

Aláírták az 1958. évi magyar–jugoszláv árucse-re-forgalmi jegyzőkönyvet, amely 20-20 millió dolláros forgalmat irányzott elő.¹ > **1958. február 22.**; > **1958. november 6.**

1. *Népszabadság*, 1958. január 15.; 1958. január 18.; MJK56–59, 274., 360.

1958. január 18.

A szabadkai Népszínház bemutatta Franz és Paul Schöntan *A szabin nők elrablása* (Der Raub der Sabinerrinnen, 1885.) című zenés bohózatát

Kellér Dezső fordításában. Rendező: Virág Mihály. Zene: Horváth Jenő. Versek: Szenes Iván; karnagy: Bermel Miklós; hangszerelés: Milan Asić. A díszletet és a jelmezeket Mihajlo Dejanović tervezte, a táncokat Szilágyi László, az éneket V. Dormán Mancsi tanította be. Felléptek: Fejes György (Bányai Márton, tanár), Ferenczi Ibi (Borbála, a felesége), Tóth Éva és Bocskovics Rózsi (Etelka, a leánya), Versegi József (Szilvási Béla), R. Fazekas Piri (Irma, a felesége), Pataki László (Rettegi Fridolin, színházigazgató), Sántha Sándor (Rapos Bogdán, borkereskedő). A darabot 22 alkalommal játszották összesen 10 946 néző előtt.¹

1. Kolozsi Tibor: A Szabin nők elrablása. *7 Nap*, 1958. január 26. 7.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. január 21.

Szántó Tibor levele Herceg Jánosnak: „Drága János Bátyám, köszönöm, amit értem tétél, soha, soha nem fogom elfelejteni jószágodat és bölcsességedet. Hidd el, nem találok szavakat. Elmondom hát, hogy hat hónapi letartóztatás után, a tárgyalás első napján, szabadlábra helyeztek, majd végezetül fel is mentettek. Mondhatom, hogy az itteni irodalmi élet jó néhány vezetője is kiállt az ügyem mellé, eljöttek tanúnak, elmondták véleményüket. Azt Te, drága János Bátyám, jól tudod, hiszen olyan bölcs ismerője vagy az írásaimnak, a történetek nem változtattak bennem semmit. Ott folytatom, ahol abba sem hagytam. Hálásan köszönöm a novelláimmal foglalkozó írásodat is. Biztattál és tanítottál velem. Remélem, nagyon remélem, hogy hamarosan találkozhatunk és végre megszoríthatom a kezéd. Már dolgozom, csak az nehezíti a dolgom, hogy az amúgy sem valami kitűnő látásomnak nem használt az utóbbi hónapok hercehurcája. Különben budapesti lakos lettem. Barátaim is sorra felköltöznek. Sajnos, Pécsen jelenleg nincs irodalmi élet. A viszontlátásig is sok szeretettel, hálával gondol Rád Szántó Tibor. Kedves Herceg elvtárs, én is csak csatlakozhatom Tibi köszöne-

téhez, csodálatos volt, amit értünk tett, és nagyon segített az igazság győzelmében. Szégyenlem nagyon, hogy akkor nem köszöntem meg, de a finis izgalmai annyira lefoglaltak és megviseltek, talán el tudja ezt képzelni. Végtelenül szeretném én is megismerni, Magának bizonyára könnyű lenne ideutazni. Nagy szeretettel várnánk. Hálával üdvözli ismeretlenül is Szántó Judit.”¹

1. Kézirat.

1958. január 22.

Sulhóf József az Újvidéki Rádió művelődési műsorában így méltatta a *Híd* decemberi számát: „Eleven, sokoldalú, sokféle szertetekintő a *Híd* legújabb száma, amely alig két héttel követte a novemberi számot és közel jutott ahhoz, hogy behozza az irodalmi folyóiratoknál gyakori kétséget. Valóban megfiatalodott ez a folyóirat, nem csak azért, mert törölte a korhatár problémát. Nem ismeri el, hogy az írókat öregek és fiatalok csoportjára lehet osztani, és minden jó írást készségesen közöl. Fiatalos szellem érződik a lap hasábjairól azért is, mert határozottabban a ma felé fordul.” Ugyanő ugyanott arról is tájékoztatott, hogy „A ljubljani Cankarjeva založba kiadásában a napokban jelent meg szlovén nyelven Sulhóf József *Varázsvessző* című regénye. Štefan Sedonja fordította, és Mira Rojec címlaptervével izléses kiállításban, szép külsővel került a téli szlovén könyvpiacra. A kiadóvállalat úgy jelentette be, hogy ez az első lefordított mű a Szlovéniában olyan kevésbé ismert vajdasági magyar irodalomból. Ez azonban csak részben felel meg a valóságnak. Néhány évvel ezelőtt a maribori *Veče* napilap folytatásokban közölte Sulhóf József egy másik regényét, könyv alakban azonban csakugyan ez az első vajdasági magyar mű szlovén nyelven, sőt tudomásunk szerint, az első háború utáni vajdasági regény, amely a szlovén nyelvetterületre is eljutott”.

1958. január 24.

A magyar Külügyminisztérium előterjesztésben kérte az MSZMP PB-t, járuljon hozzá a zágrábi magyar, illetve pécsi jugoszláv konzulátus megnyitásához.¹ > **1958. február 4.**

1. MJK56-59, 274–275.

1958. január 25.

A Szarajevói Rádió közölte Szirmai Károly *Oko vatre* című novelláját.¹

1. Szirmai Endre: *Szirmai Károly műveinek bibliográfiája*. A Szirmai Károly Társaság és a Szirmai Károly Archívumok kiadása, München – Stuttgart – Rio de Janeiro, 1978, 70.

1958. január 27.

Belgrádban megkezdődött a Jugoszlávia Népi Ifjúságának VI. kongresszusa.¹ Tito beszédéből: „Tudjátok, hogy a kommunista szövetségben, a VI. kongresszus után, sok volt a tévelygés, és éppen a kommunista szövetségben akadtak bizonyos személyek, néhányan, akik úgy vélték, hogy a VI. kongresszus határozatai gyászbeszéd a kommunista pártnak és a párt szerepének, tehát a Népi Ifjúság szerepének sírja fölött is. Ezek az egyének az állam és a párt funkcióinak elhalásáról szóló tétéleket úgy értelmezték – s nem is öntudatlanul, hanem tudatosan, hogy szét kell kergetni a pártot, hogy ne létezzen többé, szét kell kergetni a Népi Ifjúságot, ez pedig egyszerűen azt jelenti, hogy az egész dologra anarchista szemszögből tekintettek, nem pedig alkotó módon, dialektikusan, hanem anélkül, hogy elmélyedtek volna a kérdésben: mit jelent a párt és az állam elhalása [...] A decentralizáció által mi az új ember kialakításának gondját is különféle helyi szervekre ruháztuk át. Közösségünk, illetve mi, akik ezért felelősek vagyunk, átruháztuk ezt a gondot a lenti szervekre, számolva fejlett öntudatunkkal és úgy véelve, hogy alkalmasak lesznek erre a feladatra. De nem bizonyultak alkalmasnak, és ez kárt okozott ifjúságunknak, mindenekelőtt a gazdaságban dolgozó ifjúságunknak [...] Nem

szándékozom bírálni a decentralizációt. Szükséges dolog ez, és még tovább fog fejlődni, csak meg kell szabni fejlődésének helyes irányát [...] Íme, most is például a nyugati sajtó mekkora lármát csapott arról, hogy nálunk Trbovljében valamiféle sztrájk van (> 1958. január 13.), és ezzel kapcsolatban fantasztikus koholmányokat közöl.”²

1. Dragosavac, Nebojša: *Juče za danas, danas za sutra. Hronika omladinskih kongresa*. Beograd, 1978, Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 163.; Vllasi, Azem: *Omladina u kontinuitetu revolucije*. Beograd, 1978, Mladost, 27., 30. – 2. Ifjúságunktól megköveteljük, hogy tudatos szocialista alkotó tényezővé váljék. In Tito 12, 18.

1958. január 28.

Magyarországon új kormány alakult, élén Münich Ferenc miniszterelnökkel.¹

Aláírták a magyar–albán kulturális együttműködés munkatervét.²

1. *Magyar történelmi kronológia*. Budapest, 1981, Tankönyvkiadó, 553. – 2. *Népszabadság*, 1958. január 28.; Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1958*. Budapest, 1965, 120.

1958. január 29.

Budapesten Péter János és Jovo Kapičić aláírta az 1958. évre szóló magyar–jugoszláv kulturális együttműködési tervet.¹

1. *Népszabadság*, 1958. január 30.; MJK56-59, 186.

1958. január 30.

Jovo Kapičić budapesti jugoszláv nagykövet fogadást adott a nagykövetségen abból az alkalomból, hogy a Nemzeti Színház bemutatta Miroslav Krleža *Glembay Ltd.* című darabját.¹

1. *Népszabadság*, 1958. január 31.; MJK56-59, 361.

1958. január 31.

Urbán János a *Magyar Szóban* arról számolt be, hogy „Átszervezik a suboticei Népszínházat. Létszámcsökkentést terveznek”.

1958. január

A *Híd* 1. számának tartalma: B. Szabó György: *Egy nap Konyovics Milánnal*; Zákány Antal: *Sárba fogva*; Wolfgang Borchert: „*a pokolgép pedig az én fejem*” (Ford. Korom Tibor); Saffer Pál: *Hideg neonfény*; Janez Menart versei; Major Nándor: *Utcasarkon, ha hátranézünk*; Gulyás József: *Ősz*; Németh István: *Két szolgál*; Deák Ferenc versei; Paddy Chayefsky: *Marty* (Televízió-dráma. Ford. Kollin József); Henri Lhote: *Tizenhat hónap a Szabarában* (Ford. G. Czimmer Anna); Miodrag Protić: *A modern művészetelmélet és műbíráló néhány problémája* (Ford. Bodrits István); Ivan Ivanji: *Egy bösz angol író*; Olajos Mihály: *Csak jöjjön a reform*; Paddy Chayefsky: *A televízió-dráma*; *Krónika*. Szerkesztőbizottság: Ács Károly, Major Nándor (felelős szerkesztő), Saffer Pál, Vébel Lajos, Vukovics Géza.

1958. február 1.

Aláírták a magyar–csehszlovák kulturális egyezmény 1958. évi munkatervét.¹

Az Újvidéki Rádióban Mészáros Zakariás arról tudósított, hogy „Suboticán tegnap délelőtt kezdődtek meg, délután és ma pedig folytatódtak a jelölőértekezletek. Tegnap délután az első választókerület delegátusai Bálint Imre elvtársat, a Járási Szakszervezeti Tanács elnökét jelölték a Szövetségi Népszkupstina Termelők Tanácsába. Ugyanebbe a testületbe a második választókerület delegátusai Lebovics Bélát, a November 29. húsárugyár munkását, a Munkástanács Igazgatóbizottságának elnökét jelölték képviselőnek. Ma a Köztársasági Népszkupstina két házába, a Köztársasági és a Termelők Tanácsába jelölték a képviselőket. Az első választókerületben Szabó Ida elvtársnőt, eddigi képviselőt, a másodikban Tikvicki Gezá, a Tartományi Végrehajtó Tanács elnökét, a harmadik választókerületben pedig Marušić Stipan elvtársat, a Járási Népbizottság jelenlegi elnökét jelölték. A Köztársasági Népszkupstina Termelők Tanácsába a Suboticei

járás ipari munkásai két képviselőt választanak. A ma megtartott jelölőértekezleteken az első választókerületben Bárkány Pált, a suboticei villanytelep igazgatóját, a második választókerületben pedig Ivković Matiját, a vasútikocsijavító-műhely dolgozóját ajánlották jelöltnek. A jelölőértekezleteken elhangzott javaslatokat a delegátusok egyhangúlag fogadták el”.

Thurzó Miklós jelentette: „Zentán ma délelőtt ejtették meg a jelölést a Termelők Szövetségi és Köztársasági Tanácsába. A Szövetségi Tanácsba a Zentai járás és a Topolyai járás ipari vállalatai együttesen Gutási Miklóst, a kanizsai Potisje téglagyár technikusát jelölték. A Termelők Köztársasági Tanácsába az ipari vállalatok részéről Tüski Ferencet, az adai Potisje szerszámgépgyár szakemberét, a mezőgazdaság részéről pedig Miskolczy Máriát, a horgosi Bácska mezőgazdasági birtok technikusát jelölték.”

A *Híradó* azt is közölte, hogy „A budapesti Ferencváros birkózói a suboticei emlékverseny után hétfőn Zentán, kedden pedig Novi Sadon vendégszerepelnek. Ellenfelük a Zenta, illetve a Novi Sad-i Slavija felerősített csapata lesz”.

1. *Magyar Nemzet*, 1958. február 2.; *Népszabadság*, 1958. február 2.

1958. február 2.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradójának* választási mellékletéből: „A kikindai [Nagykikinda] választókerület értekezletén egyhangúlag elfogadták Dukic Milannak, a Kommunisták Szövetsége járási vezetőségi titkárának és még hat küldöttnek javaslatát, hogy Agbaba Milkát, a Tartományi Népegészségügyi Tanács elnökét jelöljék a Szövetségi Tanácsba [...] A kikindai járás Novi Kneževac-i [Törökkanizsa] választókerületének értekezletén Rehák Lászlót, a Kommunisták Szövetsége tartományi vezetőségi tagját jelölték a Szövetségi Tanácsba. A járás három képviselőt jelölt a Szövetségi Tanácsba. A kikindai, a Novo Miloševo-i [Beodra] és a Novi Kneževac-i értekezleten Krdžalić Zorát, a

Vajdasági Tanügyi Tanács elnökét, Dukic Milant és Buldočev [Budovalčev] Arsót jelölték. A tartományi jelölőértekezleten 8 képviselőt jelöltek. Ezek Krdžalić Zora, Dejan Gavrić, Bobics Sándor, Miletin Borivoj, Dukai Antal, Palásti István, Miša Stojanović és Maniša Vojvodić.”

1958. február 3.

Kizur István az Újvidéki Rádió *Falumsorában*: „Néhány évvel ezelőtt az volt a baj, hogy nem volt elég traktorunk és más munkagépünk. Ma már körülbelül fordított az arány: sokkal gyorsabban érkeznek a traktorok, kombájnok és más gépek, mint amilyen gyorsan szakkádert képezhetünk. Voltak járások – mint például a zentai – ahol egyes szövetkezetek tavaly szakképzetlen munkásokat alkalmaztak a traktorok és arató-cséplők kezelésére. Ez persze kényszermegoldás volt, amiből a szövetkezetnek vagy birtoknak csak kára lehetett, mert a legkisebb hiba miatt is a gép órák hosszat állt. Hogy ilyesmi vagy ehhez hasonló a jövőben ne forduljon elő, és végeredményben, hogy a káderképzés párhuzamosan haladjon az új mezőgazdasági gépek érkezésével, a szövetkezetek, a birtokok, valamint a járási ügyviteli és szövetkezeti szövetségek az idén alapos terveket dolgoztak ki a mezőgazdasági szakkáder kiképzésére. A Verbászi járás ötéves mezőgazdasági távlatterve 309 millió dinárt irányoz elő káderképzésre [...] Tavaly és az előző években ugyanis két-három hónapos tanfolyamokat, szemináriumokat és vitával egybekötött előadásokat szerveztünk. A gyakorlat sok helyen bebizonyította, hogy ezek a formák ma már nem a legmegfelelőbbek [...] át kell térni az iskolarendszerű kiképzésre.”

A *Híradóban* Aladics János számolt be arról, hogy „Topolyán ma igen élénk volt a választási tevékenység. Délelőtt kilenc órakor a szakszervezeti otthon nagytermében gyűltek össze a járás kiküldöttei, hogy részt vegyenek az első jelölőértekezleten. A beszámoló után Dušan Uzelac topolyai küldött 118 delegátus jelenlétében azt ajánlotta,

hogy a Népszkupstina Szövetségi Tanácsában Zsáki József téglagyári munkás képviselje a Topolyai járást. Indokolásában hangsúlyozta, hogy Zsáki elvtárs sokéves munkásságával és eddigi képviselői tevékenységével megérdemli a kiküldöttek és a választók bizalmát. Javaslatát a delegátusok egyhangúlag elfogadták. A délelőtt tizenegy órakor kezdődő értekezleten Šijačić Aleksandar doktor a Népszkupstina Köztársasági Tanácsába Nagy József elvtársat ajánlotta. Azt hiszem – mondotta Šijačić doktor –, hogy mindannyiunk akarátát tolmácsolom, amikor a magam és még öt küldött nevében a Köztársasági Népszkupstinába Nagy József elvtársat ajánlom. Az értekezlet résztvevői nagy lelkesedéssel fogadták az előterjesztést. Egy emberként szavaztak rá. Délután sem szünetelt a választási tevékenység. A munkásotthonban a Köztársasági Népszkupstina Termelők Tanácsa ipari csoportjába Frindrik Péter kishegyesi vasmunkást, a szocialista szövetség székházában megtartott értekezleten pedig a Köztársasági Népszkupstina Termelők Tanácsának mezőgazdasági csoportjába Szalma Jánost, a kishegyesi Vojvodina mezőgazdasági birtok traktoristáját jelölték”.

1958. február 4.

Az MSZMP PB elfogadta a Külügyminisztérium > 1958. január 24-én kelt előterjesztését a zágrábi, illetve pécsi konzulátus létesítéséről.¹

Neubauer János az Újvidéki Rádió *Faluműsorá*-ban rámutatott: „Azelőtt is gyakran emlegették, és most az országos szövetkezeti szövetség közgyűlésén külön hangsúlyozták, hogy a társas termelés – bármelyik formájáról is legyen szó – akkor helyes, ha mindkét fél megtalálja a számadását. Más szóval a hozamfokozás révén megvalósított jövedelemből a szövetkezet és a termelő is igazságos, megfelelő részt kell, hogy kapjon. Ezen a téren azonban helyenként mulasztások történtek és történnék, de túlnyomórészt a szövetkezet kárára [...] a vetés előtti

szántást általában 25, a mélyszántást pedig 50 százalékkal végzik olcsóbban a szövetkezetek, mint kellene [...] ez a szövetkezeti alapok gyorsabb erősítésének, fejlesztésének rovására megy. Ez pedig azt jelenti, hogy a szövetkezet és a falu mezőgazdasága, tehát maga a földműves lassabban jut hozzá a korszerű termelési eszközökhöz, s általában azokhoz a kellékekhez, amelyek révén még jobban és eredményesebben fokozható a mezőgazdasági termelés.”

A *Híradó*ból azt is megtudhattuk, hogy a sport terén folytatódott a magyar–jugoszláv együttműködés: „A hazánkban vendégszereplő budapesti Ferencváros birkózóegyüttese 12 : 4 arányban legyőzte a Zenta megfiatalított együttesét.”

1. MJK56-59, 256., 274–275.

1958. február 5.

Az MSZMP PB zárt ülésén „megtárgyalta a Jugoszláv Kommunista Szövetségéhez írandó levél tervezetét, és azt fő vonalaiban elfogadta. Megbízást adott Kádár, Kállai és Biszku elvtársaknak a levél végleges megszövegezésére. A levelet a jövő hét végéig el kell juttatni a Jugoszláv Kommunista Szövetségének.” (> 1958. február 11.) A levél elsősorban a magyar–jugoszláv pártközi megbeszélés előkészítésével foglalkozott. Ugyanakkor leszögezte, hogy a Nagy Imre-pert nem szándékozták, és a jövőben sem szándékozzák Jugoszlávia kompromittálására felhasználni, és hozzátette: „Miótán volt olyan tapasztalatunk, hogy az ellenforradalmi felkelésben bűnös és büntetőjogi felelősségre vont személyek közül nem kevés, saját felelősségének csökkentése érdekében, a felelősséget jugoszláv állampolgárookra igyekszik hárítani, utasítottuk hatáságainkat, hogy ezt sem a jelenben, sem a jövőben meg nem engedhetik.” Valójában a vizsgálatba bevont személyeket vallatták jugoszláviai kapcsolataikról, és erről összefoglaló jelentés is készült. Ugyanezen az ülésen döntöttek a Nagy Imre és társai elleni per elhalasztásáról.¹

A Legfelsőbb Bíróság Népbíróvási Tanácsa a Fő utcai börtön és bíróság elkülönített részében megkezdte a Nagy Imre és öt társa elleni titkos per tárgyalását. A külön tanács elnöke Radó Zsigmond volt. A vádlottak kihallgatása után a tárgyalást váratlanul felfüggesztették, és bizonytalan időre elnapolták „bizonyítás-kiegészítés” ürügyén.² > **1958. június 17.**

Budapesten kivégezték Sörös Imrét, az üldözött szabadságharcosok Nyugatra menekítésével megbízott Corvin közti forradalmárt. Sörös Imre Temerinben született 1932. október 21-én. Családjával gyermekként költözött Magyarországra. Egy koncepció perben először 1953-ban, huszonegy évesen ítélték halálra, Sztálin halála után büntetését életfogytiglanira enyhítették, amit közvetlenül az akasztófa alatt hirdettek ki. 1956 nyarán kiengedték a börtönből. Októberben vidékről élelmiszersegélyt szállított Pestre, majd csatlakozott az ellenállókhoz. A forradalom leverése utáni hónapokban emberek tucatjait szöktette Ausztriába. Lebukása után első fokon 1957. október 31-én ítélték halálra. Fellebbezését a Legfelsőbb Bíróság 1958. február 4-én elvetette, s a halálbüntetés haladéktalan elvégzését rendelte el.³

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „A Szövetségi Végrehajtó Tanács mai ülésén két olyan fontos határozatot hozott, amelyek a mezőgazdaság fejlesztésére igen jelentősek. Az egyik az, hogy a földműves-szövetkezeteknek hitelt kell nyújtani, hogy megvalósíthassák az együttműködést a mezőgazdasági termelés terén [...] hogy ők is hitelezhessenek a magántermelőknek [...] másik fontos határozata a mezőgazdaság területén az 1958-as és 59-es minimális védőárakra és prémiumokra vonatkozik, melyekben meghatározott minőségű szarvasmarhák részesülnek. A határozatnak az a célja, hogy fejlessze az állattenyésztést.”

Az is megtudhattuk, hogy „a Zombori járásban szintén befejeződtek a jelölőértekezle-

tek. Ma délelőtt a Járási Népbizottság mindkét terme zsúfolásig megtelt. Az egyik teremben Jaglica Lászlót jelölték képviselőnek a Közgazdasági [köztársasági] Termelők Tanácsának ipari csoportjába, a másikban pedig Osztrogonác Istvánt a Tartományi Termelők Tanácsának ipari csoportjába”.

1. MJK56-59, 276–280. – 2. MTK 1982.; MJK56-59, 277.; *A forradalom előzményei* 1987, 230. – 3. *Temerini Hírmondó* (A VM DP Temerini Körzeti Szervezetének lapja), 2002. november 1. 35.

1958. február 6.

Tito titkos összejövetelre hívta össze az ország állami és pártvezetőit, amelyen megvitatták a trbovljei bányászstrájk nyomán végzett országos szintű elemzés tapasztalatait. A JKSZ KB Végrehajtó Bizottságának tagjai mellett jelen voltak a köztársasági vezetők és a szövetségi szervek vezetői, összesen 34 személy. Ezen az ülésen került a háború óta először testületileg napirendre a nemzeti kérdés Jugoszláviában. Először Tito beszélt. Felrótta a szlovéniai vezetőknek, hogy bírálják azokat „ott lent”, miközben „nem látják saját gyengeségeiket és hiányosságait”. Az egész országból beérkezett információk alapján keményen megbírálta a helyi vezetők gögősségét és önkényeskedését: „Vannak olyan égbekiáltó példák, hogy egyszerűen érthetetlen, ahogy egyesek zaklatják azokat a dolgozóinkat, akiknek a vállalatok irányítóinak kell lenniük. Hogyan lehetséges, hogy dolgozóinkat egyes önkényeskedő igazgatók és mások felpofozzák, akkor dobják ki a vállalatból, amikor akarják, és hogy itt gyakran semmit se lehet tenni. Sok vállalatban nincs szabad kritika, esetenként fizikailag bántalmazzák a bírálókat” [...] „Hányszor volt vita a Végrehajtó Bizottságban. Ritkán szólt hozzá négy-öt elvtárs. Mindenki hallgatott! A különböző határozatok egész sorát hoztuk meg úgy, hogy amikor az elvtársak visszamentek saját terepükre, a köztársaságokba, a kisebb ellenállás útját választották. Gyakran a kispolgári és

egyéb befolyások alá kerültünk, a határozatok pedig nem valósultak meg [...] Az elvtársak a köztársaságokban a szövetségi vezetőség ellen hangolnak, Belgrádról úgy beszélnek, mint valamilyen nagyszerb központról, holott vagyunk itt minden köztársaságból.” A párt passzivitásáért Tito a VI. kongresszus szellemét hibáztatta. Azt mondta Aleksandar Rankovičhoz fordulva: „Én, Marko nem szeretném azt mondani, hogy nem volt a legszerencsésebb dolog pártunkat Kommunista Szövetségre átkeresztelni. De mit tehetünk, akkor ez így sikerült. Talán ez is megzavart sok embert.” Javasolta, hogy a párt térjen vissza tevékenységének forradalmi stílusához. Végül bírálóan beszélt a piacról is: „Ismétem, ellenzem az értéktörvény eszményítését. Amellett vagyok, hogy itt még szükségesek az adminisztratív intézkedések.” A titkos ülés minden résztvevője támogatta Tito politikai vonalát, így a szlovének is, bár valamivel más hangsúlyokkal. Svetozar Vukmanović Tempo, a szövetségi kormány gazdasági elnökhelyettese kifejtette: „Egyetlen problémát se vethetünk fel, egyetlen intézkedést se tehetünk, hogy az ne váljék nemzeti ügygé. Ha valakinek hitelre van szüksége [...] már belekeveredik a nemzeti egyenjogúság kérdése: miért az egyik, és miért nem a másik köztársaságnak. A Szövetségi Végrehajtó Tanácsban olyan helyzet alakult ki, hogy mi a központi szervezetben már egyetlen szót se hiszünk el, ami lentről [a köztársaságokból] érkezik. Mi úgy véljük, és ez igaz, hogy át akarnak verni bennünket, hogy a pénzt megkapják és elköltseék.” Példaként említette, hogy miközben Szerbia az Újvidék–Palánka, Horvátország pedig az Eszék–autóút szakaszt aszfaltozza, addig nem haladnak a szövetségi beruházások, mint az adriai magisztrális vagy a Zágráb–Belgrád autóút. Lazar Kolisevszki macedóniai vezető kijelentette: „Nekünk gyakran azt mondják, ti macedónok legális sovíniszták vagytok.” Kommentár nélkül megállapította, hogy „van nacionalizmus, amely különösen a szkopjei értelmiség körében nyilvánul meg, és

kifejezetten jugoszlávellenes jellege van Jugoszlávia egységének vonatkozásában.” [...] Az ülés határozat nélkül fejeződött be, de megmutatta a valós viszonyokat, és ilyen tekintetben jelentős. A status quo, vagyis a centralizmus megőrzésének szándéka dominált [...] A föderalista erők csak hat év múlva, a JKSZ VIII. kongresszusán kerülnek túlsúlyba, és Tito akkor elfogadja a társadalmi reform koncepcióját. A Végrehajtó Bizottság ülése után a JKSZ KB levelet intézett a JKSZ minden szervezetéhez és vezetőségéhez, amelyben felvázolta „a JKSZ elkövetkező feladatait a politikai, gazdasági és társadalmi életben jelentkező negatív jelenségek elleni harcban”. A következő években azonban a helyzet tovább éleződött, és megbénította a szövetségi szervek működését.¹ > **1958. február 14.**; > **1962. március 14-16.**

Az Újvidéki Rádió *Híradója* arról tudósított, hogy Zomborban „a Petőfi Sándor Kultúregyesület Veszelovszki Ernő rendezésében sikeres operettet rendezett a városi Népszínházban. Az est színvonalát emelte Petz Marika és Sántha Pusztai Lajos, a suboticei Népszínház tagjainak vendégszereplése”. A zeneszámokat a városi filharmónia tagjai játszották, vezényelt Dragoslav Mitrović. A szilágyi tudósító arról is beszámolt, hogy „Az elmúlt vasárnap Svilojevón [Szilágyi] kultúrszemlét tartottak a helyi és a szontai műkedvelő együttes részvételével. A szontaiak a *Gonosz asszony* című színdarabot mutatták be, a svilojevóiak pedig Balázs László tanító *Piros szekfű* című háromfelvonásos operettjét”.

1. Bilandžić 1999, 382–396.

1958. február 7.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradója* részletesen ismertette a Tanjug tudósítását: „A magyar Nemzeti Színház az elmúlt héten bemutatta Miroslav Krleža *Glembaj urak* című drámáját. A *Magyar Nemzet* elégedetten állapítja meg, hogy végre jelentkezett az az író, akit a magyar közönség sajnos

kevessé ismer, pedig azok közé a ritka külföldi írók közé tartozik, akik jól ismerik a magyarokat. A *Glembaj urak* tipikus műve Krležának, a dél Ibsenének, a forróvérű, nagy bátorságú embernek, akinek az írása gyakran bizarr, de mindig különleges íze van. Olyan keserű, fanyar, mint az élet és az emberi szenvedélyek igazsága – mondja az említett budapesti lap színikritikusa. Költészete dráma filozófiával és élettani elemzéssel telítve, mondatainak szerkezete pedig művészi módon kovácsolt vas. A *Magyar Nemzet* visszapillant Bojan Stupica rendezésére is, és megállapítja, hogy döntő része van a *Glembaj urak* sikerében. A lap véleménye szerint Leone kreációja a túlzott egzaltáltság bizonyos érzéseit kelti. Túlzottak, mert Leone a haladás bátor és őszinte emberét képviseli, akit nem fertőzött meg egy patríciuscsalád fölfuvalkodott élete. A lap megállapítja, hogy Stupica nagy művet alkotott. »A játék veleje, a darab léghőre és ízlése, egészben véve a rendező nagy tehetségét tükrözi« – állapítja meg a kritikusa. A *Magyar Nemzet* a színjáték magas szintjéről is ír. Megállapítja, hogy a szerepek kiosztásával olyan együtttest gyűjtöttek egybe, amilyent tehetség és erő szempontjából a magyar színpad ritkán lát. Major Tamás igazgató (az öreg Glembaj), a tehetséges Várkonyi Zoltán (Leone), Tökés Anna (Kasztelli bárónő), Kálmán György (az ifjú Fabricius) és a többinek az alakítása magára vonta a bírálók figyelmét. »Még feszültek a nézők idegei, és még mindig a dráma léghőreben éltek, amikor felgyúltak a fények és múltak a pillanatok, mielőtt a taps felcsendült volna – írja a lap. – Krleža műve meggyőzően nagy sikert ért el.«

Ugyanott Saffer Pál írta: „Nemsokára egy esztendeje lesz, hogy a Novi Sad-i Irodalmi Klubban folytatott heves és hosszan tartó viták után megalakult a *Híd* folyóirat új szerkesztősége, és hozzálátott, hogy megvalósítsa azokat az elgondolásokat és követelményeket, amelyeket az akkori vita résztvevői – az írók és kultúr munkások felvetettek, és bizonyos értelemben feladatként

állítottak a folyóirat és új szerkesztősége elé. Hosszú szünet után tegnap este ismét összeült az Irodalmi Klub, hogy kötetlen beszélgetés során most már véleményt mondjon, és megállapítsa, mi valósult meg a tavalyi elképzelésekből, és mi nem. Röviden összefoglalva a beszélgetés tartalmát mindenekelőtt azt a szinte általános véleményt kell kiemelniünk, hogy az új *Híd* jóval élénkebb, tartalmasabb, mint a régi volt, hogy munkatársai és témaköre kiszélesedett, és nem utolsósorban, hogy az olvasóközönség érdeklődése a folyóirat iránt állandóan fokozódik. A vita során további javaslatok hangzottak el a folyóirat munkájával és arculatával kapcsolatban. A többi között az, hogy a *Hídnak* szervezett figyelemmel kellene kísérsnie Jugoszlávia népeinek irodalmi életét, és javát szemelvényekben bemutatni felhívva ezzel az olvasó, különösen a kultúr munkások figyelmét az új értékekre. A szerkesztőbizottságnak mulasztásként rótták fel a vitázók, hogy az elmúlt hónapokban nem tett semmit a mozgalom létesítésére a folyóirat körül, annak ellenére, hogy ez a tavalyi beszélgetések egyik lényeges pontja volt. Ezzel kapcsolatban merült fel azután a folyóirat terjesztésének kérdése is, amely különösen sok bírálatra és megjegyzésre ad okot. A vita sok résztvevője hangsúlyozta, hogy egy ilyen folyóirat terjesztése nem lehet csupán technikai vagy adminisztratív kérdés, és nem lehet csakis a meglévő lapterjesztő hálózatra támaszkodva megoldani. Pozitívumként kell megemlíteni, hogy a vita résztvevői, amikor a terjesztésről és a *Híd* propagálásáról volt szó, felajánlották részvételüket és segítségüket ehhez a munkához. Reméljük, hogy a *Híd* szerkesztősége a tegnap este hallottak alapján erélyesen és szervezeten hozzálát a folyóirat további fejlesztéséhez, és nem hagyja parlagon azt a rendkívüli érdeklődést és segíteni vágyást, amely vele kapcsolatban megnyilvánul.»

1958. február 8.

Az Újvidéki Rádió *Híradója* közölte: „Jovo Kapičić, hazánk budapesti nagykövete és Péter Já-

nos, a kultúrkapcsolatokat ápoló magyar intézet elnöke levelet cseréltek, amelyben megállapították a két ország idei kulturális együttműködésének tervét.” A *Haza és nagyvilág* című ifjúsági műsorban Fehér Ferenc beszélgetett három fiatal vajdasági költővel hangoztatva, hogy Deák Ferenc, Gulyás József és Koncz István „egy-két évvel ezelőtt közölték csak első verseiket, s azóta jobbára az *Ifjúságban* olvashattuk írásaikat”.

1958. február 9.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „Novi Sadon ma délelőtt a Duna–Tisza–Duna-csatorna épületében az Újságírók Tartományi Tanácsa megtartotta évi közgyűlését. Rehák László, a *Magyar Szó* főszerkesztője, a Tanács elnöke tartott beszámolót. A beszámolót követő vitában a felszólalók főleg az újságírók továbbképzésének problémáival foglalkoztak”.

A Szarajevói Rádió közölte Szirmai Károly *Stanovnik ruševina* című novelláját.¹

1. Szirmai Endre: *Szirmai Károly műveinek bibliográfiája*. München – Stuttgart – Rio de Janeiro, 1978, Szirmai Károly Társaság és a Szirmai Károly Archívumok kiadása, 70.

1958. február 10.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A kelebiai polgárok a Szövetségi Népszkupstina Szövetségi Tanácsába most már véglegesen Szabó Miklóst, a Köztársasági Tanácsba Szabó Idát, a Tartományi Tanácsba pedig Đanić Vladót jelölték.”

1958. február 11.

Kádár János az MSZMP KB nevében levelet intézett Titóhoz és a JKSZ KB-hoz kezdeményezve a pártkapcsolatok normalizálását célzó pártközi találkozót.¹ > 1958. február 5.; > 1958. február 19.; > 1958. február 23.

Az Újvidéki Rádió kampányhíreiből: „A Novi Sad-i Kulpin konzervgyár dolgozó [..] Silics

Erzsébetet, a Novi Sad-i selyemgyár dolgozóját jelölik a Termelők Szövetségi Tanácsába [..] Megerősítették ezután Horvát Gyula grafikus és Križar Mara mérnök jelölését is a Köztársasági, valamint a Tartományi Termelők Tanácsába [..] Becsén a Szövetségi Képviselőház Szövetségi Tanácsába Kelemen Mátyásnak, a Verbászi Járási Népbizottság alelnökének, a köztársaságiba Glavaški Marijának, a Kommunisták Szövetsége becsei titkárának, a tartományiba pedig Blazsenik Istvánnak, a Becsei Népbizottság alelnökének a jelölését hagyták jóvá [..] Az ipari ágazat hatodik választóegysége [..] a Termelők Köztársasági Tanácsába Nagy Ferencet, a becsei November 29. munkását, a Termelők Tartományi Tanácsába pedig Holló Lászlót, a becsei Petar Drapšin textilüzem munkását jelölték.” Szabadkán „A választási előkészületek keretében Palicson a Partizán Testnevelési Egyesület otthonában tegnap este a suboticai újságírók és a Népszínház művészei jól sikerült élőújságot rendeztek. Az élőújság keretében Német Gyula, a helybeli polgárok képviselőjelöltje Palics község távlatairól beszélt”.

A *Kultúrrevüben* Sulhóf József arról tájékoztatott, hogy „Deli Rózsa budapesti énekesnő énekli Amnerisz szerepét az *Aidában* Novi Sadon a jövő vasárnap. Deli Rózsa újonnan feltűnt kiváló operaénekesnő, de máris nevet szerzett magának abban az érdekes szerepkörben, amelyhez Amnerisz is tartozik. Aidát Matija Skenderović, Radameszt Ozren Bingulac, a főpapot Mirko Hadnadev és a fáraót Németh Rudolf alakítja”.

1. MOL 288. f. 9/1958/18 ö. e.; *Társadalmi Szemle*, 1993. 4.; MJK56-59, 277–279.

1958. február 12.

Majtényi Mihály az Újvidéki Rádió művelődési műsorában: „Az újból feléledt Novi Sad-i Irodalmi Klub legutóbbi ülésén hangzott el több indítvány arról, hogy foglalkozni kellene az új helyesírás kérdésével. Kétségtelen, hogy az új magyar helyesírás problémáját nálunk eddig

elhanyagolták. Az új magyar helyesírás megjelenésével bizonyos kettősség támadt: amíg az iskolákban, valamint a könyvkiadás körül még mindig ragaszkodunk az eddigi helyesíráshoz, a lapokban – részben és nem egészen konzekvensen – az új helyesírás szabályait alkalmazzák [...] Az Irodalmi Klub úgy döntött, hogy felkéri a *Híd* szerkesztőségét, legközelebbi számainak egyikében hozzon ismertetést az új helyesírás elveiről [...] S végeredményben talán a Novi Sad-i filozófiai fakultás magyar tanszéke lesz hivatott a vita anyagát összegezve [...] népszerűsíteni az új helyesírás alapelveit és (az iskolákban legalábbis) utasítást adni. A problémát különben párhuzamosan ezzel az akcióval a Tartományi Főbizottság Tanügyi Osztályán is felvetették, bár ott még nem történt konkrét döntés, hogyan kell az új helyesírás bevezetését közoktatási vonalon megvalósítani. Az új helyesírás bevezetését erősen sürgeti a magyar könyvek küszöbönálló behozatala. A Budapestről érkezett, és még várható könyvek ugyanis – az újabb keletűek – már az új magyar helyesírással készültek.”

1958. február 13.

Újvidéki Rádió, választási *Híradó*: „Most már biztosra vehető, hogy a [szabadkai] Novi Grad dolgozói a Szövetségi Népszkupstina Termelők Tanácsába Bálint Imrét, a Köztársasági Tanácsba Bárkány Pált, a tartományiba pedig Bašić Antunt jelölik képviselőnek [...] Verbáson az összes választói gyűléseken egyhangúlag fogadták el azt a javaslatot, hogy [...] a Tartományi Szkupstinába Sröder Jánost, Verbász község alelnökét jelölik.”

1958. február 14.

A JKSZ KB a Végrehajtó Bizottság > **1958. február 6-i** titkos ülése után levelet intézett a JKSZ minden szervezetéhez és vezetőségéhez, amelyben felvázolta „a JKSZ elkövetkező feladatait a politikai, gazdasági és társadalmi életben jelentkező negatív jelenségek elleni harcban”.¹

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet 1959. március 6-án keltezett 1958. évi összefoglaló jelentésében ezt így értelmezte: „Az a tény, hogy a parlamenti választások (> **1958. március 23.**) eredményei túlszárnyalták a háború utáni eddigi választások eredményeit, kétségtelenül arra mutat, hogy a kormányzat a kampány során el tudta érni a tömegeknek a saját céljainak megfelelő politikai mozgósítását. Ehhez nem kis mértékben hozzájárult az is, hogy a JKSZ KB február 14-én kiadta a hiányosságokról szóló levelét, amit a közvélemény, de különösen a munkások igen pozitívan fogadtak. A választások utáni időszak viszont bebizonyította, hogy ez a kormányzat részéről egy jól időzített taktikai választási fogás volt, amivel leszerelték az 1957-es év végén, ill. ez év elején előállott bizonyos fokú belső feszültséget (trbovljei zavargások, áremelkedések, válságos lakáshiány, költséges építkezések stb.). Jellemző erre nézve az is, hogy a VII. kongresszus után az egész év folyamán a KB említett levelének végrehajtásáról jóformán hallani sem lehetett.”²

Mészáros Zakariás az Újvidéki Rádióban közölte, hogy megszavazták a Szabadkai járás évi társadalmi és költségvetési tervét: „Az ülésen élénk vita alakult ki a költségvetési tételek véglegesítésénél. Az iskolák és a Népszínház helyzetét vitatták [...] A Járási Népbizottság az ez évi költségvetés szerint 46 millió dinárral segíti a subotikai Népszínházat. Ez az összeg azonban kevés lesz, és az ülésen elhangzott vélemények szerint kérdésessé teszi a színház zavartalan tevékenységét. Az összes kiadások fedezésére 56, tehát 10 millióval több kellene [...] A Népbizottság úgy döntött, hogy az előterjesztett költségvetési javaslatot fogadja el. Ez viszont azt jelenti, hogy ha nem sikerül máshol biztosítani a szükséges összeget, akkor a kiadások csökkentése érdekében átszervezik a Népszínházat, lecsökkentik a személyzetet és feloszlátják a zenekart.”

1. MJK56-59, 319. – 2. MOL XIX-J-1-j-5a-002136-1959.

1958. február 15.

Magyarországon az Elnöki Tanács a február 3-án meghalt Horváth Imre helyébe Sík Endrét választotta meg külügyminiszterré.¹

1. MTK 1982

1958. február 16.

Választási hírek az Újvidéki Rádióban: „Matisz Sándort, a bezdáni Községi Népbizottság elnökét a kupuszinai [Bácskertes] és a bezdáni község területén jelölték a Tartományi Képviselőházba [...] Novi Bečejen Radivoje Davidović, a Szövetségi Tanács képviselőjelöltje, Dušan Bratic, a Köztársasági és Kovács András, a Tartományi Tanács képviselőjelöltje mondott beszédet a szövetkezeti otthonban összegyűlt mintegy 900 választópolgár előtt.”

1958. február 17.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Ma délelőtt Budapesten megkezdte ülészakát az 1956 májusában aláírt pénzügyi egyezmény végrehajtásán alapult Jugoszláv–Magyar Vegyes Bizottság.”

1958. február 18.

Az Újvidéki Rádió *Híradójában* Bencze Lajos beszámolt a Szocialista Szövetség Tartományi Bizottsága elnökségének aznapi értekezletéről, amelyen a járási titkárok és a tartományi választóbizottság tagjai a választási előkészületet elemezték: „Petar Relić, a Tartományi Választási Bizottság elnöke foglalta össze az eddigi tevékenységet. Vajdaságban mintegy 400 000 polgár, azaz a választók egyharmada vett részt a megtartott értekezleteken, és több mint 15 000 kiküldöttet választottak a jelölőértekezletekre. Tartományunknak 135 képviselőjelöltje van a Szövetségi és a Köztársasági Népszkupstina házaiban, és 190 a Vajdasági Szkupstinában. A választási értekezleten a polgárok helyeselték és elismeréssel beszéltek távlatrtervünkről, s a tervek és feladatok vitatásában és a jelölésekben egyaránt kifejezésre jutott a tarka nemzetiségű Vaj-

daság népének nemzetiségi és politikai egysége. Egyetlen értekezleten sem vetődött fel például a jelölt nemzetiségének kérdése, és egyetlen jelölt sincs, aki ne lenne a Szocialista Szövetség tagja [...] A járási nagygyűlések március elsejétől 16-ig lesznek, s ezeken kiemelkedő politikai munkásaink beszélnek majd az említett kérdésekről. A nagygyűlések sorozatát tartományunkban Suboticán kezdik meg március elsején.”

A *Kultúrrevüben* D. Juhász Zsuzsa tudósított Zágrárból: „A könyvbarátok örömmel üdvözölték Sinkó Ervin új könyvét (*Falanga Antikrista*), melyet most jelentetett meg a zagrebi Zora Könyvkiadó. Sinkó elsősorban esszéista, és mint ilyen, verhetetlen mestere ennek a finom, nagy kultúrát követelő műfajnak. Új könyvében néhány művészien megrajzolt portrét ad kezünkbe. Írók, gondolkodók, harcos emberek szeretettel és hozzáértéssel megformált képét, kiket – mint azt a szimbolikus cím találóan összefoglalja – eretnekeknek bélyegzett az a kor, melyben éltek.”

Ugyanott Sulhóf József úgy értékelte: „Egyetlen, tarka képet nyújtott a vajdasági magyar műkedvelő színjátszásról az idei szemle első szakasza, a bánati felvonulás [...] Aminek két oka volt. Először az, hogy az együttesek nem készültek, az utolsó pillanatban tanultak be valamit a szemlére, s még így is többnyire a járásból jelentkező egyetlen együttes képviselte a járást a szemleközpontokban [...] Másodszor az látszik meg, hogy a járási és helyi kultúrközösségek csak kampányszerűen, csak akkor foglalkoznak a műkedvelő színjátszással, amikor jön a szemle, nem maradhat szégyenben az egész járás, hogy semmivel sem állhat ki.”

1958. február 19.

Aleksandar Ranković magához hívatta Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövetet és közölte, hogy elfogadják a Kádár János > **1958. február 11-i** levelében javasolt pártközi megbeszélést. > **1958. február 23.**

1958. február 20.

Kádár János vezetésével magyar párt- és kormányküldöttség utazott Romániába.¹ > 1958. február 25.

Az Újvidéki Rádió *Híradója* beszámolt arról, hogy „A Kommunisták Szövetsége becsei, péterrévei és bácsföldvári szervezeteinek 134 kiküldötte ma Becsén évi értekezletet tartott. Mint vendégek megjelentek még Vračarić Ivica és Kelemen Mátyás, a Kommunisták Szövetsége verbácsi járási vezetőségének tagjai [...] 4 kiküldöttet választottak Jugoszlávia Kommunista Szövetségének VII. kongresszusára [...] Glavaški Marija, a KSZ községi vezetőségének titkára, Sava Mali Giga, a tartományi vezetőség, Kelemen Mátyás, a KSZ járási vezetőségének tagja és Milenko Bojanic, Szerbia Végrehajtó Tanácsának tagja”.

A szerkesztő arra is odafigyelt, hogy „A magyar kormány- és pártküldöttség Kádár János vezetésével ma délután tíznapos látogatásra Romániába érkezett”, akárcsak arra, hogy Zágrábban 12 000 néző előtt a budapesti MTK 4 : 2 arányban legyőzte a zágrábi Dinamót.

1. MTK 1982

1958. február 22.

A Jugoszláv–Magyar Gazdasági Vegyes Bizottság 5. ülészakán újabb, kiegészítő megállapodás (> 1958. január 15.) született az árucseré-forgalom kibővítéséről, a klíringszámlán történő fizetésekről, amellyel a jugoszláv fél hozzájárult az 1958. évi magyar jóvátétel 20%-ának klíringszítéséhez.¹ > 1958. november 6.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradója* közölte: „Budapestben ma délután aláírták az 1956-ban kötött pénzügyi szerződés végrehajtására alakult Jugoszláv–Magyar Vegyes Bizottság 5. rendes ülészakájának jegyzőkönyvét, valamint a két ország ideai árucseré-forgalmáról szóló kiegészítő egyezményt.”

Beszámolt arról is, hogy „A Kommunisták Szövetségének adatai szervezete tegnap közgyűlést tartott, amelyen Bakos Pál és Radujkov Sava ismertették a község társadalmi irányításának és a gazdasági szervezetek öngazgatási szervei munkájának eddigi eredményeit és fogyatékosságait. A beszámolót követő vita után az adatai kommunisták Farkas Nándor személyében megválasztották kiküldöttjüket a Kommunisták Szövetségének VII. kongresszusára”, valamint arról, hogy „A Kommunisták Szövetségének Zenta városi szervezete ma rendkívüli közgyűlést tartott. Elemezték az eszmei nevelés terén kifejtett munka eddigi eredményeit, fogyatékosságait és meghatározták a további teendőket. Dobó Sándor, a helyi szervezet titkára ismertette a dolgozók eszmei nevelésének fontosságát, és a társadalmi szervezetek e téren elért eredményeit és munkamódszerét. A beszámolót követő vita után Kis Vilmost és Molnár Gábor Józsefet választották meg küldöttjükké a Kommunisták Szövetségének VII. kongresszusára”.

Herceg János Petrik Pál zombori tárlatával kapcsolatban megjegyezte: „Reméljük, a tehetséges Petrik Pál nem veszi túlságosan a szívére azt az unott és érdektelen közönyt, amellyel első önálló kiállítását a zombori közönség fogadta. Egy olyan nyomasztó és vigasztalan dráma szünetében, mint amilyen az *Anna Frank naplójának* színpadi változata, egyszerre váratlanul beleszóppent a színházi közönség egy képkiállításba [...] a zombori színház ötletes kezdeményezése, hogy azoknak a festőművészeknek, akik díszlettervezéssel keresik a kenyerüket, kiállítást rendezzen a színház előcsarnokában egy-egy bemutató szünetében, igen tetszetős vállalkozásnak mutatkozott, s azzal a reménnyel kecsegtetett, hogy ily módon kevésbé afirmálódott művészek is eljutnak a közönséghez.”

1. MJK56-59, 252., 274., 360.

1958. február 23.

Tito a Kádár János > 1958. február 11-i levelére írt válaszában elfogadta a pártközi találkozó kezdeményezését, és helyszínéül Bellyét javasolta.¹

1. MOL 288. f. 9/1958/18. ő. e.; MJK56-59, 289–290.

1958. február 24.

Danilo Kiš Sinkó Ervinnek: „Van egy kötetnyi Ady-fordításom (mintegy 80 vers), mely nálunk még át nem ültetett költeményekből áll. Azonban Belgrádban nem tudok kiadót találni, mivel nincs senkim, aki érdeklődne Ady iránt, vagy aki meg tudná ítélni e fordítások minőségét. Ne tessék azt gondolni, hogy sokat kilincseltem a kiadóknál; a kötetet több mint fél évvel ezelőtt átadtam a Nolitnak, de nem adták ki véleményezésre, s úgy látszik, ez nincs is szándékukban. Az ő válaszuk könyvkiadás módon lakonikus és világos: 1957: »Várjon 1958-ig«; 1958: »Várjon 1959-ig«, s én úgy érzem, ez a játék eltarthatna 1969-ig is! Így aztán végül rászántam magam arra a lépésre, amelyre kezdettől fogva gondoltam is: Önhöz fordulok. Mivel ismeretes számomra az Ön Ady iránti rajongása (ez regényéből, az *Optimistákból* is kitetszik), bátorodom felkínálni Önnek fordításaim kéziratát, azt remélve, hogy Ön (természetesen, amennyiben a fordítások elnyerik tetszését) tud majd nekem egy zágrábi kiadót javasolni (pl. a »Lykos«-t), vagy pedig beajánlja Ady-fordításaimat valamely belgrádi kiadóállalatnak. Több oknál fogva is megelégedésemre szolgálna ha Adyt jó fordításban láthatnám viszont (olyan jókban, mint amilyen, hízelgek magamnak, az én fordításom). Ivan Ivanjinak a fordítása kihívás volt a számomra, hisz Ady nem az (amit Ivanji felmutat), s remélem, az én fordításom, ha nem is teljes, de átfogó képet nyújtana e nagy magyar költészetről (amely, melleleg legyen mondva, rosszul járt az *Antologija sujetaške lirike* c. kiadványban is).²

1. Sinkó Ervin levelezése II., 93. 105–106. Magyar fordítását közli Bosnyák István: Az ifjú Ady-fordító indulása. *Híd*, 1989. 11. 1312–1315.

1958. február 25.

Kádár marosvásárhelyi beszédéből: „Mi természetesen elsősorban forradalmárok vagyunk. A határok problémája csak alárendelt kérdés [...] Ha Magyarországon 1956-ban felülkerekedik az ellenforradalom, a magyar emberek rabokká válnak, és a Román Népköztársaságban a magyar emberek szabadok maradtak volna továbbra is [...] Mi szembeszálltunk a »minden magyar testvér« hazug jelszavával.” Ugyanott Kállai Gyula, a küldöttség tagja kijelentette: „Mi eddig is tudtuk és nagyra értékeltük, sőt személyesen is tapasztaltuk, hogy a Román Népköztársaságban megvalósult a nemzetiségek jogegyenlősége a politikai, gazdasági és kulturális élet minden vonatkozásában.”¹

Marosvásárhelyt Kállai azt állította, hogy „a magyarországi ellenforradalom nyílt területi követelésekkel lépett fel”, és a szomszédos Romániában is vissza akarták állítani a földesúri-tőkés kizsákmányolást. Kádár pohárköszöntőjében köszönetet mondott az 1956–57-es román segítségért és kijelentette: „itt laknak magyar származásúak is.”²

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „A város gazdasági továbbfejlődése négyéves távlat-tervének ügyében tanácskozott ma a zentai Népbizottság mindkét tanácsa [...] A tervet Gyetvai Lajos és Pintér László, a Társadalmi Tervbizottság tagjai terjesztették elő és indokolták meg [...] A távlat-tervben előirányzott közel 9 milliárdos beruházás új lehetőségeket tár a város mezőgazdasága, gyáripara és szolgáltatási kisipara továbbfejlesztése elé [...] A társadalmi össztermelés értékének 334, a nemzeti jövedelemnek pedig 380 százalékos emelkedését [...] Az ágazatok közül a gyáripar termelése emelkedik legnagyobb arányban: 487 százalékkal, tekintettel a tervben előirányzott cukorgyár és mezőgazdasági termékeket feldolgozó üzemek létesítésére, továbbá a Bácska szerszámgyár és a November 29. vállalat, valamint a bútorgyár, a

kendergyár és a textilgyár nagyobb méretű beruházására és korszerűsítésére. A mezőgazdaság eddigi termelése 260 százalékkal emelkedik [...] A terv Zentán 2, Tornyoson pedig 1 új iskola építését, egy tiszai fürdő, nyári színpadok és mozik létesítését irányozza elő 213 millió dinár értékben. Lakásépítésre 600 millió dinárt, utak rendbe hozására 36, a villanyhálózat korszerűsítésére pedig 83 millió dinárt irányoz elő”.

1. *Népszabadság*, 1958. február 26. Idézi Arday Lajos: Magyarok a szomszédos államokban – külpolitikánk változása. In *Sztálinizmus és desztalinizáció Magyarországon. Felszámoltuk-e a szovjet rendszert?* Politikai tanulmányok. Bern, 1990, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 178., 197. – 2. A forradalom előzményei 1987, 230.

1958. február 27.

Az újvidéki József Attila Kultúregyesületben megtartották a *Szép Szó* élő irodalmi szemle 13. számát: Kopeczky László elbeszélése; Burány Béla versei. *Porond*: Ács József időszzerű művészeti kérdésekről beszél. *Valóság*: Három hét a Szovjetunióban. Vukovics Géza benyomásai.¹

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Február 22-től 26-ig tartották Novi Sadon a tudományos-műszaki film első nemzetközi fesztiválját [...] három Novi Sad-i moziban 30 diákelőadást tartottak [...] a filmeket több mint 16 000 tanuló nézte végig. 16 előadást szerveztek a munkaközösségek és a polgárok számára [...] ezeket az előadásokat 10 000 néző tekintette meg [...] Nem könnyű megmondani, hogy melyik volt a legérdekesebb. Vajon az első műholdakról szóló szovjet alkotás-e, vagy pedig az a román film, mely Románia fejlődésének rövid áttekintését mutatja, esetleg a *Bölcső* című magyar film, mely bemutatta, hogyan gondoskodnak a rovarok utódaikról. De érdekes volt a kínai festészetről szóló kínai, és a selyemhernyók életét tárgyaló olasz film is.”

1. Tomán László: *A Szép Szó* élő irodalmi szemle 1956–1958. Emlékezés és adatok. *Létünk*, 1986. 6. 925–930.

1958. február 28.

Berki József az Újvidéki Rádióban: „Ha nem megy a hegy Mohamedhez, Mohamed megy a hegyhez – ezekkel a szavakkal kezdte megnyitóbeszédét az Ifjúsági Tribün egyik vezetője tegnap este a Népi Ifjúság péterváradai otthonában megrendezett műsoros esten. Az Ifjúsági Tribün eddig is szép eredményekkel dicsekedhetett, mert vasárnap délelőtti, kedd és csütörtök esti rendezvényeit nagyszámú ifjú látogatja. Ennek ellenére azonban a vezetőség nem tartotta kielégítőnek és megfelelőnek az eddigi munkaformát, különösen azért, mert az ismeretterjesztő előadásokat és vitaesteket csak a középiskolás ifjúság látogatta, míg a munkásifjúság távol maradt. Így merült fel aztán az a gondolat, hogy a vállalatokban és üzemekben is rendeznek szórakoztató és tarka esteket. Az elhatározást tett követte. Az akadémiai színház néhány önfeláldozó tagja felajánlotta közreműködését, és tegnap este már megrendezték az első ilyen előadást. Az érdeklődés felülmúlta a várakozásokat [...] Az Ifjúsági Tribün csoportja ma este a Novi Sad-i kábelgyár, holnap este pedig a Petar Drapšin fémárugyár ifjai részére rendez előadást.”

1958. február

Újvidéken megtartották a Szerbiai Újságíróegyesület Vajdasági Tanácsának közgyűlését, amelyen elnöknek Farkas Nándort, titkárnak Vojislav Kolarovot választották meg.¹

1. *Srebrni jubilej*. Beograd, 1971, 940.

1958. március 1.

Neubauer János kommentárja az Újvidéki Rádió *Falumsorában*: „A mezőgazdaságban végzett eddigi beruházások már éreztetik kedvező hatásukat, és szocialista gazdaságaink a termelésben példaképpül szolgálnak. A földműves-szövetkezetek is lendületesen fejlődnek, anyagilag megerősödtek, s ugyanakkor szoros kapcsolatot létesítenek a magántermelőkkel [...] A parasztot saját anyagi előnye vezesse a szövetkezetbe, de ez

az előny ne legyen a szövetkezet kárára [...] Az igazgatóbizottságok parasztagjainak többsége gyakran a saját egyéni érdekeiből akarja megszabni a szövetkezet egyes konkrét ténykedését, politikáját. Harcoljunk a falvakban azért, hogy a szövetkezet fizetett alkalmazottai valóban szocialista vállalat dolgozóinak érezzék magukat, tehát biztosítsunk nagyobb szerepet nekik az irányításban. Bizonyos, hogy ők nagyobb tárgyilagossággal és javadalmazásuknak megfelelően lesznek hordozói a szocialista társadalom érdekeinek a szövetkezetben.”

1958. március 5.

A belgrádi magyar nagykövetség 1957. évi összefoglalójában kifejtette: „Az 1957-es év folyamán kulturális kapcsolataink Jugoszláviával a politikai kapcsolatokkal szoros összefüggésben alakultak. Ennek megfelelően az év első hónapjaiban, az ellenforradalom és annak politikai kihatása következtében a kulturális kapcsolatok terén úgyszólván semmiféle jelentősebb eseményről nem számolhatunk be. A jugoszláv fél kezdeményezéseink elől általában elzárkózott. A helyzet javulását jelzi a Tátrai-kvartett áprilisi jugoszláviai vendégszereplése. Ettől az időponttól kezdve gyakoriak a látogatások, s a kulturális kapcsolataink más vonatkozásban is általában javuló tendenciát mutatnak [...] igen jelentős volt Takács Paula magyar operaénekesnő vendégszereplése, aki végigjárta a fontosabb jugoszláviai városokat, és sikeres szerepléseivel öregbítette a magyar Opera hírnevét. Röviddel ezt követően Belgrádba látogatott a Magyar Rádió dzsesszenekara két énekesnő és két táncos kíséretében [...] Lehoczky Mária, a Magyar Rádió énekesnője rövid időt töltött Jugoszláviában, elsősorban Novi Sad-on, s éppen ezért a látogatás, azt az egy várost kivéve, különösebb feltűnést nem keltett. A későbbiek folyamán Antal István zongoraművészünk látogatott el Zágrábba, ahol mindössze két koncertet adott, igen szép sikerrel. Meg kell említenünk azt a jelentős szerződést, amelyet a

horvátországi Koncert Iroda és a Filharmónia kötött, s amelynek alapján megkezdődött a zágrábi és budapesti művészek cseréje [...] Ferencsik János karmesterünk e szerződéstől függetlenül látogatott el Zágrábba [...] az év végén kint járt Suha-Balogh Pál zenekar, amely rendkívül nagy közönségsikerrel szerepelt hosszú ideig Belgrádban, Pancsevon és Zimonyban [...] Magyar delegáció járt a jugoszláv filmek pulai fesztiválján, szerződés született egy jugoszláv film koprodukciós film gyártására és két dokumentációs film elkészítésére. Ebben az évben jött létre a könyv export-import szerződés is, amely lehetővé tette a magyar könyvek behozatalát Jugoszláviába, s ennél fogva igen jelentős eseménynek tekinthető. Szerződést írtak alá ugyanakkor a jugoszláv és magyar jogvédő irodák, ami előmozdítja a fordítások ügyét. Számos jugoszláv könyvkiadó iktatott tervébe magyar művek fordítását. Ennek megfelelően az elmúlt évben Lukács Györgytől megjelent három különféle mű, két Mikszáth kötet és Molnár Ferencnek egy regénye.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-5a-001494-1-1958.

1958. március 9.

Magyarország és Jugoszlávia megkötötte a posta- és távközlési egyezményt.¹ > **1958. szeptember 3.**

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00473-3-1959.

1958. március 11.

Az MSZMP PB úgy döntött, hogy az MSZMP küldöttségét a JKSZ VII. kongresszusán Kállai Gyula vezeti. A magyar–jugoszláv bizalmas pártközi megbeszélés időpontjaként 1958. március 27-ét javasolták, amiről Kádár János ugyanaznap keltezett levelében tájékoztatta Titót.¹

1. MOL 288. f. 9/1958/18. ö. e.; MJK56-59, 294.

1958. március 13.

Nyilvánosságra hozták a JKSZ programtervezetét.¹

1. MJK56-59, 317.

1958. március 15.

A budapesti Nemzeti Színház tizenötödösöd adta elő Miroslav Krleža *Glembay Ltd.* című drámáját.¹

A szabadkai Népszínház bemutatta Sulhóf József *Se eleje, se vége* című vígjátékát (ösbemutató). Rendező: Virág Mihály. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Fellépett: Fejes György (Döme), Szabó Cseh Mária (Agi), Szilágyi László (Boro), Heck Paula (Minka). A 9 előadásnak összesen 2210 nézője volt.²

A Szarajevói Rádió *Svest o krivici* címmel közölte Szirmai Károly *Búntudat* című novelláját.³

1. *Hid*, 1958. 3. 252. – 2. Lévay Endre: Két ösbemutató. Olvasópróbán a suboticei Népszínházban. *7 Nap*, 1958. február 9. 7.; Laták István: Se eleje, se vége, ösbemutató a suboticei Népszínházban. MSz, 1958. március 11. 2.; Laták István: Se eleje, se vége. Ösbemutató a suboticei Népszínházban. *7 Nap*, 1958. február 16. 7.; Lévay Endre: Ösbemutató után. *7 Nap*, 1958. március 23. 7.; Vukovics Géza: Se eleje, se vége. Ösbemutató a suboticei Népszínházban. MSz, 1958. március 23. 7.; Hatala Zoltán: Két bemutató. Se eleje, se vége. *Dolgozók*, 1958. március 29. 7.; Gerold, Pastyik 1970. – 3. Szirmai Endre: *Szirmai Károly műveinek bibliográfiája*. München – Stuttgart – Rio de Janeiro, 1978, Szirmai Károly Társaság és a Szirmai Károly Archívumok kiadása, 70.

1958. március 16.

Meghalt Lajčo Budanović szabadkai püspök.

1958. március 19.

Újvidéki Rádió, *Falumusor*: „Vajdaság Népi Ifjúságának 8. tartományi értekezlete tegnap délután befejezte munkáját [...] Határozatba foglalta, hogy a falusi ifjúsági szervezeteknek a jövőben még szélesebb alapokra kell helyezni munkájukat. Növelni kell az ifjú termelők klubjainak számát, ki kell bővíteni a mezőgazdasági iskolák munkáját, fokozni kell a harcot az új szocialista faluért. Itt külön feladat hárul a lányifjúságot nevelő iskolákra.”

1958. március 21.

A budapesti *Esti Hírlap* közölte: „Negyven magyar nyelvű könyvet adnak ki az idén Jugoszláviában.”¹

Méliusz József Sinkó Ervinnek: „Most – betegen fekszem hetek óta – egy látogatóm itt felejtett egy újságba csomagolt kötetet. (Máig se jelentkezett érte, és én még nem mertem értesíteni, hogy én és feleségem is elolvashassuk.) Két nap alatt egyszerre olvastam el, páratlan izgalommal, élvezettel, szellemi felajzottságban. A *Tizennégy nap* című könyve volt [...] Ősszel két hónapot töltöttem Magyarországon. Ott nem hallottam erről a könyvről. Holott az ottani intelligencia válságára ez a könyv gyógyítóan és építően hatna. Nem jelent meg Magyarországon? Megjelent-e a Szovjetunióban? Annak idején azt mondotta az *Optimisták* ott jelenik meg [...] A koincidenziák: a napokban pártunk egyik vezető emberével beszéltem, aki feltette nekem a kérdést: nem írnék-e az értelmiség kérdéséről darabot? A darab itt van, a *Tizennégy nap*ba van bezárva. *A befejezetlen mondat* hasonló nagy élményem volt, de valóban nyitva maradt utána minden. Ön azt mondja könyve végén, hogy nyitva hagyja. (Nem is lehet másképp – bemutatásra kerülő darabom befejezése ugyanezzel a kérdéssel találkozott.) De az Ön könyve *A befejezetlen mondat*tal szemben mégis, klasszikusan, minden lehető kérdést megválaszol és ennyivel – és még sok mindennel – több ennél [...] Még hirtelen arra gondolok: mikor írják meg azt a magyar irodalomtörténetet, amiben végre elvégzik a világba szanaszét szóródott magyar forradalmi irodalom teljes számvetését?”²

1. Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1958*. Budapest, 1965, 128. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 94. 106–108.

1958. március 22.

Az Újvidéki Rádió *Vidámest* együttese Pancsován vendégszerepelt Vajda Ernő *Hajnali párba*

című háromfelvonásos szerelmi komédiájával, amelyet Lányi István rendezett.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 78.

1958. március 23.

A háború óta negyedik alkalommal tartottak parlamenti választásokat Jugoszláviában. A Jugoszláv Képviselőház Szövetségi Tanácsának megválasztása mellett ezen a napon bonyolították le a köztársasági és tartományi választásokat is.¹

Urnák előtt. Balázs Piri György kommentárja az Újvidéki Rádió *Falumsorában*: „Az utóbbi két hónap folyamán lezajlott választás előtti mozgalom fényesen bizonyította népünk összefogását és odaadását. Eddig még egy választást sem előzött meg ilyen nagyarányú tevékenység, mint ezt a mait [...] A népes gyűléseken a választók közösen megvitatták, hogy kiket jelöljenek a Szövetségi, Köztársasági és a Tartományi Népszkupstinába. A végeredmény 533 jelölt a Szövetségi Népszkupstinába, 1495 a köztársasági szkupstinákba és 295 a Tartományi Népszkupstinába. Ma 11 és fél millió polgár több mint kétezer jelöltre adja le szavazatát, akik az elkövetkező négy esztendőben folytatják a Népszkupstina munkáját, és harcolnak hazánk szocialista fejlődéséért, népünk jobb életkörülményeiért [...] A társadalmi terv eddig még soha nem irányozott elő olyan terjedelmes programot a falu szocialista átalakulására, mint az elkövetkező négy évre. Mezőgazdaságunknak ez idő alatt korszerű termelési ágazattá kell fejlődnie, ami azt jelenti, hogy nemcsak a hozamokat kell a kétszeresére növelni, és nemcsak a gazdálkodás eddigi módja fog megváltozni, hanem a falusi emberek életkörülményeit is új alapokra helyezik, erős szocialista alapokra [...] Ezzel párhuzamosan végre kell hajtani a távlattervet, amely lehetővé teszi a személyi fogyasztás megnövekedését. Tehát több közszükségleti cikk kerül a boltokba, és ami szintén nagyon fontos, a nagyobb arányú termelés és munkatermelékenység növelésével

megszilárdulnak az árak, összhangba kerülnek a dolgozók keresetével. Lényegében ez az egyik alapja az életszínvonal növekedésének. Ma, amikor becsúsztatjuk az urnába szavazatunkat, gondoljunk arra, hogy az előttünk álló nagyszabású tervek nemcsak azok kötelessége, akiket megválasztunk, hanem valamennyiünké. Tulajdonképpen magunk és mindnyájunk jobb jövőjére szavazunk, aminek közvetlen megvalósítása egyaránt függ valamennyiüinktől.”

Ugyanott arról is beszámolt, hogy: „Néhány nap múlva megkezdik Novi Sad és környéke egyik legnagyobb problémájának megoldását. A városi lakosság mezőgazdasági terményekkel való ellátása ugyanis már régóta gondot okoz, de különösen az utóbbi évek során, ahogy a lakosság száma rohamosan gyarapodik. Ezért, hogy a jövőben mindig elegendő főzelékféle, hús, tojás és gyümölcs álljon a fogyasztók rendelkezésére, pár nap múlva megkezdik egy ötven vagon befogadóképességű hűtőház építését. A korszerű hűtőberendezéssel működő, 120 méter hosszú áruraktárt a csatorna jobb partján, a Temerini úti hídnál építik fel [...] Ez a korszerű hűtőház azonban nemcsak a városi lakosság ellátásának kedvez, hanem a földműveseknek is, mert a kereskedelmi vállalatok jövőre már kockázatmentesen vásárolhatják fel a paradicsomot, spenótot, borsót, káposztát, földiepret és hasonlót. Tehát nem kell a pillanatnyi kereslethez alkalmazkodniuk.”

1. Kako ćemo, 20.; Filmske novosti. 13. FN BGD. In Janja Šakić, Branko Milošević: *Filmski katalog Vojvodine*. Novi Sad, 1973, 82.

1958. március 25.

A JKSZ és az MSZMP küldöttsége Tito és Kádár János vezetésével kétnapos bizalmas pártközi megbeszéléseket kezdett Karadorđevón.¹ >

1957. november 12.; > 1957. december 30.

1. MOL XIX-J-1-j-5a-002136-1959, Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet 1958. évi összefoglaló jelentése, 1959. március 6.; MJK56-59, 12., 227.,

273., 295–297.; *Iz naše prošlosti I.* Budimpešta, 1979, 143.; A forradalom előzményei 1987, 230.; Jugoszláv jegyzőkönyv a JKSZ és az MSZMP küldöttségének találkozásjáról (Részletek). Közli Horváth Miklós, Zinner Tibor: *Koronatanánk jeltelen sírgödörökben. Dokumentumok Nagy Imre és társai pertörténetéhez.* 222. sz. dokumentum.

1958. március 29.

Az MSZMP PB megvitatta a JKSZ vezetőivel folytatott megbeszéléseket, és újabb határozatot hozott az együttműködés bővítésére.¹

1. MJK56-59, 297.

1958. március

A *Híd* 3. számának tartalma: B. Szabó György: *Vázlat egy írói arcképhez* (Herceg János); Gál László: *Istálló-emberek*; Oskar Davičo: *Szerbia* (Ford. Ács Károly); Kopeczky László: *Sándor behozott egy trombitát*; Saffer Pál: *Csendes beszélgetés egy festő műtermében* (Zoran Petrović); *Burány Béla versei*; D. Juhász Zsuzsa: *A mellékszereplő*; Koncz István: *A költő dolga*; Georges Arnaud: *Dzsamila Buhiredért* (Ford. Steinitz Tibor); Dancsó Jenő: *Helyesírásunk problémái*; V.[ébel] L.[ajos]: *Mi újság Európa eszmei frontján*; Ivan Ivanji: *Nietzsche hamisítás által lett a fasizmus előfutára*; Fehér Ferenc: *Jeszenyin versei*; Major Nándor: *Kispolgárok világa* (Alberto Moravia: *Római történetek*); Gellér Tibor: *A csontmalom regénye* (H. H. Kirst: *08-15, avagy Asch örvezető kalandos lázadása*); Oto Bihalji-Merin: *A brüsszeli nemzetközi művészi pavillon*; G. Czimmer Anna: *Francia könyvek, melyekről sok szó esik*; G-d: *Krleža-bemutató Budapesten*; G. Czimmer Anna: *Nézelődés Betűországában*; *A német színpad válsága*; *A fantasztikus regény nagy másodvirágzása*; *Krónika*. A szám Zoran Petrović rajzait és B. Szabó György illusztrációit közölte. Szerkesztőbizottság: Ács Károly, Major Nándor (felelős szerkesztő), Saffer Pál, Vébel Lajos, Vukovics Géza. Ez volt az utolsó szám, amelyet a Magyar Szó Lapkiadó Vállalat adott ki, és amely a *Magyar Szó* nyomdájában készült.

Dancsó Jenő írta: „A Testvériség–egység kiadásában 1953-ban megjelent helyesírási szótár valóban igen jó szolgálatot tett. Egy évre rá azonban megjelent a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában *A magyar helyesírás szabályai* 10. kiadása [...] A fő probléma jelenleg annak eldöntése, milyen állást foglaljunk az MTA kiadványával kapcsolatban. Érvényesek-e az Akadémia rendeletérejtű szabályai a mi nyelvünkre is? Érveket könnyen találhatunk pro és contra is. Ha függetlenítjük magunkat az MTA határozataitól, a jelenleg fennálló kettősség még inkább kiéleződik. Ez pedig ugyancsak zavarólag hatna olvasmányainkban, hisz újabban könyveink nagy részét a magyar kiadóktól várjuk. Az elszakadás azért sem indokolt, mert elegendő szakember és szaklap híján mi nehezen tudnánk felmérni és irányítani a nyelvi jelenségek alakulását [...] Ha a másik oldalról nézzük a kérdést, hamar beláthatjuk, hogy automatikusan minden megfontolás és fenntartás nélkül mégsem fogadhatjuk el a kívülről jövő határozatokat. Nem tehetjük ezt, hiszen ahogy minden országnak, így a mi életünknek, és vele együtt nyelvünknek is megvan a maga sajátos fejlődési iránya. Furcsa lenne, ha a nyelvet el akarnánk választani a nyelvet befolyásoló, módosító körülményektől, tényezőktől (nemzetiségi összetétel, társadalmi, gazdasági és politikai feltételek stb.). Nem kötelezhetnek bennünket olyan szabályok elfogadására, amelyek ellentmondanak a mi felfogásunknak és egész helyzetünknek. Vegyünk egy elgondolkodtató példát. Az Akadémia kiadványának 125. pontja kimondja: »Kisbetűvel kezdjük a történelmi események nevét [...] Kivétel: a Nagy Honvédő Háború és a Nagy Októberi Szocialista Forradalom« [...] Mert nekünk is vannak jelentős történelmi eseményeink [...] jó lenne, ha az egykori Helyesírási Bizottság ismét megmutatná magát.”

1958. április 2.

Hruscsov, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának első titkára és a Minisztertanács elnöke vezetésével április 10-ig tartó látogatásra szovjet párt- és kormányküldöttség érkezett Magyarországra.¹

1. MTK 1982

1958. április 3.

A *Szép Szó* élő irodalmi szemle 14. száma az újvidéki József Attila Kultúregyesületben a közönség érdektelensége miatt elmaradt. A kétnyelvűre tervezett műsor: Todor Manojlović: *Versek – Pesme*; Aleksandar Tišma: *Elbeszélés – Pripovetka*. *Porond*: Beszélgetés Milivoj Nikolajevićyal – Razgovor sa Milivojem Nikolajevićem.¹

1. Tomán László: A *Szép Szó* élő irodalmi szemle 1956-1958. Emlékezés és adatok. *Létünk*, 1986. 6. 925–930.

1958. április 4.

Budapest a szovjet párt- és kormányküldöttség tiszteletére adott ebéden Hruscsov pohárköszöntőjében a következőket mondta a Titóval Brionin > **1956. december 2-ról 3-ra** virradó éjszaka folytatott megbeszélésről: „Olyan benyomást keltettek bennem ezek az emberek, hogy nagyon nyugtalanok az események miatt. Mi akkor meg is mondtuk nekik, ha a fasiszták urak lesznek Magyarországon, nekünk, a Szovjetunióknak rossz lesz, de maguknak még rosszabb lesz, mert akkor kettéválik a szocialista tábor, ugyanis Magyarország kiesik a táborból, és a fasiszták előretörnek a mi határainkig, és Önök, jugoszlávok, elszigetelt helyzetbe kerülnének, és akkor a reakció azonnal felemeli a fejét mind az országukon belül, mind pedig kívül. Azután emlékeztettem arra, hogy azt is figyelembe kell venniük, hogy az Önök országában él egymillió magyar, méghozzá a magyar–jugoszláv határ mentén, és ez szintén nem megnyugtató tényező a dologban. Ők egyhangúan azt mondták, cselekedni kell [...] Akkor Ranković benyúlt a zsebébe

– és én hajlandó leszek elmondani a történetet, amikor Ranković is itt lesz vagy együtt leszünk –, kihúzta a jegyzetfüzetét, kinyitotta, megnézte, és azt mondta: ha a kormány meg fog alakulni, akkor tagjaiként támogatni kellene Losonczyt [Losonczy Géza] és Donáthot [Donáth Ferenc] is, akik nagyon rendes emberek, és mi jól ismerjük és javasoljuk. Én azt mondtam rögtön nekik, hogy én ugyan személyesen őket nem ismerem, de olyan értesüléseim vannak, hogy ők hétpróbás csirkefogók, akiket elsőként kell felakasztani!” Ugyanott Hruscsov közölte, hogy az SZKP küldöttsége nem vesz részt a JKSZ VII. kongresszusán.¹

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet fogadást adott Magyarország állami ünnepe alkalmából, amelyet 1959. március 6-án keltezett 1958. évi összefoglaló jelentésében így értékel: „Március végén létrejött a két párt vezetőinek karagyorgyevoí [Karađorđevo] találkozója. A találkozó az adott helyzetben új szakaszt látszott megnyitni a két ország kapcsolatában. Pozitív hatását megmutatta már az április 4-i fogadásunkon, amikor is a jelenlevő jugoszláv felső és közép funkcionáriusok baráti hangulatban, bizakodóan néztek a jövőbeni kapcsolataink elé.”²

Megyeri Ilona zentai kistudósító írta a *Pionír-újságban*: „Fél négy volt. Nemsokára kezdődik kis ünnepségünk. A teremben csönd, várakozás. Csak időnként hallatszik egy-egy suttozó szó. Kinyílik az ajtó és belépnek, akiket annyira várunk: Fehér Ferenc és Majtényi Mihály. Az elnök megnyitotta a diákkört. Utána az írók olvastak fel műveikből. Nagyon rövid ideig tartott diákkörünk, de mégis ez volt a legszebb és legvidámabb ebben az iskolaévben.”³

Ugyanott Sárosi Károly riportot közölt az Újvidéken megnyílt gyermekkönyvtárról: „Társai nevében Maletić Dušana mondja el, hogy mire készülődnek [...] Mivel eddig csak szerbhorvát nyelvű lapokat kapnak, mindjárt ki is használja

az alkalmat, és megkér: – Ha lehetséges, küldjék meg nekünk a *Pionírújság*ot is. Készségesen beleegezem, és felírom a címüket. – De biztosan ám! – mondja még egyszer mosolyogva.⁴

1. MOL 288. f. 9/1958/4. ő. e. – 2. MOL XIX-J-1-j-5a-002136-1959. – 3. Tudósítók tollából. Írók látogattak el hozzánk. *Pionírújság*, 1958. április 4. 15. – 4. Sárosi K.: Az első gyermekkönyvtár Noviszádon. *Pionírújság*, 1958. április 4. 12.

1958. április 6.

Újvidéki Rádió, *Falumnősor*: „Április elsején megkezdtek hazánk egyik legnagyobb üzemének, a pancsevoí [Pancsova] műtrágyagyárnak építését. Ez a gyár, miután elkészül, évente 370 000 tonna nitrogénműtrágyát termel mezőgazdaságunk számára, és ezzel jelentősen fedezhetjük az egyre növekvő szükségleteket.”

A zentai kiállítási teremben megnyílt Boschán György kiállítása. Április 13-ig 5095 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.; Zentai művésztelp, 68.

1958. április 7.

A Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsának IV. plénumán Svetozar Vukmanović Tempót választották meg új szakszervezeti elnöknek, aki addig a Szövetségi Végrehajtó Tanács alelnöke volt. Az addigi szakszervezeti elnök, a 69 éves Đuro Salaj 13 évet töltött el ezen a poszton. Távozása jórészt azért is következett be, mert a trbovljei sztrájk (> **1958. január 13.**) után Tito bírálta a szakszervezet passzivitását is.¹

1. Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 107.

1958. április 9.

Az újvidéki Magyar Szó Lapkiadó Vállalat a Forum nevet vette fel.¹

1. Kalapis Zoltán: Sajtótörténetünk fejezetei. In Vukovics Géza és Kalapis Zoltán összeáll.: *Újságírók kézikönyve*. Újvidék, 1989, Forum, 105.

1958. április 10.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet a zágrábi magyar konzulátus megnyitása ügyében Zágrába utazott. Ez alkalommal a horvát vezetők is szorgalmazták a konzulátus megnyitását.¹

1. MOL XIX-J-1-j KÜM TŰK Jugoszlávia 19. d. 003828/1958.; MJK56-59, 360.

1958. április 11.

Bácski György Sinkó Ervinnek: „Földessel megbeszéltem, hogy lehozzák az *Utunkban* azt az írását az esszéről.¹ Azt hiszem, ez megfelel, már csak rövidségénél fogva is, mert borzalmas nálunk az anyagtorlódás. Természetesen ez is igen relatív, kevés a jó anyag, de hát annyi más szempont is van – jobb ezekről a fájó dolgokról nem beszélni. Kérem, küldje be ezt az írást, reám hivatkozva [...] Gáll Ernőnek ajánlottam a *Falanga antikristat*, amelyet én személy szerint igen mély, jó írásnak tartok. Sajnos nálunk itt is vannak bizonyos szempontok: nem szeretik az »áttételek«-et (jugoszláviai magyar író a romániai *Korunkban* ír francia enciklopedistákról). Ezzel szemben mondja Gáll Ernő, nagyon érdekelné őket egy tanulmány Krlezsáról, [Krleža, Miroslav]. Ő úgy képzei, hogy a *Korunk* leközölné a Maga tanulmányát, és ugyanabban a számban lefordítanék egy Krlezs-írást. Én úgy gondolom, a legalkalmasabb lenne a *Djelo Miroslava Krleže*, vagy pedig az *Istina Miroslava Krleže*² [...] A *Tizennégy nap* ismertetése még nem jött le a *Korunkban*. Anyagtorlódás! De rövidesen megjelenik. Ami az *Optimistákat* illeti, egy véleményen vagyunk: jó lenne, ha az itteni magyarok is megtudnák, hogy íródott egy könyv a magyarországi tanácsköztársaságról. Nagyon kérem, küldje el, és én igyekezni fogok részletet elhelyezni belőlük. Nekem tetszett a belgrádi *Politikában* nemrég megjelent kis írása is – sajnos nálunk nem megy. Pedig, ha betű szerint nem is, de marxi szellemben íródott.”³

1. Što mislim o eseju? *Literatura*, 1957. 9–10. 708–709. – 2. Miroslav Krleža műve, *Híd*, 1950. 11. 750–764.; Miroslav Krleža igazsága, *Híd*,

1952. 9. 499–511. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 96. 109–111.

1958. április 12.

Az új összetételű Szerbiai Népképviselőház ismét Jovan Veselinovot választotta meg elnökének.

A szabadkai Népszínház bemutatta Majtényi Mihály *Harmadik ablak* című színművét (ösbemutató). Rendező: Varga István. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Fellépett: Szabó István (Bódog, tisztartó), D. Raczkó Ilus (Amál, a felesége), Versegi József (Menyhárt Imre, földmérő), R. Fazekas Piri (Magócsi Erzsi), Ferenczi Ibi (Erzsi nagynénje), Vujkov Géza (Lódi, számvető), Bocskovics Rózsi (Lódiné). A 7 előadásnak összesen 2177 nézője volt.¹

1. Lévay Endre: Két ösbemutató. Olvasópróbán a subotica-i Népszínházban. *7 Nap*, 1958. február 9. 7.; Laták István: Ismét ösbemutató a subotica-i Népszínházban. Majtényi Mihály: Harmadik ablak. MSz, 1958. április 10. 2.; Lévay Endre: A második ösbemutató. *7 Nap*, 1958. április 13. 7.; Bogdánfi Sándor: Harmadik ablak. *Dolgozók*, 1958. április 19. 7.; Lévay Endre: Harmadik ablak. *7 Nap*, 1958. április 20. 7.; Vukovics Géza: Harmadik ablak, ösbemutató Suboticán. MSz, 1958. április 20. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. április 13.

A *Népszabadság* beszámolt a magyar–jugoszláv könyvkiadói megállapodásról.¹

1. Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1958*. Budapest, 1965, 126.

1958. április 15.

Az MSZMP PB a szovjet és kínai döntés nyomán megváltoztatta korábbi határozatát, és úgy döntött, hogy nem küld delegációt a JK SZ VII. kongresszusára. Határozatot hozott, hogy „szükség esetén” a *Társadalmi Szemle* közölje a *Komunyiszt* bírálatát a JK SZ VII. kongresszusának programtervezetéről.¹

1. MJK56-59, 306., 311.

1958. április 16.

Újvidéken megkezdődött a II. jugoszláv hangjátékfesztivál. Az Újvidéki Rádió Ivan Ivanji *Itt csillagidő pereg*, Majtényi Mihály *Kusza sorok egy gyűrött cédulán* és Umek Miklós *Kémelhárító tiszt voltam* című művével vett részt. A zsűri tagjai között volt Szimin Bosán Magda is.¹

1. Depolo, Neda: *25 godina festivala jugoslovenske radio-drame 1957–1981*. Beograd, 1984, Jugoslovenska radio televizija.

1958. április 17.

Az újonnan megválasztott Szövetségi Népképviselőház megkezdte első ülését, amelyen elnökévé Petar Stambolícot választotta meg.

Kádár János levélben tájékoztatta a JK SZ KB-t, hogy az MSZMP nem küld delegációt a JK SZ VII. kongresszusára, mivel a kongresszus elé kerülő programtervezet „egy sor alapvető kérdésben nyilvánosan szembeszáll a marxizmus–leninizmus alapelveivel, amelyeken alapszik a szocialista országok kommunista és munkáspártjai novemberi moszkvai értekezletének pártunk által is vallott és aláírt nyilatkozata”.¹

1. MOL 288. f. 9/1958/20. ö. e.

1958. április 19.

A Jugoszláv Képviselőházban a Szövetségi Tanács és a Termelők Tanácsa együttes ülésén Titót harmadszor is megválasztották a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság elnökének. Ugyanezen az ülésen megválasztották a 28 tagú Szövetségi Végrehajtó Tanácsot is. (Az új Végrehajtó Tanács első ülésén alelnöknek Edvard Kardelj, Aleksandar Rankovićot, Rodoljub Čolakovićot és Mijalko Todorovićot választotta meg.) Ugyanakkor Tito beterjesztette az expozétát a Szövetségi Végrehajtó Tanács 1954–1957. évi munkájáról, melyben többek között ezt mondta: „Örömmel állapíthatjuk meg, hogy ma már rendeződött a viszony minden szomszédunkkal, s hogy ez a viszony – kivéve az Albán Népköztársaságot –

kedvezően fejlődik, és mi igyekszünk kiterjeszteni a kölcsönös gazdasági, politikai és kulturális együttműködést [...] A múlt évben közös erőfeszítéseink eredményeképpen kedvező irányban kezdett fejlődni viszonyunk a Magyar Népköztársasággal is. Lehetőségeinkhez mérten némi anyagi támogatást nyújtottunk Magyarországnak hitel és egyéb kedvezmények formájában, hogy leküzdje gazdasági nehézségeit.”¹

1. Tito 12, 84.

1958. április 20.

A Szerbiai–Vajdasági Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház zsinatot tartott Szabadkán, amelyen vendégként megjelent a Szlovák Evangélikus Egyház képviselőiben Juraj Struharik püspök és Milan Štrba esperes. Struharik püspök ismertette a Lutheránus Világszövetség javaslatát, mely szerint Jugoszláviában egy közös lutheránus egyházat kellene megszervezni. A zsinat tudomásul vette az egyesítési törekvéseket, de úgy határozott, egyelőre nem lát rá módot, mivel a szervezeti felépítés még nincs megoldva, de nem határolja el magát a további esetleges útkereséstől.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a magányújtók képeinek kiállítása, amelynek egyhetes nyitva tartása alatt 6800 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.; Zentai művésztelep, 68.

1958. április 22.

Ljubljanában megkezdődött a Jugoszláv Kommunista Szövetség VII. kongresszusa. Az április 26-ig tartó munkában 1807 delegátus vett részt. Beterjesztették a Központi Vezetőség jelentését a JKSZ munkájáról, valamint a Központi Ellenőrző Bizottság jelentését, ezenkívül beszámolót tartottak: Josip Broz Tito *A Kommunista Szövetség feladatai a nemzetközi helyzettel és Jugoszlávia szocialista építésének belső fejlődésével kapcsolatban* címmel, Aleksandar Ranković *A*

JKSZ szervezeti-politikai feladatairól címmel, Edvard Kardelj *A Kommunista Szövetség programjáról* címmel és Moma Marković *A JKSZ statútumának módosításáról és kiegészítéséről* címmel. A kongresszus elfogadta a JKSZ programját és statútumát, határozatot hozott a JKSZ soron következő feladatairól, és megválasztotta a 135 tagú új központi vezetőséget és a 15 tagú Végrehajtó Bizottságot Josip Broz Tito főtítkárral az élen, továbbá megválasztotta a Központi Ellenőrző Bizottságot.¹ A program leszögezte, hogy a nemzeti kérdés megoldott, és álláspontját a következő tézisekkel támasztotta alá: minden nemzet egyenjogúan van képviselve a föderációban, és minden köztársaság azonos feltételekkel részesülhet a föderáció központi alapjaiból; a föderáció támogatja a fejletlen területek fejlődését; a program kötelezi a kommunistákat, hogy fejlesszék a szocialista jugoszlávság tudatát; a nemzetek közötti viszonyokat terhelő jelenség elsősorban a partikularizmus és nacionalizmus, és másodsorban a nagyállami hegemonizmus. A kongresszuson két küldött javasolta a köztársaságok megszüntetését, és a jugoszláv nemzet megeremtését. Bosznia-Hercegovina két pártvezetőjéről van szó. Čedo Kapor a kongresszuson javasolta „a termelők közösségének megeremtését, tekintet nélkül a létező nemzeti-köztársasági keretektől [...] a kommunistáknak harcolniuk kell az olyan társadalmi fejlődésért, amely távolról elvezet az olyan államjogi változásokig is, amelyek során államszervezetünk csak a kommuna, a kommunák közössége és a föderáció intézményét ismeri [...] Tehát köztársasági határok nélkül”. Nijaz Dizdarević sikraszállt „a nemzetiségek fokozatos összeolvadása” útján jelentkező minden akadály leküzdéséért számos intézkedést javasolva a kultúra és a társadalomtudományok területén, többek között a „közös helyesírás” kidolgozását azokban a köztársaságokban, amelyek „szerbhorvát” nyelven beszélnek. A szlovén Ivan Potrč enyhe egyet nem értésén kívül a kongresszuson senki nem szállt szembe

Kaporról és Dizdarevićtel, noha álláspontjaik ellentétben álltak a JK SZ ideológiájával és politikájával.² Tito beszámolójában azt mondta: „A Magyarországgal való kapcsolatok egyre inkább javulnak az eseményekkel kapcsolatos összetűzés után, s ma ismét hasznosan együttműködünk gazdasági, kulturális és politikai téren.” Az MSZMP küldöttsége – csatlakozva a szovjet állásponthoz – nem vett részt a kongresszuson, hanem megfigyelőként a belgrádi magyar nagykövet volt jelen.³ > **1958. április 26.**

Újvidéki Rádió, Szabadka Sándor Ljubljana-i telefonjelentése: „Jugoszlávia további fejlődése és szocialista építése szempontjából a mai nap piros betűs dátum. Jugoszlávia Kommunista Szövetsége VII. kongresszusának kezdete nagy jelentőségű politikai esemény, nemcsak a kiküldöttek, vendégek, hanem egész hazánk népei számára, akik ma még egységesebbek, még szilárdabbak, mint valaha is a JK SZ-be, és annak központi vezetésébe vetett hitükben [...] Néhány perccel jelentésem előtt Tito elvtárs befejezte referátumát, és ezzel a kongresszus napirendjének első pontja kimerült. A kongresszus holnap reggel folytatja munkáját. Hét óra, kint leszállt az est. Ljubljana fényben úszik [...] Ljubljana és vele együtt egész hazánk, mint egy egységes nagy család, lelkesen köszönti a VII. kongresszus ünnepnapját.

1. Tito 12, 161. – 2. Bilandžić 1999, 377., 385–386. – 3. MSz, 1958. április 23.; *Almanah Stvarnost 1977–1978*. Zagreb, Novinarska izdavačka kuća Stvarnost, 94.; MJK56-59, 12., 323.

1958. április 24.

Újvidéki Rádió, a *Gyermekrádió híradója*. Papp Imre, a szerkesztő üzeni: „Köszöntelek benneteket, kedves pajtások! Tudom, hogy türelmetlenül vártátok ezt a napot, amikor a legjobb tudósítók közül kisriportereket nevezünk ki. Mindenesetre nem volt könnyű eldönteni, hogy kik legyenek azok a pajtások. Ezért hát a beküldött tudósítások, illetve nyilvántartás alapján a

legtöbb pontot szerző pajtások közül a következőket neveztek ki kisriporterekké.” Ezután 88 kisriporter neve következik 40 településről, többek között: „Adáról: Varga Katalin, Csuvik Piroška, Sipos Margitka, Szabó Zsuzsanna és Magyar Piroška. Apatinból: Szécsényi Jolán. Bácska Topolyáról: Valter Anikó és Hajbók Anna [...] Bogojevórol [Gombs]: Jung Károly. Budiszaváról: Pastyik Imre és Galambos László [...] Kikindáról [Nagykiknda]: Maróti Miklós [...] Novi Sadról [Újvidék]: Grnya László, Ritz Katalin, Mojzes Gyöngyi, Mike Eszti, Kelemen Imre, Rituper Erzsé és Berényi Ilona [...] Zenta: Balog István, Baráth Árpád és Fendrik Ferenc. Zombor: Drexler Rudolf. Mint tudjátok, tudósítóversenyünknek ez az első fokozata. Írjatok továbbra is, mert a legjobb kisriporterek közül jönnek majd az iskolaév végén az ötnapos palicsi találkozóra. Úgyszintén a palicsi találkozón osztjuk majd ki a legtöbb pontot szerző pajtások között a rádiókészüléket, a karórát és a fényképezőgépet.” Az 1958–59-es műsoridényben kezdődött tehát a Gyermekrádió kisriporteri mozgalma, és 1958-ban alakult meg az ifjú újságírók (tudósítók) szerkesztősége.¹

1. Papp Imre: A Gyermekrádió híradója. In Dani Zoltán: *Hatvan éve szól a rádió: az Újvidéki Rádió története képekben és vallomásokban*. Újvidék, 2009, Vajdasági Rádió és Televízió, 29., 169.

1958. április 26.

A JK SZ VII. kongresszusának befejezése után Tito fogadást adott, amelyre a vendégeket és a megfigyelőket, köztük Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövetet is meghívták, aki jelentésében leírta: „Később a terem másik felében helyet foglaló legfelső vezetők asztalához hívtak, ahol kb. 25-öd magával Tito is helyet foglalt. Fél 11-re járt az idő, a baráti megfigyelők már mind elmentek. Vonakodtam helyet foglalni, végül is Regent elvtárral Titóhoz léptünk, hogy elbúcsúzzunk tőle. Nézzétek – szólta Tito –, a magyar követ már el akar menni. Ül le előbb, iszunk Kádár elvtárs

egészségére. Leültem, ötször-hatszor ittunk a magyar–jugoszláv barátságra, Kádár elvtárs egészségére. Tito és az egész társaság jó hangulatban volt. Egy harmonikás játszott és énekelt a társasággal. Kapičić magyar nótát rendelt: a *Piros csizmát* énekelték saját nyelvükön. Tito hozzám fordulva azt mondta, hogy nem is olyan régen együtt ittak a szovjet elvtársakkal a Kaukázusban, és a poharakat mindig összetörték, aztán új pohárból ittak. Így lesz ezután is – mondta. Újból ivott Kádár elvtárs egészségére, én pedig az övére. Ezután Tito harci dalokat rendelt: *Amikor Tito marsall átvezette hadosztályait a Dunán* stb. Az elnöknek tetszett a nóta, a lábával verte a taktust. A mellettem ülő Veselinov megjegyezte: »Ugye jól érzed magad közöttünk, látod, mennyire becülünk.« Azt válaszoltam, hogy jól érzem magam, de még jobban érezném magam, ha itt lennének a bolgár, a kínai, a csehszlovák, a szovjet és a többi elvtársak is. Talán így lesz majd – válaszolt Veselinov. Politikai beszélgetés nem folyt az asztalnál. Fél egykor elbúcsúztam Titótól és az egész társaságtól.¹

Szabadka Sándor ljubljanai telefonjelentése a JKSZ VII. kongresszusáról: „Pontosan nyolc órakor a kongresszus Stevan Dronjski elnökletével megkezdte záróülését [...] Ranković elvtárs felolvasta a JKSZ Központi Vezetősége jelöltjeinek névsorát [...] titkos szavazás útján megtörtént az új Központi Vezetőség megválasztása [...] Az 1791 szavazóból 1791-en Tito elvtársra szavaztak. Azt, ami ezután következett, azt szavakban nem lehet elmondani [...] Egy nagy ember és hős, állam és pártvezető, a meghatottságtól könnyes szemű Tito elvtárs állott azokban a pillanatokban a szónoki szék előtt [...] Igazi népnép volt ez. Egy olyan pártnak az ünnepe, mint amilyen a mi Kommunistaink Szövetsége, amely még egységesebb, még szilárdabb, mint valaha is volt. Az öt napig tartó munkában, tartalomban gazdag kongresszus befejezte ülést [...] A delegátusok szétszélednek hazánk

minden köztársaságába [...] Hazamennek, hogy még keményebben megfogják a szerszám nyelét, még odaadóbban dolgozzanak önigazgatási rendszerünk továbbfejlesztéséért, szebb és boldogabb jövőnkért [...] Mindannyiunk szeretete ma feléd száll Tito elvtárs [...] Büszkék vagyunk rád és szeretünk, mert a korom és vér, üszök és pusztulás helyett, neonfények ragyogása, új gyárkémények sziluettjei, meleg otthon, a szívekben pedig a családi élet meghittségének érzése vesz körül bennünket.

A *Népszabadság* közölte Wirth Ádám *Szükséges megjegyzések a JKSZ programtervezetéhez* című bíráló cikkét, amely eredetileg a *Társadalmi Szemle* 1958. évi 4. számában jelent meg.

1. MOL 288. f. 32/1958/7. ö. e.; MJK56-59, 328–329.

1958. április 28.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün Tanácsa úgy határozott, hogy a József Attila Kultúregyesületből kivált Szép Szó ifjúsági csoport bevonásával alakítja a magyar nyelvű műsor szerkesztőségét.¹

> 1958. május 5.

1. Zapisnik sa sednice Saveta Tribine mladih održane 28. april 1958. Kézirat.

1958. április 30.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a fiatal vajdasági festők kiállítása, amelynek május 11-ig 3734 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.; Zentai művésztelep, 68.

1958. április

A *Híd* 4. számának tartalma: Beno Zupančić: *Mulatság* (Ford. Bodrits István); Gál László: *Vers fekete tintával*; Deák Ferenc: *Dísznövények közt egy kalap, teli pénzzel*; Kolozsi Tibor: *Mérczi Józsefnek nem ízlik a húsleves*; Dóró Sándor versei; Đorđe Lebović és Aleksandar Obrenović: *Menyeyei osztag* (Ford. Saffer Pál); *Debreczeni József*

versei; Komáromi József Sándor: *Ókori kaland; Todor Manojlović versei*; Bálint István: *Buda-pesti jegyzetek*; Dési Ábel: *Harc a reményért*; Ádám Tibor: *Trópusi nap alatt*; Steinitz Tibor: *Színháték Párizsban*; ***: *Bonyodalma egy regény körül*; B. Szabó György: *Mikszáth Kálmán világa*; Bori Imre: *Krónika a szegények életéről* (Vasco Pratolini: *Szegény szerelmesek krónikája*); Bori Imre: *Dél keresztye* (Latin-amerikai költők versei); Burány Nándor: *Megrendítő korkép – lélektani alapon* (Klaus Mann: *Mephisto*); Péter László: *Ady Endre és Juhász Gyula szerb barátja. Todor Manojlović 75. születésnapjára*; ***: *Egy csöndes és egy zajos párizsi tárlat; Krónika* (A Jugoszláv Drámai Színház jubileuma; Nagy írók temettünk, Isidora Sekulić; Magyar irodalmi és művészeti díjak). A szám Hangya András rajzait, Jože Ciuha és Ács József illusztrációit közli.

Ez volt az első szám, amelynek kiadója az addigi Magyar Szó Lapkiadó Vállalat helyett a Forum Lapkiadó Vállalat volt, és amely a Forum nyomdában készült.

1958. május 5.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége – valójában a József Attila Kultúregyesületből kivált és a tribünhöz csatlakozott (> 1958. április 28.) Szép Szó ifjúsági irodalmi csoport – megtartotta első műsorát. Ibsen *Peer Gynt*jéből olvastak fel részleteket. A szerkesztőség tagja volt: Bada István, Bauer Irén, Fehér Sándor, Kiss István, Szántó Zoltán.¹

1. Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. május 10.

A szabadkai Népszínház bemutatta Jean-Paul Sartre *Tisztességtudó utcalány* [La Putain respectueuse, 1946] című színművét. Fordította Benedek András. Rendező: Pataki László. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Fellépett: Tóth Éva (Lizzie), Szilágyi László (Fred), Sántha Sándor (senátor), Szabó János,

Czehe Gusztáv (néger), Remete Károly (John), Faragó Árpád (James). A 8 előadásnak összesen 1795 nézője volt.¹

1. Németh P. István: Egy készülő bemutató elé. A *Tisztességtudó utcalány* a suboticei Népszínház színpadán. MSz, 1958. április 28. 6.; Dér Zoltán [Dévavári Zoltán]: A lelkiismeret tragédiája, a *Tisztességtudó utcalány* bemutatója Suboticán, *Dolgozók* 1958. május 17. 7.; Lévy Endre: *Tisztességtudó utcalány*. 7 *Nap*, 1958. május 18. 9.; Vukovics Géza: Sartre igazsága. A *Tisztességtudó utcalány* a suboticei színpadon. MSz, 1958. június 8. 9.; Gerold, Pastyk 1970.

1958. május 11.

Egy hallgató levele az Újvidéki Rádió *Rádiópostájában*: „K. E. Novi Sad-i hallgatónk áprilisban beírta kislányát a nyolcosztályos iskola első osztályába. Az az iskola, amelyhez utcája tartozik, nagyon messze van a lakásától. Attól fél, hogy gyermeke számára nagyon fáradtságos, és az élénk városi forgalom miatt veszélyes lesz az iskola látogatása. Kérdi, van-e rá lehetőség, hogy a Đorđe Natošević nevével viselő iskolában magyar tagozatot nyissanak?” És a válasz: „Az illetékes tanügyi hatóságoktól kapott fölvilágosítás szerint van lehetőség magyar első osztály nyitására a Đorđe Natošević iskolában, ha legalább húsz gyermek látogatná.” A kéziratban volt még egy bekezdés: „A kérdés megoldásához mi is hozzájárulunk, mégpedig azzal, hogy összeírjuk azokat a gyerekeket, akik most iratkoztak az első osztályba, és a Đorđe Natošević iskola környékén laknak. Ezért föl hívjuk az érdekelt szülőket, hogy legkésőbb május 20-ig jelentkezzenek egy levelezőlappal a *Rádióposta* címére, vagy adják le címüket a rádió portásánál.” Ez utóbbit azonban a szerkesztő adás előtt kihúzta.

1958. május 13.

Az MSZMP PB külön napirendi pont keretében döntött, hogy „megbízta Nemes Dezső elvtársat, hogy a *Népszabadság* jugoszlávkérdéssel foglalkozó szerkesztőségi cikkét (> 1958. május 21.) a vitában elhangzott észrevételek

figyelembevételével írja meg. Ehhez használja fel a jegyzőkönyvet. A cikket megjelenés előtt a Politikai Bizottság tagjainak meg kell küldeni, és a Titkárságnak meg kell tárgyalni. A Jugoszláv Kommunista Szövetsége kongresszusával kapcsolatos kérdéseket – megírandó cikkek, állásfoglalások, tennivalók – a KB titkársága tartsa kézben. Egy-egy nagyobb jelentőségű állásfoglalást – nyilvánosságra hozatal előtt – a PB 2-3 tagjának be kell mutatni”.¹

A magyar Külügyminisztérium *Irányelvek a magyar–jugoszláv kapcsolatokra* című dokumentuma így fogalmazott: „Külpolitikánkat a Jugoszláv Szövetségi Népköztársasággal, mint olyan szocialista országgal, amelyet a »tömbön kívüli« politika és az ideológiai ellentétek választanak el tőlünk, az elmúlt időben a reális politika jellemezte, mely szerint az állami kapcsolatokat a baráti együttműködés irányában kell folytatni, s – elvi álláspontunk fenntartása mellett – kerülni kell minden olyan vitát, mely súrlódásokat okozna s az állami kapcsolatokat veszélyeztetné [...] Hogy a jugoszlávok most akcióba kezdtek a szocialista országokkal való kapcsolat zavarására, arra lehet következtetni arról az összehangolt fellépésről, amikor Moszkvában is, Budapesten is a jugoszláv nagykövetek éles hangú vitát provokáltak a szovjet, illetve magyar vezető elvtársakkal [...] Az előkészítés alatt álló, és a jugoszlávok felé eddig felvetett egyezmények megkötését egyelőre ne sűrűsítsük. (Ilyenek: Jugoszláv parlamenti delegáció meghívása, kulturális egyezmény stb.).”²

1. MOL 288. f. 5/78. ö. e.; MJK56-59, 345. – 2. MOL XIX-J-1-j-4bc-m-jug-visz-1955–59.

1958. május 15.

A temerini község kiadta az engedélyt a telepi katolikus imaház felépítésére, amelyet az illetékes járási hivatal is jóváhagyott. 1958. július 25-én viszont a Népbizottság határozatot hozott arról, hogy a kijelölt helyen csak lakóház építhető, ennek nyomán visszavonták az engedélyt.

Ekkor a plébánia lakóház építésére kért és kapott engedélyt, 1960. július 29-én megkezdődött az építkezés, és 1961. december 26-án volt a kápolna megnyitása és megáldása.¹

Újvidéki Rádió, a *Gyermekrádió híradója*: „Gyermekkarnevál a Telepen. Boldizsár Katica Novi Sad-i kisriporterünk a mikrofon előtt: A Telepen vasárnap karnevált rendezett a Gyermekbarátok Egyesülete. Valóban kedves ünnep volt ez. Nagyszabású nézőközönség sereglett egybe az iskola körül. A fúvószenekar vidám indulókat játszott. Az iskola fotóamatőrei is buzgón sűrögtek-forogtak [...] Kaszás Károly, az iskola igazgatója nyitotta meg a gyermekkarnevált.”

1. Vondra, 41–45.

1958. május 20.

Méliusz József Sinkó Ervinnek: „Azt írja: Magyarországon nem akarják tudomásul venni azt, hogy magyar író. Sorai elszomorítottak és érzéseimről azonnal beszámoltam Gereblyés László barátomnak, akitől még nem kaptam választ. Különben – ha az *Élet és Irodalom* kezébe kerül – sok mindent tudhat meg felőlem az 58. május 16-i lapból, amelyben épp Gereblyés Laci ír cikket nemrég megjelent verseskönyvemről¹ – amit megkísérlek Önnek eljuttatni. Hát ha nem jár úgy, mint én... Szegény Györgyék! Összeszorul a szívem, higgye el, most a sírás környékez, ugyanúgy, mint amikor a róluk szóló sorait olvastam. Nekem is van tragikus halottam, úgy emlékszem találok Klárral, a feleségemmel. Miután szanatóriumba kerültem, 49-ben, öngyilkos lett – Két és fél évvel ezelőtt, amikor újra kezdtem az életet, újránősültem, nagyszerű asszony, nagyszerű barát és munkatárs a feleségem, akiben, sokáig árva Péter fiam, igaz és nagyszerű anyát talált. Péter különben komoly, nagy legény, 18 éves, és feleségem Peter nevű, vele egykorú fiában testvérré is talált. Néhány héttel ezelőtt még arra gondoltam, hogy elküldöm Önöknek Magyarországon bemutatott darabomat, de ezt

a gondolatot a közbejött események miatt feladtam, abban a hitben és reményben, hogy a világot és a mindnyájunk létét veszélyeztető háborús fenyegetésekkel szemben, és a marxizmus–leninizmus legyőzhetetlen törvényei értelmében létre jön az egész szocialista tábor egysége. Bármilyen is van a világban, tudom, minden sejtemben tudom, hogy Ön Zágrábban, Gereblyés Pesten, én Bukarestben és velünk minden forradalmi író egyet akar.”²

1. Együtt a világgal, 1957. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 97. 111–112.

1958. május 21.

A *Népszabadság* az MSZMP PB > 1958. május 13-i határozata szerint szerkesztőségi cikként közölte *A Jugoszláv Kommunista Szövetség VII. kongresszusa és a nemzetközi munkásmozgalom* című, három teljes újságoldalt elfoglaló, bíráló hangvételű írást.¹

1. MJK56-59, 362.; A forradalom előzményei 1987, 231.

1958. május 22.

A magyar Külügyminisztérium I. Politikai Osztálya [Mányik Pál] így összegezte a magyar–jugoszláv kapcsolatokra vonatkozó külügyminisztériumi irányelveket: „1.) Törekedni kell arra, hogy kapcsolataink a szocializmus építését szolgálják a két nép érdekeinek megfelelően. Célunk a jószomszédi viszony minden erővel való biztosítása. Hogy viszonyunk hogyan fejlődik a baráti együttműködés irányában, az a jugoszláv vezetés szándékaitól függ. A baráti viszony ápolásának az az előfeltétele, hogy a jugoszláv vezetés lemondjon a belügyekbe való beavatkozás és a szocialista tábor sértegetésének módszereiről. 2.) Kapcsolataink minden konkrét kérdésének a megoldásánál feltétlenül szem előtt kell tartanunk azt az elvet, hogy együttműködésünk ne sértse a Szovjetunió vezetete szocialista tábor országainak közös érdekeit, és ne adjon lehetőséget olyan beállításokra, mintha a

Magyar Népköztársaság a szocialista tábor többi országától eltérő módon fejlesztené kapcsolatait a Jugoszláv Szövetségi Népköztársasággal.”¹ Az együttműködés apró részleteit is taglaló dokumentum nem tesz említést a jugoszláviai magyar kisebbségről.

A zágrábi Lado néptáncgyűttes vendégszereplésre Magyarországra érkezett. Nyolc vidéki városban lépett fel.²

Sinkó Ervin Károlyi Mihálynénak: „Most se tudok semmi határozottat mondani. Minthogy figyelemmel kísérte a kongresszusunkat, (> 1958. április 22.) látta, hogy megint igen komplikáltak a mi »normalizált« viszonyaink, és a mieink épp ezért mindent jogosan kerülnek, amit a másik oldalon kihívásként interpretálhatnának. Ez az oka annak, hogy egyelőre még mindig nem került a kész kézirat nyomdába. Mi most pár hétre pihenni Opátiába jöttünk, ahol nagyon szép lakásunk van – s ahol új könyvemen dolgozom.”³

1. MOL XIX-J-1-j KÜM TÜK Jugoszlávia 8. D. Közli: MJK56-59, 356–360. – 2. MOL XIX-J-1-j-4bc-m-jug-visz-1955–59.; *Népszabadság*, 1958. április 23.; MJK56-59, 359., 361. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 98. 112–113. Eredetije a Pl Archivumában, 704 f. 91. ö.e. 99–100 I. alatt.

1958. május 25.

Balázs Piri György kommentárja az Újvidéki Rádió *Falumnió*sorában: „Futnak a staféták Belgrád felé, hogy ma is, mint eddig minden esztendőben, átadják Tito elvtársnak Jugoszlávia népeinek forró üdvözlését. A sok-sok jókívánság között van azé a hatvanezer ifjúé is, akik az idén az egyik legszebb ajándékot adják közösségünknek, a zágreb–ljubljanai autótutat. Május 25-e, szeretett elnökünk születésnapja egész szocialista hazánk ünnepe. Mindnyájan büszkék vagyunk Tito elvtársra, akinek vezetésével eredményesen kiharcoltuk szabadságunkat és függetlenségünket, áthidaltuk a múlt nehézségeit, szilárd utat építettünk a jövő felé. Tito vezetésével ez a jövő

biztos és világos. Az idén a staféta a legendás híró Sutjeskáról indult el, ahol a népfelzabardító háború legnagyobb csatája dült, és ahol népeink fiai egyik legnagyobb győzelmüket aratták a megszállók fölött. A staféta kézről kézre járva végighaladt hazánk összes vidékein.”

Ugyanaznap az Újvidéken zajló Sterija Játékok eseményeiről beszámoló különműsorban Sulhóf József a belgrádi Drámai Színház előadásával (Branko Ćopić: *Nikoletina*) kapcsolatban csak részben mondhatta el véleményét (jeleztük a szerkesztő által kihúzott részt): „A szatíra veszedelmes műfaj. Nem volt még szatíra, amely miatt ne üvöltöttek volna fel a kortársak, akár mert találva érezték magukat, akár nagyképűségből, fontoskodásból, álerkőrcsőről papolva [...] Branko Ćopić vállalta a kockázatot, hogy görbe tükörben vetítsen elénk igazi arcokat és komoly igazságokat [...] Csúfolódás, nyelvöltő grimasz sok-sok mondása,¹ de annyi szív, meleg emberi érzés, szeretet, őszinte és rendíthetetlen hit van egész alakjában, amely Branko Ćopić szétszórt írásain keresztül nőtt harcoss forradalmárrá és élő fogalomná, hogy nemcsak a gúny élet érezzük, hanem sokkal inkább az emberségességet. A hős leszáll ugyan a piedesztálról, de alakja megnő: emberré lesz. Ezekből a szétszórt írásokból ragadtott fel Minja Dedić egy maréknyit, és faragott belőlük színjátékot.”

1. A kihúzott rész: „kezdve onnan, mikor látogatóban otthon jár és anyjának bejelenti, hogy ma reggeltől többé nincs isten, mert így jött parancsba, odáig, hogy amikor csetnik börtönbe kerül, akkor kijelenti, kipihen a forradalmat, vagy amikor az AVNOJ ülésére készül, és el akarja olvasni a politikai anyagot, de kideríti, hogy – elcigarettázták a politikai felvilágosító füzeteket, mindebben nagyon éles nyelvű gúny van.”

1958. május 27.

A Szovjetunió Külügyminisztériuma jegyzéket adott át Jugoszlávia moszkvai nagykövetségének, amelyben bejelentette a gazdasági egyezmények alapján nyújtott hitelek felhasználásának öt évre szóló felfüggesztését.¹

Az Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége által József Attila Kultúregyesületben megrendezett *Humor és szatíra* című esten felléptek: Balázs Pál, Bogdánfi Sándor, Gál László, Majtényi Mihály, Matuska Márton, Kiss István, Pintér Lajos.²

1. MJK56-59, 337. – 2. Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. május 28.

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádió művelődési műsorában beszámolt arról, hogy „A Szép Szó, az Ifjúsági Tribün magyar alosztálya jól sikerült humoros estet rendezett tegnap este a vajdasági humoristák felléptével. A rádió *Vidámest* együttesének közreműködése jelentősen hozzájárult ehhez a sikerhez.”

1958. május 29.

A *Népszabadság* közölte: Pongrácz Kálmán elutazott Belgrádba, a jugoszláv városok állandó konferenciájának évi közgyűlésére.¹

1. MJK56-59, 360.

1958. május

A *Híd* 5. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Az emberinek a dokumentumai*; Gulyás József: *Melletted halkan pereg a falról a régi mész*; Majtényi Mihály: *Áruház*; Sveta Lukić: *És lőn melankólia* (Ford. Borbély János); *Fehér Ferenc versei*; Urbán János: *Két part között*; Bányai János: *Kék vadgalamb*; *Zákány Antal versei*; Sáfrány Imre: *Kettőn áll a vásár*; *Stawomir Mrožek szatírái* (Ford. Borbély János); Vébel Lajos: *Újságírók a kongresszuson*; Gellér Tibor: *Gondolatok a vajdasági versmondásról*; Bori Imre: *Az erdő regénye* (Leonyid Leonov: *Orosz erdő*); Juhász Géza: *Olvasás közben. Szabó Pál újabb regényeiről*; Bori Imre: *Az önismeret könyve* (Sveta Lukić: *Razlozi*); Burány Nándor: *Csordultig tele csömörrel* (Heinrich Böll: *Ádám, hol voltál?*); ***: *Franciák Ivo Andrićról és Krležáról*; Gellér Tibor: *Társadalomrajz vagy erotika?* (Erskine

Caldwell: *Isten földcskéje*); *Krónika* (Petrik Pál kiállítása; Riko Debenjak kiállítása az Ifjúsági Tribünön; Ausztria Doderert jelölte; Walt Disney legújabb természeti filmje); Sáfrány Imre és Ács József rajzai.

1958. június 1.

Kamenicán első alkalommal rendezték meg a Zmaj Játékokat Zmaj Napja címmel.¹

1. *Zmajeve dečje igre 1958–1967*. Novi Sad – Sremska Kamenica, 1967, 11.

1958. június 2.

Miroslav Zotic jugoszláv követségi első titkár bemutatkozó látogatást tett a Magyar Külügyminisztériumban. Az őt fogadó Peják Zsiva titkár feljegyzésében megjegyezte, hogy már első beszélgetésük során a hazai kisebbség nyelvjárásaira, sajátosságaira terelte a szót „éreztetve, hogy Jugoszlávia ezt a problémakört nagyon fontosnak tartja a két állam viszonyában”.¹

1. Peják Zsiva: Mirosláv Zotics jugoszláv nagykövetségi I. titkár bemutatkozása. 177/Má-58. Budapest, 1958. június 9. MOL XIX-J-4-a, Belgrádi Nagykövetség iratai, 26. d. 708. Idézi Szesztay 2003, 126.

1958. június 3.

A jugoszláv kormány jóváhagyta a jugoszláv kulturális javak restitúciója tárgyában létrejött magyar–jugoszláv egyezményt.¹

1. MOL XIX-J-1-4a-00473-2-1959.

1958. június 6.

Kádár János az MSZMP PB ülésén beszámolt arról, hogy Hruscsov felvetette a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásának lehetőségét, de ő a javaslatot azzal az indoklással vetette el, hogy fennáll a külső provokáció veszélye.¹

1. MOL 288. f. 4/17. ó. e.; MJK56-59, 137.

1958. június 9–15.

A Legfelsőbb Bíróság Népbíróági Tanácsa Vida Ferenc elnökletével Nagy Imrét halálra, Donáth

Ferencet 12 évi börtönre, Gimes Miklóst halálra, Tildy Zoltánt 6 évi börtönre, Maléter Pált halálra, Kopácsi Sándort életfogytiglani börtönre, János Ferencet 8 évi börtönre, Vásárhelyi Miklóst 5 évi börtönre ítélte.¹ > 1958. június 16.

1. A forradalom előzményei 1987, 231–232.

1958. június 10.

Károlyi Mihályné Sinkó Ervinnek: „Nem értem, hogy menyiben lehet az *Emlékiratokat* »kihívásként« felfogni? Hiszen csak a stalinizmus lesz támadva és nem Oroszország, se nem a kommunizmus! Mindig kevesebb a reményem, hogy valaha is megjelenjék Jugoszláviában, és ez nagyon elszomorít. Milyen kár a maga szép előszaváért! Persze, hogy követtem, az újabb nehézségeket, de a legellenmondóbb híreket közölnék az ide való lapok! Miről szól Sinkó új regénye? Én most fejeztem be a gyermekkoromról szóló emlékeimet, amelyek iránt Amerikában érdeklődnek. Holnap repülök Londonba, megmutatni a kéziratot. Jó ösmerőseim nagyon biztatnak. Itt az utolsó időkben olyan volt a helyzet, hogy de Gaulle volt az egyetlen lehetőség. De persze, nagyon kétséges, hogy sikerülhet-e neki, az amit 15 év előtt kellett volna megcsinálni. Akkor még akartak a mohamedánok francziák lenni, de ma már erre semmi kedvük! De Gaullenak nagy autoritása van, mert becsületes és bátor, és a kezdet kitűnő volt. A francziák nem siratják a IV Republiquet, de a kevés tisztességes baloldali sajnálatra méltók.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 99. 113–114.

1958. június 11.

Csuka Zoltán Sinkó Ervinnek: „Kovalovszky örömmel várja válaszodat az Adyra való visszaemlékezés ügyében, s azon csodálkozott, hogy a levelére mért nem válaszoltál. Viszont a Magvetőnél, mikor legutóbb bennjártam, úgy értesültem, hogy az *Optimisták* egyik lektor kezében van, s a kiadás gondolatával igenis foglalkoznak. Sajnos a jugoszláviai utamról tervezett könyvem

egyelőre aligha valósul meg, habár igen érdekes élményeim voltak és szép anyagot gyűjtöttem össze. Viszont a fordítások terén úgy látszik, további lépéseket tehetünk előre.¹

1. Kézirat. Közli Sinkó Ervin levelezése II., 100. 114–115.

1958. június 13.

Danilo Kiš Sinkó Ervinnek: „Már több mint egy hónapja múltott, hogy a »Lykos« Lap- és Könyvkiadó Vállalat címére megküldtem Ady Endre verseinek fordítását, amelyről annak idején írtam Önnek. Az említett kiadóházhoz intézett levelemben hangsúlyoztam, hogy Ön beleegyezett a szóbanforgó kötet átnézésébe. Azonban mindmáig semmiféle választ nem kaptam, s azt sem tudom, mi történt a kézirattal, eljuttatták-e esetleg Önhöz. A legnyájasabban kérem Önt, a mellékelt levelezőlapon írja meg, hogy a »Lykos«-tól megkapta-e a szóban forgó kéziratot?»¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 101. 115. A levél megjelent Bosnyák István fordításában, *Híd*, 1989. 11. 1312–1315.

1958. június 14.

Tito hosszú levelet küldött az SZKP vezetőihez, amelyben többek között a magyar eseményekben betöltött jugoszláv felelősség kérdését is érintette. Annak a reményének adott hangot, hogy lesz fogantja a Nagy Imre-perrel kapcsolatban szovjet részről Snagovban, magyar részről Karadorđevón elhangzott ígéreteknek.¹

Zentán megnyílt az Irodalom- és Művészetbarátok Klubja.²

1. MJK56-59, 14. – 2. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962 Forum.; Zentai művésztelep, 68.

1958. június 15.

Tito Labinban, az isztriai bányák fennállásának 150. évfordulója alkalmából rendezett nagygyű-

lésen kijelentette: „Valaki esetleg azt hihetné, hogy a szocialista Jugoszlávia ellen folytatott jelenlegi hajsztát a JKSZ programjában és a VII. kongresszusán elhangzott beszámolókból található bizonyos elméleti megfogalmazások miatt indították. De nem ez a helyzet. Ennek a hajsztának mélyebbek a gyökerei. Ezt már jóval előbb, kongresszusunk előtt megszervezték, amikor még nem is tudtak a programunkról és a beszámolókról, a JKSZ programját pedig csak ürügyül használták fel a Kommunista Szövetség és a Jugoszlávia elleni támadásokra. A hajsza fő oka az, hogy 1957 novemberében megtagadtuk a 12 párt moszkvai nyilatkozatának aláírását, és megtagadtuk a belépést az úgynevezett szocialista táborba, mégpedig a már régóta közismert okoknál fogva, vagyis azért, mert mi ellenezzük a világ tömbökre való felosztását [...] Szófiában, a Bolgár Kommunista Párt nemrég megtartott VII. kongresszusán Hruscov elvtárs beszédében egyebek között teljesen indokolatlanul olyan kifejezésekkel illette Jugoszláviát és a JKSZ vezetőit, amelyeknek semmi közük semmiféle elvtársi bírálathoz. Trójai falónak nevezett bennünket, amelynek segítségével a nyugati imperialisták szét akarják zúzni a szocialista országokat [...] arról beszélt Szófiában, hogy mi az osztályellenség ügynöksége vagyunk a munkásmozgalomban.”¹

A szabadkai Népszínház bemutatta Kálmán Imre *Montmartre-i ibolya* [1935] című operettjét. Julius Brammer és Alfred Grünwald szövegét Szenes Andor és Szenes Iván fordította. Kamaraszínpadra alkalmazta Innocent Vince Ernő. Rendező: Varga István. Karnagy: Milan Asić. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte, a táncokat Szabó Erzsébet, az énekeket V. Dormán Mancsi tanította be. Fellépett: K. Petz Marika (Violetta), Heck Paula (Ninon), Versegi József (Raoul), Fejes György (Florimond), Faragó Árpád (Henry), Pataki László (Spaghetti), Szabó János (színigazgató), Sántha Sándor

(Rotschild báró). A 62 előadásnak összesen 25 774 nézője volt.²

1. Tito 12, 264. – 2. Laták István: Montmartrei ibolya. Az évad utolsó magyar nyelvű bemutatója Suboticán. MSz, 1958. június 13. 7.; (s. k.): Montmartrei ibolya. 7 Nap, 1958. június 22. 9.; Vukovics Géza: Montmartrei ibolya. MSz, 1958. június 22. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. június 16.

A Kozma utcai Budapesti Országos Börtönben hajnalban kötél által kivégezték Nagy Imrét, Gimes Miklóst és Maléter Pált.¹ > 1958. június 9–15.; 1958. június 17.

1. A forradalom előzményei 1987, 232.; Kiss Gy. Csaba: Magyarország 1945–1990. In Gereben Ferenc szerk.: *Magyar tükrök. Segédkönyv a hungarológia oktatásához*. Budapest, 1995, Teleki László Alapítvány, 17.

1958. június 17.

A magyar Igazságügyi Minisztérium közleményt adott ki a Nagy Imre és társai ellen lefolytatott büntetőeljárásról, (> 1958. június 9–15.) amely szerint Nagy Imrét, Gimes Miklóst, Maléter Pált és dr. Szilágyi Józsefet halálra, Kopácsi Sándort életfogytiglani, Donáth Ferencet 12 évi, Jánosi Ferencet 8 évi, Tildy Zoltánt 6 évi, Vásárhelyi Miklóst 5 évi börtönre ítélték, az ítélet jogerős, a halálos ítéleteket végrehajtották.¹ A közlemény a korábban kivégzett Szilágyi Józsefet is megtevesztően itt említette. A kivégzések hírére tüntetésre kerül sor számos nyugati országban a magyar és a szovjet követségek előtt.² A közleményt háromszori jugoszláv–magyar jegyzékváltás követte. > 1958. június 23.; > 1958. július 21.; > 1958. október 8.; > 1959. január 5.; > 1959. január 27.; > 1959. február 24.

1. *Népszabadság*, 1958. június 17.; MJK56-59, 374–379. – 2. A forradalom előzményei 1987, 232.

1958. június 18.

Jakša Petrić, a jugoszláv Külügyi Államtitkárság szóvivője nyilatkozatban cáfolta a magyar Igazságügyi Minisztérium > 1958. június 17-i

közleményének azon kitételeit, amelyek szerint a „Nagy Imre-típusú összeesküvők csoportja régebben is támogatást kapott” onnan, ahol politikai menedékjogot kért, és hogy e csoport tagjai „a budapesti jugoszláv nagykövetségről küldték utasításait a fegyveres ellenállás folytatására, sztrájkok szervezésére és az aknamunka újbóli megszervezésére”, valamint hogy „a jugoszláv nagykövetség épületéből más bűntársaik révén kapcsolatot teremtettek a budapesti központi munkástanáccsal, a Szabad Európa rádióállomással, sőt Október 23. néven új illegális lapot adtak ki”.¹

Miroslav Krleža Sinkó Ervinnek: „Kedves Sinkóék, brioni kirándulásuk el van rendezve. Tessék engem távirattal értesíteni érkezésük napjáról és órájáról. Abbáziától Fažanáig az út 106 kilométer, ami az Önök vezetési stílusában két és fél óra. Fažanánál várja Önöket a hajó a megbeszélte időben [...] A szobát lefoglaltam, és várom Önöket.”²

1. MSz, 1958. június 19.; MJK56-59, 380–381. Közli Horváth Miklós, Zinner Tibor: *Koronatanúk jeltelen sírgödörökben. Dokumentumok Nagy Imre és társai pertörténetéhez*, 277. sz. dokumentum. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 102. 115–116.; Bogner-Saban, Antonija: Krležina pisma u arhivu Zavoda za književnost i teatrologiju. *Forum*, XXI. évf. 1982. 44. 680–681.; Krleža, Miroslav: *Pisma. /Sabrana djela Miroslava Krleže*, 5./ Sarajevo, 1988, Oslobođenje, 296–297.

1958. június 20–23.

Bukarestben megtartották a KGST IX. ülését. A nyolc tagállam (Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió) mellett megfigyelőként jelen voltak Észak-Korea, Észak-Vietnam, Kína és Mongólia képviselői is. Jugoszlávia ezen az ülésen már nem képviseltette magát. A nyersanyag-felhasználásról és az árképzésről tárgyaltak.¹ > 1956. május 18–25.

1. Vukadinović, Radovan: *Odnosi među evropskim socijalističkim državama. SEV i Varšavski ugovor*. Zagreb, 1970, Školska knjiga, 302.

1958. június 23.

A magyar kormánynak átadott jugoszláv szóbeli jegyzék visszautasította a Nagy Imre-perben felhozott jugoszlávellenes vádakat, és az eljárást a Rajk-perhez hasonlította.¹ > **1958. július 21.**; > **1959. február 10.**

1. MOL XIX-J-1-4a-00473-2-1959.; MSz, 1958. június 24.; MOL 288. f. 9/1958/28. ö. e.; MJK56-59, 383–386.; MJK56-59, 14.; A forradalom előzményei 1987, 232.

1958. június 25.

Rodoljub Čolaković, a Szövetségi Végrehajtó Tanács alelnöke a Képviselőház elé terjesztette az iskolaügyi kerettörvényt.¹ > **1958. június 28.**

1. ÚR, 1959. május 1.

1958. június 26.

A jugoszláviai Szlovák Evangélikus Egyház zsinatán elhangzott püspöki jelentés arról számolt be, hogy „Jugoszláviában négy önálló Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház van. Már évek óta együttműködnek az Evangélikus Egyházak Szövetségében a Jugoszláv Föderatív Népköztársaságban [...] Egyelőre ezen a szövetségen kívül áll a Horvát Ágostai Hitvallású Evangélikus Esperesség, de más áthidalhatatlan akadályokba is ütközik. Bármennyire is kívánatos lenne, hogy ez a négy egyház egyesüljön, mindinkább világossá válik, hogy ennek még nem jött el az ideje. Csak az Ágostai Hitvallású Magyar Evangélikus Esperesség csatlakozott hozzánk, Szlovák Evangélikus Egyházhoz, megtartva teljes autonómiáját, és – engem saját püspökükké is kikiáltottak.”¹ Miután a zsinat a püspöki jelentést elfogadta, „Struharik püspök javaslatot tett arra, hogy jegyzőkönyvbe kell vételezni a Magyar Ágostai Hitvallású Evangélikus Esperesség egyházunkhoz való csatlakozását, Szerbiában. A javaslatokat elfogadták.” A Szlovák Egyháznak e zsinatára az Ágostai Hitvallású Magyar Evangélikus Esperesség nem kapott meghívót, és senki nem is vett részt rajta.

1. A Szlovák Evangélikus Egyház 1958. évi évkönyve.

1958. június 27.

A *Népszabadság Nem csodálkozhatunk* című szerkesztőségi cikke cáfolta azokat a nyugati kommentárokat, amelyek szerint a Nagy Imre és társai elleni ítélet a Jugoszláv Kommunista Szövetsége ellen irányul.¹

1. A forradalom előzményei 1987, 232.

1958. június 28.

A Jugoszláv Képviselőház az oktatási reform többéves folyamatának eredményeként (> **1953. május**) elfogadta az iskolákról szóló általános törvényt,¹ amely részletesen szabályozta az iskolák szervezettségét és munkáját. Bevezette a kötelező és ingyenes nyolcéves általános iskolakötelezettséget a 7-15 éves korosztály számára az egységes nyolcosztályos iskolákban.

Megerősítette a társadalmi igazgatás már bevezetett formáit. Az iskolát önálló társadalmi intézményként határozta meg, amelynek feladata, hogy „az oktatás, a szabadidős aktivitás, és az általános kulturális és közéleti szerepvállalás révén a szocialista közösség sokoldalúan fejlett személyiségeit fejlessze ki”. Kiemelte a marxista irányultság, a testvériség–egység és a jugoszláv szocialista hazafiság ápolásának feladatát.²

A nevelési célok meghatározásának problémájával 1954-ben kezdtek foglalkozni, amikor létrehozták az iskolareformmal foglalkozó szövetségi bizottságot, amely kidolgozta a JSZNK oktatási-nevelési rendszerének javaslatát, és elkészítette az iskolatörvény tervezetét. Ezzel párhuzamosan egy szakcsoport az Oktatásügyi és Tanügyi Kérdésekkel Foglalkozó Szövetségi Intézet³ keretében a megreformált általános iskola kérdéskörén tevékenykedett. E szakcsoport munkájának eredményeként adták ki 1958-ban azt a könyvet,⁴ amely a törvénnyel összhangban meghatározza az általános iskola feladatait, többek között azt, hogy a tanuló „ne csak megértse a kialakulóban levő szocialista viszonyok lényegét, hanem életének és munkájának megszervezésével maga is ilyen viszonyokat hozzon létre”.

Ezek voltak az 1965-ben elfogadott Általános iskolai törvény⁵ meghozatalának előkészületei.⁶
> 1958. szeptember 1.

1. Opšti zakon o školstvu. SL FNRJ, 1958/28. 745–761.; 1960/27.; 1964/1. – 2. *Novosadska gimnazija 1810–1985. Nastanak i razvoj*. Novi Sad, 1986, 242.; Bondžić 2008, 409–413. – 3. Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja. – 4. *Osnovna škola*. Beograd, 1958. – 5. Zakon o osnovnoj školi. SG Srbije, 1965/31. – 6. AÁ, 48.; Dr. Tóth Lajos: *A korszerű öngazgatású általános iskola kialakulásának útjai és feltételei*. Újvidék, 1979, Forum, 18–19.; Bezdanov, Stevan: *Udruženi rad i obrazovanje*. Beograd, 1978, Mladost, 57.

1958. június

Az MSZMP KB közzétette Kulturális és Elméleti Munkaközösségének – Király István, Pándi Pál és Szabolcsi Miklós által szövegezett – állásfoglalását a népi írókról, amely szerint „a népiek ideológiájának harmadik utassága és nacionalizmusa egyet jelent az ellenforradalom ideológiai igazolásával”,¹ és amely arra törekedett, hogy megkülönböztesse a hatalom iránt lojális („jó”) és illojális („rossz”) népi írókat, illetve érveket szolgáltatson a Bibó-perhez. A határozat, antiszemitizmussal vádolva a jobboldalinak minősített népieket, első ízben vetette föl hivatalosan a zsidókérdést, és deklarálta a Kádár-rezsim antiszemitizmus-ellenes elkötelezettségét. Mások mellett Bibó Istvánt is antiszemita jelzővel illették. A dokumentum Bibó István egyik fő bűnűl a nacionalizmust róttá föl, konkrétan azt, hogy a párizsi békefolyamatban a magyar kisebbségek érdekeinek érvényesítésére dolgozott ki tervezeteket. A szövegben ugyanakkor a népi mozgalom kibontakozásának okai között megjelent „a trianoni békeszerződés, amely a nem sovíniszta nemzeti érzelmeket is megsebezte”.²

1. A forradalom előzményei 1987, 231. – 2. *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai*. 1956–1962. Budapest, 1973, Kossuth, 210–235.; Szesztay 2003, 196–197.

1958. július 1.

Tripolszky Géza beszámolója az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Igaz, kissé megkésve, de mégis szólunk egy biztató és szimpatikus jelenségről: a zentai irodalom- és művészetkedvelők klubjáról [...] A helyiség díszítését Ács József festőművész elgondolásai szerint és az ő felügyelete alatt készítették el, a berendezés pedig könnyű, egyszerű, és amint Zentán mondják, »meghökentően modern« [...] Az első klubesten Šosberger Vera zongoraművésznő és Németh Rudolf operaénekes léptek fel a mintegy hatvanfőnyi megnyitói közönség előtt.”

1958. július 2.

Dušan Ćuk, a nagybecskereki Népszínház igazgatója nyilatkozott az Újvidéki Rádióban arról, hogy a lezárt évad volt „A színház alapítása óta a legeredményesebb és az előadások minősége szempontjából is legkiválóbb idény. A *Nikoletina Bursac* tomaševaci [Tamáslaka] vendégszereplésével fejezzük be idei munkánkat. A látogatottság szempontjából is kiváló volt az elmúlt szezon [...] A színház 240 előadásának 60 000 nézője volt, ez is rekordnak számít, amihez hozzávehetjük azt is, hogy a sajtó is elismerő hangon írt előadásainkról [...] Mondanom sem kell, hogy a színház legnépszerűbb előadása a *Nikoletina Bursac* volt. 40 előadáson 20 000 ember nézte végig a népszerű Ćopić-hős dramatizációját. Utána Morris [Edmund] *Fatányér* című színműve következik”.

1958. július 5.

Az Újvidéki Rádióban Laták István beszámolt arról, hogy „E hó negyedikétől hetedikéig tartja XVII. kongresszusát a Jugoszláv Eszperantó Szövetség. A kongresszust a Szerb Népszínház termeiben tartják meg. Tito köztársasági elnök vállalta a védnökséget. Ötszáz kiküldött vesz részt Jugoszlávia minden részéről, de külföldről több eszperantista is érkezik. Vendégek jöttek Egyiptomból, Nyugat-Németországból, Cseh-

szlovákiából, Olaszországból, Svájcban és más országokból. Már eddig is 100 kiküldöttel több érkezett, de még ezenkívül is várnak vendégeket. Pénteken délelőtt, a kongresszus elnöksége plenáris ülést tartott [...] Tegnap megnyitották az eszperantó festők és szobrászok kiállítását a színház előcsarnokában, melyen több neves művészünk is kiállított, mint például Sevdic Jovan, Almási Gábor és több szlovén művész. Ezenkívül kiállították még Székely Tibor 15 országból származó gyermekrajgyűjteményét. Ma délelőtt 9 órakor, a kongresszus ünnepi megnyitóján a Tartományi Végrehajtó Tanács nevében Zora Krdžalić, Novi Sad Népbizottsága nevében pedig Boža Melkus városelnök üdvözölte a kongresszust”.

1958. július 6.

A zentai kiállítási teremben megnyílt az amatőr festők kiállítása. Július 20-ig 6264 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 68.; Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1958. július 7.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradójában* Korom Tibor beszámolt arról, hogy „Az écskai kastély romantikus parkjában néhány nap óta festők és szobrászok járnak-kelnek: a Zrenjanini Járási Népbizottság művésztelepének első ideai vendégei. Jelenleg kilenc festő- és szobrászművész pihen, szórakozik, fest és rajzol a dús lombú fák árnyékában vagy a falu utcáin. Itt van Aleksandar Luković, Lazar Vujaklija, Vanyek Tivadar, Dragutin Cigarčić, Logo Ottó, Stevan Dukić, Mladen Srbinović, Vojislav Todorović és Slobodan Bogojević”.

Ugyanott a *Sportrovatban* Bencze Lajos elmondta, miért maradt el a magyar és a jugoszláviai olimpiai reménységek szabadkai birkózótornája: „Egy meglehetősen régi megegyezés alapján Magyarország és Jugoszlávia birkózóinak tegnap és ma Suboticán kellett volna mérkőzniök. A

magyar birkózószövetség június 30-án hivatalosan is megerősítette birkózói érkezését, elküldte a pontos benevezéseket, közölte az útvezetők és a bírók nevét. Szombaton délelőtt fél 10-kor azonban felcsengett a telefon a jugoszláv nehéztáitikai szövetségben: – Itt a magyar birkózószövetség titkára – hallatszott a kagylóból. – Mivel a budapesti jugoszláv nagykövetség július 4-én, pénteken nem dolgozott, nem szerezhettük meg a beutazási engedélyt. Ezért nem mehetünk a suboticiai versenyre. Adamović, a jugoszláv szövetség szervezőtitkára azonnal kijelentette, hogy megkéri a budapesti jugoszláv nagykövetséget adják ki szombaton délig a vízumokat. A drót másik oldaláról azonban ismét kifogást találtak. Nem érünk el időre a küzdelmekre – mondta a magyar szövetség titkára. – De igen – válaszolt Adamović –, hiszen a birkózás vasárnap és hétfőn este lesz. – De birkózóink fáradtak lesznek – hallatszott ismét Budapestről. – Hogy kellőképpen kipihenhessék magukat és felkészülhessenek, 48 órával elhalasztjuk a versenyt – szólott vissza Adamović. Ekkor rövid szünet állt be, mintha a magyar szövetség titkára erőt gyűjtött volna a végleges válaszra, s aztán a következők hallatszottak a kagylóból: – Birkózóink nem utaznak Suboticára. Lemondjuk részvételünket. Ismeretes, hogy tíz nappal ezelőtt hasonlóan járt el a magyar kézilabda-szövetség is, amikor minden megokolás nélkül az utolsó pillanatban mondta le a magyar kézilabdázók részvételét a belgrádi tornáról.”

1958. július 8.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Ma délelőtt Novi Sadon ülést tartott az újonnan kinevezett Tartományi Kultúrtaács. Az ülés napirendjén a kiadóvállalatok anyagi támogatásának kérdése, a kultúrtevékenységet támogató alap felosztása, valamint a tartományi kulturális intézmények tanácsainak kinevezése volt [...] Többek között jutalmat szavaztak meg a topolyai Járási Népszínháznak sokéves serény vidékjárásáért, azzal

az elhatárolással, hogy a jutalom összegét a tevékenység további fejlesztésére használhatják.”

1958. július 10.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradója* beszámolt arról, hogy a Szövetségi Végrehajtó Tanács aznap meghozott határozata szerint „a munkásoknak nagyobb személyi jövedelem is kifizethető, mint a rendelet eddigi szabályai szerint [...] Eddig ugyanis a gazdasági szervezetek munkásainak egyéni jövedelem fejében legfeljebb az illetményszabályzatba foglalt illetménytétel 10 százalékáig fizethettek ki prémiumot”.

1958. július 12.

Dr. Németh József alkonzul tájékoztatta a Belügyminisztérium IX/3-as alosztályát, hogy „Belgrádi nagykövetségünk tárgybeli ügyel kapcsolatban az alábbi jelentést küldte a Külügyminisztériumnak: »Legutóbb több visszahonosítási és hazatérési kérelemmel kapcsolatban kaptunk olyan utasítást, mely szerint magyar állampolgárságot csak abban az esetben tudják megadni, ha a jugoszláv állampolgárság kötelékéből való elbocsátást igazolni tudják. Ezzel kapcsolatban a következőket jelentem. Jugoszláviában jelenleg érvényben lévő szabályok szerint állampolgárság kötelékéből való elbocsátást csak abban az esetben adják meg, ha a kérelmező már rendelkezik más ország állampolgárságával, vagy pedig rendelkezik a külföldi állam olyan okmányával, mely garantálja, hogy áttepedés esetén megkapja az illető ország állampolgárságát. Ugyanakkor megtudtuk azt is, hogy Jugoszláviában nem éppen szocialista elveknek megfelelően, kivándorló útlevélet csak szláv származásúaknak adnak, az ún. nemzeti kisebbséghez tartozóknak nem. Világos, hogy ha következetesen kívánjuk alkalmazni azt az elvet, hogy vagy jugoszláv állampolgárságból való elbocsátás, vagy pedig kivándorló útlevéllel rendelkezik a Magyarországra áttelepülni kívánó, akkor keveseknek lesz módjában Magyarországra áttepedni«. Véleményem szerint – amennyiben

érdeklünk fűződik hozzá – jugoszláv viszonylatban is alkalmaznunk kellene a csehszlovák viszonylatban elfogadott megoldást.”¹

Bogdánfi Sándor az Újvidéki Rádió *Vidámműsorában*: „Író: Írtam egy könyvet. Szeretném kiadni. Kiadó: Sajnálom, de mi csak író könyvét adjuk ki. Író: És író hogy lehet belőlem? Kiadó: Író csak úgy lehet, ha a könyvét kiadjuk.”

1. MOL XIX-J-1-j-30d-004357-1958.

1958. július 16.

Saffer Pál az Újvidéki Rádió művelődési műsorában *Néhány szó egy csupaszív könyvről* címmel beszámolt Oravec Paula *Kócos* című regényének budapesti megjelenéséről: „Az ember úgy érzi, hogy régen várt erre a könyvre, azért is, amit már elmondtunk, de azért is, mert olvasása után a legszívesebben így kiáltana fel: Végre olyan proletárok is jöttek hozzánk a szocialista realizmus birodalma felől akiknek vaslogikájuk, acélszívük sziklamellük és egyéb hasonló realista kellékeik mellett akad néhány húsból-vérből való emberi testrészünk is, akik épp úgy tudnak örülni és szenvedni, sírni és nevetni, mint minden átlagos ember ezen a földtekén.”

1958. július 18.

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádióban elmondta, hogy „A napokban egy érdekes irodalmi esttel kezdte meg munkáját a zentai Művészetkedvelők Klubja. A klub vezetősége meghívta Zentára a II. Jugoszláv Költészeti Fesztiválon megfigyelői minőségben részt vett három vajdasági magyar költőt, Ács Károlyt, Fehér Ferencet és Pap Józsefet, hogy számoljanak be a klub közönségének a fesztivál munkájáról. A meghívottak a vártnál is érdekesebb, élményszerűbb esttel lepték meg azokat, akik ezen a forró júliusi estén lemondtak kellemes Tisza-parti sétájukról, és elmentek meghallgatni a három vendéget a klub modern egyszerűséggel berendezett új helyiségében [...] a közvetlen beszélgetés, mely egész a késő éjjeli

órákig nyúlott, még sikeresebbé tette a klub első rendezményét.”

1958. július 21.

A JSZNK budapesti nagykövetségének > **1958. június 23-i** jegyzékére a belgrádi magyar nagykövet válaszjegyzéket nyújtott át a jugoszláv államtitkárságnak, amely erélyes hangon utasította vissza a jugoszláv álláspontot, és újabb vádak sorakoztatott fel Jugoszlávia ellen leszögezve, hogy „a Nagy Imre-ügy magyar belügy, az abba való beavatkozást nem tűrjük el a JSZNK kormánya részéről sem”.¹ > **1959. február 10.**

Az Újvidéki Rádió közölte: „Koča Popović külügyi államtitkár Brionin ma fogadta Cséby Lajost, a Magyar Népköztársaság belgrádi nagykövetét. A fogadás a nagykövet kérelmére történt.”

1. MOL XIX-J-1-4a-00473-2-1959.; *Népszabadság*, 1958. július 23.; MJK56-59, 395–400; MJK56-59, 15. Közli Horváth Miklós, Zinner Tibor: *Koronatanúk jeltelen strögödökben. Dokumentumok Nagy Imre és társai pertörténetéhez.* 289. sz. dokumentum.

1958. július 22.

Aladics János az Újvidéki Rádióban: „A subotici Mladost kultúregyesület termében próbát tart az ország egyik legjobb pionírzenekara [...] Ebben nagy része van a zenekar karnagyának, Toplák István zeneiskolai tanárnak, aki önfeláldozóan gyakorol a gyerekekkel. És ha az ember ezt az együttest hallja, amely 180 fellépésével országos viszonylatban is igen szép eredményeket ért el, nem érti azt a közönyt, amely szülővárosában osztályrésze. Fel kellene karolni ezeket a gyerekeket, megérdemelnék. Elég, talán ha csak annyit mondunk, hogy a világiállításon nem léphettek fel, mert nincsen egyenruhájuk.”

1958. július 23.

Az Újvidéki Rádióban Rajta Margit az újvidéki Đorđe Natošević iskolából tudósított, ahol

„Horovic Ivan tanár vezetésével az esztétikai nevelésben eddig olyan eredményeket értek el, hogy rendszerüket másutt is felhasználják. Ez a rendszer pedig, mint Horovic Ivan elmondta, azon alapul, hogy megvalósították az összetartozó tárgyak csoportosítását, tehát nem éneket, rajzot és irodalmat tanítottak, hanem zenei, képzőművészeti és irodalomesztétikai oktatást nyújtottak. Minden igyekezetük arra irányul, hogy elsősorban főlzabadítsák a gyermek lelkivilágát, mert nem tévesztik szem elől, hogy minden gyermekben van alkotókészség, és az nem egyedül a tehetséges gyermek tulajdonsága, hanem általános jelenség [...] Sokat megvalósítottak három év alatt, és bízunk benne, hogy még sokat megvalósítanak, mert a kedv, a kiválasztott út megvan, és az anyagi lehetőségek sem korlátoztak”.

1958. július 24.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „A Tanjug értesülései szerint Cséby Lajos, a Magyar Népköztársaság belgrádi nagykövete július 21-én Brionin átadta Koča Popović külügyi államtitkárnak a magyar kormány válaszát a jugoszláv kormány június 23-i jegyzékére. A jugoszláv jegyzék a Nagy Imre és társainak kivégzésével kapcsolatos magyar kormánynyilatkozatra vonatkozik”.

1958. július 25.

Mészáros Zakariás szabadkai tudósítása az Újvidéki Rádióban: „Tavasszal, amikor a munkástanácsok számot adtak munkájukról, a következő megjegyzést hallottuk a subotici Zorka vegyipari gyárban: az új munkástanácsnak üzemi híradót kellene kiadnia. Ez ugyanis nagy szerepet játszhatna a munkások tájékoztatása tekintetében. Az új munkástanács megszívlelte a javaslatot. Most van sajtó alatt az *Üzemi Híradó* negyedik száma. Az újság havonként jelenik meg [...] Az üzemi híradó második számában a szerkesztőség kérdéseire felelt a gyár igazgatója. A beszélgetés témája a normák változtatásának oka volt.”

Ugyanott Rajta Margit az újvidéki Ifjúsági Tribün őszi képzőművészeti terveiről számolt be: „Őszre kifejezetten arra törekednek, hogy minél több fiatal képzőművészt mutassanak be [...] négy éve működik a tribün és szalonja Horovic Ivan vezetésével. Ezalatt hazánk legnevesebb képzőművészei tartottak itt előadását és kiállításokat.”

1958. július 29.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* Szajkó Margit az újvidéki telepi Petőfi Sándor Kultúregyesületről: „A József Attila utcában a kultúrotthon bejárata előtt, esténként, moziba menők ácsorognak. Vagy azok, akik hallgatónak. A hallgatózást különben tiltják az illemszabályok, a telepieknek mégsem róhatjuk fel, hogy fülelnek a kultúregyesület próbatermeinek ablakai alatt. Bentről ugyanis harmonika és énekszó hallatszik, a *Legénybúcsú* című zenés vígjáték előadásán végzik az utolsó simításokat, mert szombat este bemutató lesz. Párhuzamosan még két darabot készítenek, a *Szerencsemalacot* augusztusi, a *Napraforgókat* [Poljaković, Matija] pedig szeptemberi bemutatóra. Sovény Károly, a rádió színjátkozó együttesének tagja, az egyesület titkára, és Hornok Nándor, az elnök nem tart és nem enged nyári szünetet. Pedig többnyire a rendezés gondja is rájuk hárul. A telepi közönség megszokta, hogy az utóbbi időben rendszeres munka folyik a kultúregyesületben, számít az egyesületre és támogatja is. Mégpedig úgy, hogy részt vállal az egyesület anyagi terheiben. Ez is újdonság és érdekes megemlíteni, mert az idén először vannak pártfogó tagjai a telepi kultúregyesületnek, körülbelül száznyolcvanan. Tagsági díjat fizetnek, ami jelentős anyagi támogatás. A Novi Sad-i gyárak munkásai rokonszenveznek az egyesülettel, látogatásuk már sokszor hozzájárult ahhoz, hogy a lelkes telepi műkedvelők telt ház előtt játsszanak.”

1958. július 30.

Rajta Margit az Újvidéki Rádió művelődési műsorában: „Az ifjúság aktivitásának ad most teret a Szerb Matica Kiadóvállalat kezdeményezése, hogy *Első kötetem* gyűjtőnév alatt sorozatot indít el [...] A szerkesztéssel pedig a kiadóvállalat egy fiatal költőt, Miroslav Antićot bízta meg [...] Külön értéke azonban ennek a kezdeményezésnek, hogy nemcsak a szerb, horvát és szlovén kezdők előtt nyit kaput az érvényesülés felé, hanem nemzetiségre való tekintet nélkül minden jugoszláviai kezdő költőnek, ha jelentkezéseiben arra érdemesnek bizonyul, megadja a lehetőséget, hogy első kötetével jelentkezzen az irodalmi fórumok előtt. Ez a kapcsolat eddig alig-alig volt meg, és a kisebbségek számára nagyon jelentős. Mert a kisebbségi irodalomról a többségi irodalmi körökben általában elég keveset tudnak. Legfeljebb azt a néhány kisebbségi író ismerik, aki már elérte, hogy műveit a többségi nyelvekre lefordítsák. Hogyan ismerhetnék meg tehát azokat az irodalmi mozgolóadásokat, amelyekkel fiatalok keresik a maguk útját a maguk nyelvén, a maguk kisebbségi nyelvén, de lényegében és tartalmilag egy olyan közösség életéből áthatottan, amelyben egységesen tartozik a jugoszláv többség és kisebbség irodalma. Azzal, hogy a Matica srpska teret nyit a kezdő fiatal íróknak, folytatja nemes hagyományait az irodalmi úttörések és nevelés terén. Még nagyobb jelentőségű azonban hogy kétnyelvű kiadásokban minden kisebbségi fiatal tehetség számára is utat nyit, nemcsak afele, hogy a kezdő a maga nyelvén bemutatkozhassék, hanem afele is, hogy az ország egész irodalmi világa tudomást szerezhessen az új jelentkezőkről nemzetiségükre való tekintet nélkül.”

Az *Esti híradó* közölte Đorđe Kablar *Ahol valamikor egy falu állt* című riportját a háború előtt németek lakta, a háború után pedig gyűjtőtáborrá alakított Molyfalva (Molidorf, Molin) falu sorsáról: „Hangtalanul jött az ellenség és hangtalanul törölt el egy falut a bánáti pusztaságról. Molin község lakosai nem tudtak ellent

állni legnagyobb ellenségüknek – a talajvíznek. A házak falai beomlottak, a lakosság pedig szertevándorolt Bánát falvaiba és városaiba. Molin valamikor Nova Crnja-hoz tartozott, ma azonban gyakorlatilag nem létezik – mondotta Gyapjas János, a Nova Crnja-i Népbizottság elnöke. A házakat azonban most már nemcsak a talajvíz rombolja, hanem az ember is. Az ember azonban nem rossz szándékkal. Elhatározták ugyanis, hogy az elpusztított falu helyére – mintegy 280 holdra – erdőt telepítenek. Az egyetlen ház tehát, ami megmaradt – a Népbizottság épülete –, erdészlak lesz rövidesen, ott viselik gondját majd a fiatal molini erdőnek. A zrenjanini erdőgazdaság földtűrói már megkezdték a munkát, hogy előkészítsék a talajt a félmillió facsemetének, Molin új lakóinak.”

Ugyanott Aladics János arról számolt be, hogy „Kevesen diplomáltak a Novi Sad-i bölcsészeti fakultás első nemzedékéből. Anyagi nehézségei vannak a Novi Sad-i bölcsészeti fakultásnak. Nincs elég pénze az építkezés folytatására. Mostani épülete, a Jelzalogbank egykori palotája nem alkalmas arra, hogy a fakultást továbbfejlessék. Az építkezést elkezdték, az alapokat lefektették, most azonban nem folytathatják, amíg valahonnan segítséget nem kapnak. A jelek arra vallanak, hogy a nehézségek általában éreztetik hatásukat, nemcsak a fejlődés terén, hanem a tanulási eredményekben is. Az idén kellene diplomálnia a fakultás első nemzedékének. Harminc abszolvens közül csak kettő jelentkezett. A többi alighanem őszi vagy téli terminusra vár és készülődik. Akik ezt felhasználják, annak a néhány év előtti vitának folytatására, hogy kell-e egyetem Novi Sadon, vagy nem, és az abszolvensék késedelméből az egyetem csődjére következtetnek, igazságtalanok. A titkárságon azzal magyarázzák ezt, hogy nincs még idősebb nemzedék, nincs még kialakult gyakorlat, sem tapasztalat és hagyomány. Akik diplomálnak, azok maguk teremtik meg a minden fakultáson bizonyos mértékben sajátosan kialakult rendszert. Különben a vizsgák

nem annyira félelmetesek. A vizsgázók százalékaránya nem volt gyengébb, mint az ország többi fakultásán. A hallgatók majdnem hetven százaléka levizsgázott, méghozzá átlag igen jól, majdnem nyolcasra. Legtöbben történelmet és irodalmat hallgatnak, aztán idegen nyelveket, míg a legkisebb érdeklődés a szerb nyelv iránt mutatkozik”.

1958. július

A *Híd* 7–8. számának tartalma: Saffer Pál: *Harcokat énekeljetek*; Gál László versei; Albert Camus: *A némák* (Ford. G. Czimmer Anna); *Fehér Ferenc versei*; Branko Ćopić: *Keserű méz* (Ford. Takács Márton); Majtényi Mihály: *Chateau Guillard*; Pap József versei; Németh P. István: *Vasárnap nehéz egyedül lenni*; Burány Nándor: *Ember lehet*; *Kopeczky László karcolatai*; *Jure Kaštelan versei* (Ford. Ács Károly); Major Nándor: *Csendes délutánok*; *Huszár Zoltán versei*; Sáfrány Imre: *Bársonyos őszi éjszaka volt* (Farkas Béla); *Almásai Tivadar versei*; Vasa Popović: *Kisvárosi temetések* (Ford. Bogdánfi Sándor); *Dóró Sándor versei*; Pap József: *Hangulatidézés egy gondolatért* (II. Jugoszláv Költészeti Fesztivál); Ács Károly: *Kép és hang a mai költészetben. Viták a versről a rijekai fesztiválon*; Fehér Ferenc: *Az ismeretlen útitárs vallomásai. Abbáziai útijegyzeteimből*; V.[ébel] L.[ajos]: *Revizionista cikk*; Lányi István: *A vajdasági színjátszás néhány problémájáról*; B. Szabó György: *Lojze Dolinar*; Bori Imre: *Egy lélek drámája kilenc színdarabban* (Németh László: *Történelmi drámák*); Bori Imre: *Emlékezések, két könyvben* (Gellért Oszkár); Sárosi Károly: *Kabátos ember a tanyavilágban* (Lévay Endre: *Menj csak, fiam*); Burány Nándor: *Nálad az ezer kevesebb az egy-nél* (Leonhard Frank: *Jézus tanítványai*); Lányi István: *Hollywood – önnön tükrében*. B. Szabó György és Sáfrány Imre rajjai.

1958. augusztus 2.

A Legfelsőbb Bíróság Népbíróvási Különytanácsa Borbély György elnökletével Bibó Istvánt és Göncz Árpádot életfogytiglani, Regéczy-Nagy Lászlót 15 évi börtönre ítélte.¹

A jugoszláv Külügyi Államtitkárság közölte a belgrádi magyar nagykövetséggel, hogy a jugoszláv kormány jóváhagyta a két ország között létrejött posta- és távközlési egyezményt.²

1. A forradalom előzményei 1987, 233. – 2. MOL XIX-J-1-4a-00473-2-1959.

1958. augusztus 12.

Sebes István külügyminiszter-helyettes közölte a belgrádi magyar nagykövetséggel, hogy „A JK SZ VII. kongresszusa következtében Jugoszlávia magatartásában kül- és belpolitikájában egyaránt jelentős változás állott be. Jugoszlávia jelenlegi nemzetközi és belső helyzetét vizsgálva további változások is várhatók. A nagykövetség feladata, hogy fokozott figyelemmel tanulmányozza a felmerülő változásokat, és ezekről rendszeren jelentésben, és különleges halasztást nem tűrő esetekben más úton számoljon be [...] A fentiek mellett szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy a nagykövetség még mindég nem használja ki kellő mértékben azokat a lehetőségeket, amelyeket számára a tájékozódás területén a jelentős konzuli ügyfélforgalom biztosít. Ezen a területen hiányzott a nagykövetség tagjai között a helyes együttműködés. A konzuli ügyfelekkel való foglalkozásba be kell vonni a nagykövetség több diplomatáját. Kérjük Nagykövet elvtársat, hogy ezen a területen dolgozzon ki tervezetet, s arról tájékoztassa a Központot”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-002927-2-1958.

1958. augusztus 21.

A zentai klubban Milan Konjović festészetéről Stojan Trumić tartott előadást, amelynek 74 hallgatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1958. augusztus 23.

A Belgrádi Televízió megkezdte adását.¹

1. ÚR, 1959. május 1.; Popović, Đordijje: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 46.; Eberst 1974, 171.; Biškup, Josip: *Političke ideje i sredstva informiranja u samoupravnom društvu*. [Értekezés.] Zagreb, 1976, 46.

1958. augusztus 28.

Zentán a Művészetkedvelők Klubjában képbe-mutatót tartottak, amelynek 87 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 68.; Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1958. augusztus 30.

Aleksandar Luković Zentán *Savremeno gledanje na umetnost* (Korszerű művészetszemlélet) címmel 48 hallgató előtt előadást tartott a Művészetbarátok Klubjában.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1958. augusztus 31.

Ürményházán dr. Josip Ujčić belgrádi érsek Kovács Mihály plébános idejében megbérmált 198 személyt. A bérmálkozók száma 1952: 311, 1958: 198, 1964: 146, 1969: 112, 1973: 69, 1977: 67, 1982: 58, 1988: 44, 1993: 44, 1997: 29.¹

1. Erős Lajos: *Képek az ürményházi római katolikus plébánia életéből*. Ürményháza, 1997, 51.

1958. szeptember 1.

Aladics János az Újvidéki Rádió *Esti híradójában* bejelentette: „Ma lép életbe az új iskolatörvény annak az általános törekvésnek eredményeként, amellyel tanügyi munkásaink és egész közösségünk összhangot kíván teremteni iskolarendszerünk teljesítőképessége és fejlődő szocialista társadalmunk szükségletei között.” > **1958. június 28.**

1958. szeptember 2.

Lukács András kereskedelmi tanácsos jelentése a Külkereskedelmi Minisztériumnak a Čubrićtyal és Drakulićtyal 1958. augusztus 29-én folytatott megbeszéléséről: „Megkérdeztem véleményüket, hogy a következő tárgyalásokon az 1959-es évre, vagy az 1959–60-as évre együtt lehetne-e szerződést megkötöni? Drakulić et. személyes véleménye alapján nem lát különös nehézséget, hogy egyszerre állapodjunk meg mindkét évre vonatkozóan.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-xxx-d580902.

1958. szeptember 3.

A belgrádi magyar nagykövetség szóbeli jegyzék útján tájékoztatta a Jugoszláv Külügyi Államtitkárságot az > **1958. március 9-én** megkötött posta- és távközlési egyezmény jóváhagyásáról.¹

Kizur István az Újvidéki Rádió *Esti híradó*-jában beszámolt arról, hogy „Jugoszlávia Kommunista Szövetségének Tartományi Bizottsága ma tanácskozásra hívta össze a járási pártbizottságok titkárait és a szövetkezeti szövetségek vezetőit, amelyen megvitatták az olasz búza vetésével kapcsolatos időszerű kérdéseket [...] A tavalyi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a gyenge minőségű földön nem kifizetődő az olasz búza termesztése, mert nem terem még annyi sem, amennyi a befektetés volt. A felszólalók helyeselték azt is, hogy a szövetkezetek a szerződés megkötése előtt megállapítják a magántermelő által felajánlott föld minőségét [...] A tanácskozás résztvevőinek álláspontja ezzel kapcsolatban az volt, hogy azok a szövetkezetek, amelyek nem rendelkeznek kellő szakkáderrel, és nincs jól felszerelt géppálmányuk – nem kell, hogy vessenek olasz búzát. Vajdaságban eddig 86 000 hektár földet biztosítottak a mezőgazdasági birtokok olasz búza vetésére. Ez kétségtől nagy terület, majdnem a hétszerese annak, amennyi tavaly volt elvetve olasz búzával. Ebben az akcióban a mezőgazdasági szervezetek mellett külön

dicséretet érdemelnek a társadalmi és tömegszervezetek.”

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00473-3-1959.

1958. szeptember 4.

Szarvas János az Újvidéki Rádióban: „Az idén nyolc új [magyar] tankönyv jelent meg, ezek közül 4-et a középiskolások részére adtunk ki, és 4-et az általános iskolák tanulói részére. A hatodik osztályosoknak új szerb nyelvkönyvet és német nyelvkönyvet, a harmadik osztályosoknak új szerb nyelvkönyvet, az elsősöknek pedig új olvasókönyvet adtunk ki az idén [...] Két évvel ezelőtt változások álltak be a tankönyvkiadás terén. Tavalyelőtt és tavaly több mint 40 magyar tankönyv jelent meg, így aztán ma már könyvkereskedéseink nagyjából el vannak látva az összes szükséges tankönyvekkel.”

1958. szeptember 5.

Szajkó Margit az Újvidéki Rádióban: „Ma dél előtt tartotta kibővített vezetőségi ülését a Műkedvelő Színjátszók Tartományi Szövetsége. Ezen az értekezleten az amatőr gyermekegyüttesek küszöbön álló tartományi fesztiváljáról volt szó. A májusi körzeti gyermekfesztiválok után ugyanis az az általános vélemény alakult ki, hogy a gyermekek műkedvelő tevékenységét ápolni és támogatni kell, méghozzá szervezeten [...] Ezért szervezik meg a gyermekszínjátszó-együttesek fesztiválját Zrenjaninban [Nagybecskerek] október 5. és 12. között A művészet az ember szolgálatában című fesztivál keretében.”

1958. szeptember 6.

A magyar Külügyminisztérium a belgrádi nagykövetség számára így foglalta össze a Jugoszlávia felé irányuló külpolitika irányelveit: „Jugoszlávia iránti magatartásunkat annak megfelelően alakítjuk, hogy a jugoszláv kormány kül- és belpolitikájában a JKSZ által hirdetett revizionista nézetek szellemében szembefordult a szocialista táborral [...] Figyelembe kell venni,

hogy a jugoszláv szervek számos provokációt hajtottak végre magyar állampolgárok és a belgrádi nagykövetség ellen Jugoszláviában, fokozták tevékenységüket a délszláv kisebbség soraiban, és kísérleteket tesznek tevékenységük aktivizálására hivatalos körökben Magyarországon. E mellett a jugoszláv kormány egyes állami aktusokkal (szerződések és egyezmények nagyszámú jóváhagyása, ratifikálása) olyan színezetet igyekszik adni a magyar–jugoszláv kapcsolatoknak, mintha azok lényegesen különböznének a többi szocialista ország és Jugoszlávia kapcsolataitól. Az ilyen jugoszláv külpolitikai vonalvezetéssel szemben eddigi magatartásunkat a passzivitás és tartózkodás jellemezte. Megfelelő ellenrendszabályokat kell kidolgozni diplomáciai vonalon a nagykövetség és a Külügyminisztérium részére. Sajtó- és más szervekkel karöltve egyéb a jugoszláv tevékenységet ellensúlyozó eddigi defenzív külpolitikánkat offenzívvá változtató lépések kidolgozása szükséges, amelyek egyszer s mindenkorra szétzúznák a jugoszláv vezető körök azon reményét, hogy Magyarországgal valamiféle külön politikát folytathatnak.”¹

Thurzó Miklós beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Pár nappal ezelőtt Zentán a Pobeda bútorgyár beltéri lerakatában megjelent az első pozdorjalemezéből készült szekrény. A kendergyár mérnökei már több éve tanácskoznak arról, hogy hogyan lehetne a pozdorját gazdaságosabban felhasználni [...] Egrényi Bélának, a kendergyár igazgatójának felügyeletével Szarajevó egyik kísérleti osztályán kipróbálták az első pozdorjalemezeket. Ezekből készült az első szekrény, és ugyancsak felkeltette a zentai vásárlók érdeklődését. Ahogy a szakemberek mondják, az új anyag nagyon ellenálló a vízzel szemben, nem görbül meg, ugyanakkor a feldolgozása sokkal könnyebb, mint a fái. A pozdorjából készült bútorok ára a terv szerint legalább 30 százalékkal alacsonyabb lesz, mint a klasszikus anyagokból előállítottaké. Már

csak azért is, mert hulladékanyagból készül, amit potom áron lehet vásárolni. Eddig főleg a Városi és a Járási Népbizottság támogatta a kísérleteket. A vállalatban remélik, hogy miután teljesen megismerik az új anyag tulajdonságait, hamarosan megkezdhetik a pozdorjából készült bútor sorozatgyártását.

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-m-jug-visz-1955–59.

1958. szeptember 7.

Hazánkban minden kisebbségnek egyforma jogai vannak. Szimin Bosán Magda interjúja Zora Krdžalićtal, a Tartományi Végrehajtó Tanács Közoktatásügyi Tanácsának elnökével az Újvidéki Rádióban: „Sok jel mutatott arra, hogy hazánkban a kisebbségek iskolai és más közművelődési ügyeit egy központból kellene irányítani, mert eddig Jugoszlávia-szerte egyes köztársasági szervek a legkülönbözőbb módon juttatták érvényre a kisebbségek törvényadta jogait. Nemrégben Belgrádban a Szövetségi Végrehajtó Tanács kinevezett egy tanácsadó szervet, amely az említett célt fogja szolgálni. Hivatalos néven: a Nemzeti Kisebbségek Közművelődési Kérdéseit Tanulmányozó Tanács. A Szövetségi Közoktatásügyi Tanács mellett fog működni. Az új tanács elnöke Zora Krdžalić, tartományunk kimagasló közéleti munkása lett. Felkerestük tehát irodájában, és megkértük, mondja el az új szerv célját és programját. – Mint ismeretes, a törvényhozó alapvető célja az volt, amikor bennünket kinevezett, hogy a kisebbségek különféle közművelődési kérdéseit ezentúl egységes módon, egységes eszközökkel oldjuk meg. Kikerülni kívánta a regionális megoldásokat, mert utóvégre minden kisebbségnek egyforma jogokat biztosít az alkotmány – mondta Zora Krdžalić. – A tanács, amelynek tagjai minden köztársaságból tevődnek össze, első feladatául egy pontos és alapos dokumentáció megteremtését tűzte ki. Ennek alapján értékelni lehet majd az eddigi iskola- és közművelődési politikát, és ennek megfelelően lépéseket tenni a jövőben. Jelenlegi helyzetünk

ben fontos feladata a tanácsnak, hogy megfelelő tanári kádert, valamint technikai értelmiséget neveljen a kisebbségek köréből, miután a tanítók száma már elegendőnek mondható. Érdekes adattal rendelkezünk például tartományunkban. Amíg a nyolcosztályos iskolákban a kisebbségek gyermekei egyenrangú százalékban találhatók, a gimnáziumokban pedig alig 1-2 százalékkal maradnak a más nemzetiségű gyermekek mögött, addig a középfokú technikai és más szakiskolákban számuk messze lemarad. Viszont az ipari tanulók iskoláiban számarányuk messze felülmúlja a normálist, mert az összes ipari tanuló 40 százaléka kisebbségek gyerekeiből tevődik össze. Ez annyit jelent, hogy Vajdaságban a magyar, szlovák és román munkás és elmaradottabb paraszt gyermekét munkásnak vagy iparosnak taníttatja, és nem adja meg neki a középfokú szakképzettséget, amit aztán saját szorgalmával később bővíthet. Ennek természetesen több oka van, és az okokat jól ki kell elemezni, ha a helyzeten változtatni akarunk. – A tanács továbbá az iskolák szervezeti és pénzügyi kérdéseivel is foglalkozik majd, valamint az anyanyelv előadásával, és más specifikus kérdések megoldásával. Köztudomású ugyanis, hogy például a suboticei magyar nyelvű tanítóképző egészen másképpen van megszervezve, és más elvek alapján dolgozik, mint az eszéki. – Legfontosabb feladatai közé sorolja a tanács a kisebbségi könyvkiadást, mert e téren észlelhető a legtöbb hiányosság. – A szövetségi és köztársasági szervek, a törvények és előírások meghozatalánál is ki fogják kérni a tanács véleményét, ha azok a kisebbségek közművelődési kérdéseit érintik – fejezte be mondanivalóját a Novi Sad-i Rádió hallgatóinak Zora Krdžalić.”

A Temerini Sport Klub (TSK) műkedvelő színjátszói megtartották utolsó rendezvényüket, egy „vidám estet”. Ezt követően működésüket csak a Testvériség Amatőr Színház (később Szirmai Károly Művelődési Egyesület) keretében fejthet-

ték ki.¹ „Ebben egyesíteni kívánták a településen ténykedő magyar és szerb műkedvelő egyesületeket, de ezt a politikai körök által sugallt tervet sem akkor, sem később nem sikerült végrehajtani – Temerinben csak a korábbi magyar egyesületek maradék erőit vonták össze.”²

1. Ádám 2010, 79. – 2. Csorba Béla közlése.

1958. szeptember 8.

Szajkó Margit az Újvidéki Rádióban beszámolt arról, hogy „Új orvossegéd-iskolák nyílnak Vajdaságban. A Tartományi Közoktatásügyi Tanács ma délelőtti ülésén a Vajdaság területén működő orvossegéd-iskolák helyzetéről tárgyaltak. Tartományunk területén eddig mindössze két ilyen típusú iskola működött, a Novi Sad-i és a zrenjanini. Az iskolát évente körülbelül nyolcvan orvossegéd végzi el [...] Őszre a suboticei és a zombori kórház mellett is nyitnak orvosi segédiskolát [...] Az iskola hároméves lesz [...] Zomborban például már több mint kétszáz jelentkező akadt, noha az iskola csak harminc tanulót vehet fel”.

1958. szeptember 9.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug jelentését: „A Szerbiai Kultúrtaács mai ülésén a könyvkiadás problémáit és a könyvkiadó vállalatok anyagi ügyvitelének kérdéseit tárgyalták [...] A kiadói vállalatok néhány szakkiadó vállalat kivételével úgyszólván mindennel foglalkoznak, és ezért gyakori a kiadványok kétszereződése. Ezért felmerül a kiadóvállalatok specializációjának és a kisebb, egyébként életképtelen vállalatok egyesítésének szüksége [...] A kiadói tanácsok, az értekezleten elhangzottak szerint, tevékenységüket gyakran csak a kiadói tevékenység szakmai részére korlátozták és ezzel nem hatottak annyira a könyvkiadásra, amennyire ez erkölcsi és társadalmi felelősségük értelmében várható lett volna.”

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Bátran mondhatjuk már, hogy hagyománnyá vált a vajdasági írók nyári közös táborozása [...] nem

csökken Zenta és Csantavér jelentősége, ahol szintén vendégül látták a táborozó írókat, de a három hely közül szemmel láthatóan a csendes kissé romantikus Kanizsa nőtt az írók szívéhez annyira, hogy az idén is a maguk költségén készek voltak elmenni oda [...] A sok spontánul és formalítások nélkül megbeszélte témá közlül csak egyet említünk, a *Mostnak*, a *Hid* szerb nyelvű évkönyvének kérdését, amelynek másodikk száma most készül sajtó alá. A vajdasági magyar írók számára rendkívül sokat jelent ez a kiadvány, mert lehetőséget nyújt hazánk szélesebb olvasórétegének is, hogy ha hiányosan is, de betekintést nyerjen egy irodalomba, amely itt született a mi szocialista hazánkban, a mi életünkkel, a mi problémáinkkal és a mi embereinkkel foglalkozik, tehát a miénk épp úgy, mint Jugoszlávia bármelyik népének irodalma. Eddig kissé nehézkes volt a kiadás, főként azért, mert nehezen lehetett a színvonalas, irodalmi értékű fordítást biztosítani. A kanizsai beszélgetések során tehát erről volt szó a szerb kollégák fokozott részvételéről ebben a munkában. Határozatokat természetesen nem hoztak. Habár a *Hid* szerkesztősége szervezte ezt az írótábort, mégiscsak írók, szerbek és magyarok baráti intim találkozója volt csupán. Ennek ellenére, ha kissé szokatlanul hangzik is, a résztvevők úgy remélik, hogy a megbeszélés szívekben foganó hangulata és visszhangja minden anyagi ösztönzésnél és határozatnál jobban oldja meg majd a fordítás kérdését. S ha csak ez lesz a tábor eredménye, ez is elég lesz.”

1958. szeptember 10.

Korom Tibor az Újvidéki Rádióban: „A Tartományi Végrehajtó Tanács mai ülésén a szakiskolák fejlesztésének távlattervével, valamint a halászat fellendítésével foglalkozott. A társadalmi terv szerint Vajdaság mezőgazdaságának 1961-ig a meglévők mellett még mintegy 28 000 szakmunkásra és 2500 technikusra van szüksége. A gyáriparnak szintén mintegy 12 000 szakkép-

zett és 3000 magas szakképzettségű munkással kell növelnie a foglalkoztatott munkaerő létszámát. Hasonló a helyzet az építészetben is. Ez csak a legfontosabb gazdasági ágak szükséglete. Tartományunkban tehát egy egész sor szaktanfolyamot, alsó- és középfokú szakiskolát kell nyitni, és kibővíteni a következő években.”

Ugyanott az újvidéki munkásegyletemen bevezetett újításról is beszámoltak: „Az új egyetemi törvény lehetővé teszi, hogy középiskolai vizsgák nélkül, a felvételi vizsgák alapján egyetemre járhassanak az arra alkalmas és vállalkozó dolgozók. A munkásegyletem éppen ezért középfokú előkészítő tanfolyamhoz lesz hasonló [...] Az újítások közé tartozik az is, hogy a VII. kongresszus anyagát, a társadalmi fejlődés új jelenségeit és a munkásönigazgatás kérdéseit rendszeresen tanulmányozzák, továbbá a német, francia, angol és olasz nyelvoktatás mellett az idén az orosz, és ha lesz elég hallgató, a spanyol nyelv oktatását is bevezetik.”

1958. szeptember 11.

Az Újvidéki Rádió ismertette a Tanjug budapesti tudósítójának levelét: „A *Pártélet*, a Magyar Szocialista Munkáspárt elméleti sajtószerve élesen kikelt az egyetemi ifúságnál jelentkező távlatnélküliség és érdektelenség ellen [...] A lap ezután felveti a kérdést, hogy miként lehet a fiataloknak visszaadni a holnapba vetett hitét, majd azt írja, hogy elsősorban a közösségi és baráti szellemet kell megteremteni az ifjúság között. Ezt különböző munkaakciókkal, az eszmei irodalom tanulmányozására szervezett előadásokkal, közös kirándulásokkal és hasonló intézkedésekkel lehet elérni.”

1958. szeptember 12.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Mijalko Todrovicnak, a Szövetségi Végrehajtó Tanács alelnökének elnökletével Belgrádban ma tanácskozás kezdődött az időszerű mezőgazdasági problémákról. Elemezték a mezőgazdaság terén az elmúlt két

■
 évben elért eredményeket, valamint a vetési előkészületeket [...] Slavko Komar [...] bevezetőben hangsúlyozta, hogy az elmúlt két évben olyan erővel és ütemben dolgoztak a mezőgazdaság fejlesztésén, amilyenre eddig még nem volt példa. A politikai és gazdasági intézkedések megfeleltek a termelők érdekeinek, és megnövekedett érdeklődésük a termelés iránt. A mezőgazdaságban jelentősen megnövekedtek a szocializmus erői [...] több mint 130 milliárd dinárt fektettek a mezőgazdaságba, s ezeknek az eszközöknek jelentős része a szocialista mezőgazdasági szervezetek erősödését szolgálta. Bebizonyosodott, hogy a mezőgazdaságban igen racionális beruházásokat lehet végezni. Az anyagi eredmények megcáfolták azt a régi felfogást, hogy a mezőgazdaságba sokat kell befektetni, s az eredmények csak hosszabb időszak után jelentkeznek [...] A vita résztvevői egyhangúlag megállapították, hogy magas terméshozamot csakis nagy anyagi befektetésekkel, s a korszerű agrotechnika teljes alkalmazásával lehet elérni.”

Sulhóf József arról számolt be, hogy „Mindjárt az új idény kezdetén összeült a Tartományi Kultúrközösség elnöksége, hogy összeállítsa az évi költségvetést. Nagy József elnök vezetésével megvitatták a tétéleket és mindazt, amit ebben a keretben megvalósítani készülnek. Mert a Kultúrközösség az eddigénél fokozottabban kívánja folytatni harcát a primitivizmus ellen, a civilizáltabb és műveltebb életért. A küszöbön álló eseményekről is szóltak. Stevan Jatić, a Műkedvelő Szövetség elnöke beszámolt a gyermekszínházosok tartományi szemléről [...] A fesztivál eredményeitől teszik függővé, hogy a jövő években milyen keretben és hogyan rendezik majd meg a gyermekszínházos fesztiválokat.”

1958. szeptember 13.

Újvidéki Rádió, Pintér Lajos: „Köztünk járt Tito. Különös izgalomban volt szerdán, a kora délutáni órákban a város. A járókelők arca és a

halk suttogások nem mindennapos eseményt árultak el. Tito Novi Sadra érkezik. Köztársasági elnökünk kedvenc szórakozóhelye, a Park Szálló és környéke zsúfolt volt a kíváncsiak tömegétől. A pincérek öltönye feketébben csillogott, mint máskor. S a sugárúti sétányok is népeesebbek voltak. Senki sem tudta, mikor érkezik az elnök. Fél kilenc felé aztán viharos tapsot hallottunk a kikötő felől. Megérkezett Tito és kísérete. A szemerkélő esőben is több mint kétezer Novi Sad-i kísérte a magas rangú vendégeket. A rossz idő miatt nem a Parkba, hanem a Putnikba tértek. A kedélyes vacsora és több mint egyórás itt tartózkodás után vendégeink útra keltek Belgrád felé.”

1958. szeptember 14.

Újvidéki Rádió, *Rádióposta*: „Megkértük Saller Ernő szerkesztőt, a távollevő Angelo Vlatković zeneszerző, a rádió könnyűzeneosztálya főszerkesztőjének helyettesét, számoljon be a zeneszerkesztőség terveiről [...] Angelo Vlatković egyébként jelenleg Abbáziában van, ahol részt vesz a héten rendezendő hazai könnyűzene-fesztiválon [...] Angelo Vlatković a legjobb szerzemények zenekarra feldolgozott kottáit magával hozza, néhány napon belül a szöveget átültetjük magyar nyelvre, és remélem még ebben a hónapban hallgatóink magyar nyelven is megismerkedhetnek az év legjobb könnyűzene-szerzeményeivel [...] teljesen átépítettük nagy zenei stúdióinkat a legújabb akusztikai előírások alapján. A szórakoztató vonózenekar már megkezdte próbáit. Néhány hónapja nem vettünk fel új zeneszámokat. Most, hogy a nagy stúdióink elkészült, ezt a mulasztást pótoljuk. Zenekarunk kíséretével, az ismert Novi Sad-i szolístakkal új slágereket veszünk fel magyar szöveggel. Itt jegyzem meg, hogy nagy szükségünk volna új hangokra, eddig nem hallott könnyűzene- és slágerénekésekre. Aki hajlamot érez erre, és van valamennyi zenei, elsősorban kottaismerete, jelentkezzen nálunk.”

1958. szeptember 15.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Előkészítő bizottság alakult Suboticán, hogy *Életjel* néven irodalmi élőlűjságot szervezzen. Tagjai Urbán János, Bori Imre, Galamb János, Dévavári Zoltán és Brenner János. Nem jelent újdonságot, hogy valamelyik vajdasági irodalmi kör irodalmi élőlűjságot vagy folyóiratot akar létesíteni, így a suboticaiak mostani vállalkozása sem az. De ha elhatározásuk teljes mértékben megvalósul, aminek különösebb akadálya nincs, sok újat hozhat. Tervük az, hogy az irodalmi élőlűjság ne csak alkalmi maradjon, hanem az irodalmi élet továbbfejlesztését is szolgálja. Az irodalmi élőlűjság első száma, mint a könyvhónap előhírnöke, alighanem még szeptemberben a közönség elé kerül, és változatosnak ígérkezik. Legalább három költőt szándékoznak szerepeltetni verseikkel, és egy elbeszélés, útirajz, humoros írás, tanulmány és vitaírás mellett művészetünk főbb mozzanatairól is értesülést szerez a hallgatóközönség a subotica Népszínház művészeinek előadásában. A szerkesztőbizottság arra törekszik, hogy az élőlűjság ne maradjon helyi jellegű. Időnként felkérjük majd a többi vajdasági író is, hogy olvassák fel egy-egy írásukat az *Életjel* valamelyik előadóstjén. Az érdekes irodalmi kezdeményezés alkalmat nyújt a résztvevőknek, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek a közönséggel, s így a kölcsönös hatás feltétlenül elősegíti az irodalmi fejlődést Suboticán.”

1958. szeptember 16.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Az idei év első hat hónapjában tartományunk valamivel több mint kétezer alapszervezetében több mint 5700 személyt vettek fel a Kommunista Szövetségbe. Ugyanez idő alatt 976-ot kizártak, s így június végén a Kommunista Szövetségnek 88 000 tagja volt Vajdaságban. Jellemző, hogy a Szövetség új tagjainak 63 százaléka még nem töltötte be 25. életévét, 35,5%-uk a munkások, 18 százalékuk pedig a mezőgazdasági dolgozók közül került

ki. Az a tény, hogy az új párttagok 35,5 százaléka munkás, nagyon biztató, mert ez az arány meghaladja a köztársasági és országos százalékat. Ezenkívül jelentősen növekedett a falusi párttagok száma is, amit a Kommunista Szövetség tartományi vezetőségében a mezőgazdasági terméshozam növeléséért tett átfogó intézkedések eredményeként magyaráznak. A most folyó élénk politikai és társadalmi tevékenységre való tekintettel joggal várható, hogy az év végéig az első hat hónap eredményeihez viszonyítva Vajdaságban megkétszereződik a Kommunista Szövetség új tagjainak száma.”

Ugyanott egy sporthír: „Zagreb. A Budapest, Beograd és Zagreb asztalitenisz hármastalitalenisz napján Beograd és Zagreb asztaliteniszesei mérték össze erejüket. Zágráb válogatottja Hrbud [Željko], Uzorinac [Zdenko] és Franič összeállításban jobb játékot nyújtott, és 5 : 4 arányban győzedelmeskedett. A találkozó legjobb játékosa a belgrádi Marković [Vojkan] volt. Mindhárom ellenfelét legyőzte. A nők nemzetközi tornája ma fejeződött be. Legjobban a magyar játékosok szerepeltek és megszerezték az első három helyet. Első Máté lett 6 ponttal, második Hejric szintén 6, harmadik pedig Újlakiné 4 ponttal. Versenyzőnőink közül Nikolić 4 ponttal a negyedik helyen végzett. Ma délután kerül sor a férfiak nemzetközi tornájára, estére pedig Budapest és Zagreb válogatottjai találkoznak.”

1958. szeptember 17.

Az Újvidéki Rádióban Szajkó Margit beszámolt arról, hogy „A vajdasági kiadóvállalatok készülnek a beogradi nemzetközi vásárra (> **1958. október 21–26.**) [...] A szervezőknek [...] az a céljuk, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsenek kiadó és olvasó között [...] Fontos azért is, mert felélénkíti a könyvpiacot, az új könyvek mellett piacra kerülnek az éveken át raktáron porosodó kiadványok is, amelyeket a vásáron nagy árengedmények mellett adnak el. Ez nem

vonatkozik a Szerb Maticára, a Minervára és a Forumra, annál inkább a Testvériség–egységre, amelynek 140 millió dinárja fekszik az el nem adott könyvekben [...] A Testvériség–egység kiállítja Boccaccio *Dekameronját*, amely kétévi huzavona után készült el, azonkívül természetesen többi új kiadványát is: Magda Szimin [Szimin Bosán Magda] *Mire a meggyfák kivrágoznak, az Ábrahám Linkoln* című kötetet, Kazimirović [Kazimirović, Vasa] *Crveni čotját*, Vjekoslav Kaleb *Áldott por*, Szirmai Károly *A porban*, Lévay Endre *Menj csak, fiam* című regényét, a gyermek- és ifjúsági irodalom legújabb kiadványait, tudományos és népszerű tudományos műveket is. A Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat büszkesége a Konjović-album, amely a vásár idejére készül el. Ezenkívül kiállítják majd legújabb tankönyveiket, politikai kiadványaikat, köztük a Jugoszláv Kommunista Párt [sic!] VII. kongresszusának anyagát is. Mivel a beogradi kiállítás sajtókiállítás is egyben, bemutatják a *Buksit*, a Forum gyermeklapját. A vásárra összesereglett kiadók kicserélik tapasztalataikat, észrevételeiket, és nemcsak a hazai, hanem a külföldi kiadók is, mert az idei vásárra több külföldi kiadói ház is bejelentette részvételét.”

1958. szeptember 19.

Némety Béla, a Külügyminisztérium I. sz. Politikai Osztályának vezetője utasította a belgrádi magyar nagykövetséget: „a budapesti jugoszláv nagykövetség az utóbbi időben fokozta tevékenységét a magyarországi délszláv nemzetiség és a magyar szervek felé [...] kihasználja a délszláv kisebbség egyes tagjainál meglévő elégedetlenséget, és lehetőségeihez képest szítja azt. Így pl. hangoztatják, hogy a megváltozott viszonyok között ők semmilyen utazási korlátozást nem vezettek be, ugyanakkor a magyar szervek korlátozzák a Jugoszláviába való utazásokat, Jugoszlávia és a szocialista tábor jelenlegi viszonyáért a délszláv nemzetiség körében a szocialista táborot teszik felelőssé, rágalmazzák azt stb. Tekintettel arra,

hogy a jugoszláv diplomaták ilyen tevékenysége bel- és külpolitikai szempontból káros, a közeljövőben lépéseket kívánunk tenni az ilyen jellegű tevékenység megszüntetésére vagy korlátozására. Újabb lépéseink előkészítésében a nagykövetségre az alábbi feladatok hárulnak:

1. Az eddiginél több a jugoszláviai magyar kisebbségre vonatkozó adatra van szükségünk. Ezért a nagykövetség vizsgálja meg: a./ A vajdasági magyar kisebbség politikai, kulturális és anyagi helyzetét; b./ Milyen a viszony a magyar kisebbségnek Jugoszlávia jelenlegi rendszeréhez; c./ A magyar kisebbség véleménye a magyar–jugoszláv kapcsolatról; d./ A jugoszláv hivatalos szervek korlátozó intézkedései a magyar kisebbséggel szemben; e./ Hivatalos magyar küldöttségek és a magyar kisebbség kapcsolatainak lehetősége.

2. Nagykövetségünknek feladata, hogy a következőkben szélesítse személyi kapcsolatait a vajdasági magyar kisebbséggel és az ottani hivatalos szervekkel. Tevékenységük során a nagykövetség tagjai rendszeresen látogassák a magyar területen lévő kulturális intézményeket és azok előadásait. Vegyenek részt különböző népi és sport rendezvényeken. A lehetőséghez mérten rendezzenek minél több vajdasági kirándulást. Ilyen irányú tevékenysége előmozdítására a nagykövetség használjon fel minden rendelkezésére álló anyagi forrást ajándékozásra stb. Felhívjuk a nagykövetség figyelmét, hogy munkája során kellő óvatossággal járjon el, és minden érdekes tapasztalatról, ha szükséges azonnal tájékoztassa a Központot. Kerülje a jugoszláv belügyekbe való beavatkozás látszatát, és a provokációkra alkalmas lépéseket. Külön felhívjuk a nagykövetség figyelmét arra, hogy gondosan kísérje figyelemmel a jugoszláv belügyi és más szerveknek a nagykövetség tevékenységével kapcsolatban foganatosított intézkedéseit és magatartását.”¹

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „Szerbia Kulturális és Közoktatásügyi Tanácsa képviselőinek és a járási közoktatásügyi titkárságok

osztályfőnökeinek mai tanácskozásán az iskoláztatás és a közoktatásügy fejlesztéséről tárgyaltak. A terv szerint a kötelező nyolcosztályos iskolarendszernek fel kell ölelnie az ifjúság hetven százalékát. A megvalósítás érdekében a járási és községi Népbizottságoknak elegendő anyagi eszközöket kell biztosítaniuk az új iskolák építésére és a szemléltető oktatáshoz szükséges kellékek beszerzésére. Hangoztatták, hogy Szerbiában a nyolcosztályos iskolák negyedik osztályáig az iskolakötelesek 98 százaléka jár. Ezután azonban 35 százalék nem folytatja tanulmányait. Ezenkívül minden évben mintegy százezer diák ismét, ami nagy probléma, mivel több évet töltenek az iskolákban, és terhelik az amúgy is elégtelen tantermeinket.”

1. MOL XIX-J-1-j-16b-005270-1958.

1958. szeptember 20.

Pintér Lajos az Újvidéki Rádióban: „Holnap délelőtt az Ifjúsági Tribünön megnyílik Lojz Sala képzőművész kiállítása, és ezzel kezdetét veszi a munka az új idényben. Az idén is sok újítást tervez a tribün vezetősége. Elsősorban több teret nyújt a fiatal tehetségeknek. Amellett nagyon sok kiváló hazai művészt hív a Novi Sad-i közönség elé. Televíziót is vásárolnak. Reméljük tehát, hogy a tribün közönsége az idén ismét megszorodik. Annál is inkább, mert csatlakozott a magyar nyelvű Szép Szó is, úgyhogy a műsor sokkal tarkább és sokkal érdekesebb lesz, mint a múlt évben.”

1958. szeptember 21.

Az Újvidéki Rádióban a *Rádióposta* közölte: „Mához egy hétre, szeptember 28-án kezdődik a Novi Sad-i Rádió új őszi–téli műsora. Több hallgatóknak megígértük, hogy ma valamivel részletesebben ismertetjük ezt az új műsort, illetve azt, hogy mennyiben változik a jelenlegi műsorunk. Először is minden hétköznap 7 óra 30 perckor ismét bevezetjük a *Mezőgazdasági Tanácsadót*. Ankétunkból láttuk, hogy sokan

érdeklődnek a népegyetem előadásai iránt, ezért az őszi–téli idényben ismét közlünk népegyetemi előadásokat, és pedig minden kedden 16 óra 2 perces kezdettel. 16 óraker ugyanis a jövőben minden nap híreket mondunk. Megkezdődnek a *Rádióiskola* műsorai is, akárcsak a múlt tanévben minden nap 9 óraker és 14.15-kor. A *Gyermekrádió* a következő műsorszámokkal jelentkezik: vasárnap az eddigénél fél órával korábban, vagyis 8.30-kor gyermekszínháttal, szerdán 10.45-kor a legkisebbjeinknek *Meseország kapuja* címmel. A csütörtöki *Gyermekhíradó* pedig 8.02 és 16.02 óraker jelentkezik. Új műsoraink: kedden 10.45-kor *Sugárzó derű*, csütörtökön 10 óra 45-kor *Könyvismertető*. Pénteken 21 óraker újra bevezetjük a *Találkozás a művésszel* című műsorunkat, illetve hetenként felváltva *Iskoláról, emberről* új rovatunkat. A *Vasárnapi sportújság* műsora a jövőben 20 óraker kezdődik. A *Rádióposta* időpontja változatlan. Híradásaink száma – mint már mondtuk – eggyel bővül, tehát a jövőben a következő időpontokban mondunk híreket: 5.30, 6.20, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 15.00, 16.00, 19.00, 22.00 és 24.00 óraker. Zenés műsoraink közül: a könnyűzene kedvelőinek már a múlt héten elmondtuk az újdonságokat. Most közöljük, hogy a jövőben is minden szerdán 20 óra 30 perctől operát adunk, kedden este pedig ebben az időpontban hangversenyt közvetítünk. Szimfonikus hangversenyt adunk minden csütörtökön délelőtt 11 óraker is. E hó 30-tól kezdve minden kedden délután 16 óra 15 perckor háromnegyed órás szórakoztató délutánt közvetítünk. Ez, mint már a múlt héten is említettük, javarészt zenés műsor lesz, és az első adástól kezdve nyereménypályázatot hirdetünk. Tehát ne feledjék, minden kedden délután negyed ötkor. Végül hadd számoljunk be még egy újításról: 29-től kezdve minden munkanapon délelőtt fél 10-től 10-ig dolgozóinkat szórakoztatjuk a félórás délelőtti pihenő idején. Ebben a zenés adásunkban, amelynek címe *Zenés üzemi híradó*, híreket közlünk gyáraink,

üzemeink életéről, jogi tanácsokat adunk, rendezeteket ismertetünk, a műsor java részét azonban válogatott zeneszámok töltik ki.”

1958. szeptember 22.

Az ENSZ Közgyűlésének XIII. ülészakán Jugoszlávia küldöttsége a „magyarországi helyzet” megvitatásának napirendre tűzése ellen szavazott. A döntést Dobrivoje Vidić, a jugoszláv ENSZ-küldöttség helyettes vezetője 1958. szeptember 23-án azzal indokolta meg, hogy „egy ilyen jellegű vita nem járulna hozzá a helyzet javulásához ebben az országban, sem pedig a világfeszültség csökkenéséhez”, ugyanakkor azonban a magyar kormánynak felrótta, hogy „minden indok nélkül azzal kezdett bennünket vádolni, hogy állítólag beavatkoztunk belügyeikbe”. Az indoklás ellen a magyar Külügyminisztérium 1958. szeptember 25-én közleményben tiltakozott.¹

1. MJK56-59, 414–415.

1958. szeptember 23.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Mint ismeretes, az ENSZ Közgyűlése úgy határozott, hogy az idei ülészak napirendjére tűzi az úgynevezett magyar kérdést. A határozat ellen szavazott többek között Jugoszlávia is. Dobrivoje Vidić, a jugoszláv küldöttség vezetőjének helyettese a szavazás után a következő nyilatkozatot adta. A jugoszláv küldöttség véleménye szerint nem igazolt a magyar kérdés napirendre tűzése. Mi, akárcsak tavaly, úgy véljük, hogy a magyarországi körülményeket nem kell haszontalan vádakkal és ellenvádakkal megterhelt vita tárgyává tenni. A jugoszláv küldöttség véleménye szerint az ilyen vita nem járulna hozzá a helyzet rendezéséhez az említett országban, de a világfeszültség enyhítéséhez sem. A magyarországi helyzet megítélésében kormányom kezdettől fogva ebből az álláspontból indult ki. Ezek az elvek vezéreltek bennünket a szomszédos államokkal való viszonyainkban is arra törekedve, hogy tá-

mogassuk a magyar kormányt az ismert tragikus események következményeként előadott nehézségek kiküszöbölésében, függetlenül attól, hogy különböztek-e nézeteink az események okának megítélésében, vagy sem. Igaz – különösen az utóbbi időben –, sajnos nem dicsekedhetünk azzal, hogy a másik fél megfelelő jó szándékával találtuk volna magunkat szemben. Sőt odáig jutottunk, hogy az a fél, amelynek a béke és a jószomszédi viszonyok érdekében segítettünk, nemcsak hogy ismételten durván megsérti kötelezettségeit velünk szemben – nagyon kényes kérdésekben, amelyekről kormányom, mint ismeretes, békésen és határozottan kifejtette véleményét – hanem minden ok nélkül nyilvánosan vádolni kezdett bennünket azzal, hogy állítólag beavatkoztunk belügyeibe. Küldöttségem szükségesnek tartotta az előbbieket elmondását elsősorban azért, hogy elejét vegyük a különféle téves találgatásoknak az úgynevezett magyar-kérdés napirendbe iktatásával kapcsolatban. Ismételten tudtára akarjuk adni mindenkinek, hogy álláspontunk ugyanaz, mint korábban, az előbb említett negatív tényezők ellenére is, mégpedig azért, mert elvszerű, és kezdettől fogva következetesen a béke érdekein alapszik.”

Ugyanott Saffer Pál arról számolt be, hogy „Tegnap tartotta plenáris ülését a Szocialista Szövetség Zentai Községi Bizottsága. Az ülés fő pontjaként az iskolahálózat helyzete és további fejlesztésének lehetőségei szerepeltek [...] Egyik ilyen kérdés a tanyai diákok továbbtanulásának megoldása. A tanyacsoportokon, állapítja meg a beszámoló, csupán hatosztályos iskolák dolgoznak, és így a tanyai gyerekek hátrányban vannak a városiakkal szemben mesterségtanulás terén. A legtöbb ipar tanulásához az előírások ugyanis megkövetelik a nyolcosztályos iskolai végzettséget. Így a bogarasi, adahatári, oromparti, tornyosi és kevi gyerekek nem tanulhatnak mesterséget, vagy pedig olyat kell választaniuk, amihez kisebb iskolai végzettség is elegendő. Nem kis probléma ez tekintve, hogy ezeken a

külterületeken a hatosztályos iskoláknak 821 tanulója van. A megoldás egyik módja az lenne, ha itt új nyolcosztályos iskolákat nyitnának, de erre, Tornyost kivéve, a közeljövőben aligha nyílik lehetőség. Ezért tehát más, a mai erőknek és lehetőségeknek megfelelő megoldást kell keresni. A plénum beszámolója két ilyen megoldási módot vetett fel. Az egyik szerint meg kell szervezni a kövesúttal összekötött tanyacsoportokról a felsős diákok mindennapos utazását a központi iskolákba autóbuszjáratok létesítésével vagy más közlekedési eszközzel. Ilyen megoldást alkalmaztak Kanizsán, és igen szép eredményeket értek el. Ezzel megoldódna a bogarasi, híressori, Rudics-iskolai és kevi gyerekek kérdése, akik a jövőre megnyíló tornyosi nyolcosztályos iskolát látogathatnák. Azokon a területeken viszont, ahol az előbb elmondott megoldást sem lehet alkalmazni, a plénum véleménye szerint meg lehetne, és meg kell szervezni a hatosztályos iskolák végzett diákjainak magánvizsgákra való előkészítését. Ezt a ma meglévő iskolákban kellene megszervezni, és a vizsgáztatás a nyolcosztályos iskolák egyikében történne”.

A *Kultúrrevü*ben Sulhóf József elmondta: „Nem csak a színházaink nyitották vagy nyitják meg kapuikat, és készülődnek az új szezonra. A rádió, ez a százezrek tájékoztatását, bővülő, gazdagodó ismereteit, s végső, de nem utolsósorban színvonalas szórakoztatását szolgáló üzem is készülődik az új idényre. Hatalmas tervek bontakoznak ki. Mert amit újságok, színházak, népegyetemek, munkásegyletek, zeneegyüttesek, szórakozóhelyek külön-külön tervezgetnek, a rádió mind egyesíti [...] a gyerekek minden vasárnap egy-egy nekik készült hangjátékot hallgathatnak a *Gyermekrádió* színpadáról [...] A *Lírai tízpercet* [...] a jövőben Laták István ismert költőnk szerkeszti [...] Hétfőn [...] minden második héten *Találkozás a művésszel* címen művészetünk kimagasló egyéniségeiről szólunk [...] A közbeeső hétfők húszperces esti műsora megoszlik. *Iskoláról, emberről* címmel

részben az iskolareform és felnőttképzés ezernyi újtásáról, kibontakozásáról, eredményéről tájékoztatunk, részben pedig folytatjuk *Hozzászólás* címen gyorsan népszerűvé vált csipkelődő műsorunkat [...] Kedden délelőtt *Sugárzó derű* címmel irodalmi műsorral szórakoztatunk [...] Kedden este *Kultúrrevü* címmel továbbra is hétről hétre szemlét tartunk kultúréletünk eseményei felett. Szerdán délután *Irodalom és művészet* című, Fehér Ferenc szerkesztésében sugárzott műsorunkban rendszeresen beszámolunk és értékelést adunk könyvekről, képkiallításokról, hangversenyekről, színházi bemutatókról. Csütörtökön délutánonként egy új műsorral jelentkezünk *Könyvismerető* címen [...] Pénteken [...] az *Irodalmi kistűkör* adásait sugározzuk. Ezenkívül havonta egyszer a rádió új irodalmi folyóiratának egyórás műsorát hallják majd, kedves hallgatóink. Műsorgetelődés miatt egy évig szünetelt a rádió irodalmi folyóirata. Most azonban újból útjára engedjük [...] Herceg János szerkeszti. Szándékosan nem szólunk csütörtök esti rádiójátékainkról és szombat esti *Vidámműsorunkról*. Nem említettük a *Rádióiskola* mindennapos adásait sem [...] A csütörtök esti hangjátékokban húsznál több bemutatót készítenek elő. Szeptemberben mutatták be *Anna Frank naplóját*, és mutatják be most csütörtökön Paddy Chayefsky *Nagy üzlet* [The Big Deal] című színművét. Októberre Miodrag Đorđević *Hárman* című színjátékát és Sulhóf József *Bácskai kaland* című színművének rádióváltozatát készítik elő.”

Ugyanott hangzott el Saffer Pál *Őszi képek a Tisza mentéről* című riportja: „A nagyközségben mintha a titkár szavaiból is ősz hullott volna, súlyosan, marasztalóan, mint a bácskai sár, mint az emberek elnehezült lépte és gondolata, ha megerednek a végtelen, velőkigáztató esők. – Nehéz – mondta csendesesen a titkár, végigsimította borostás állát, és álmatlan éjszakák nyomával árulkodó arcáról, beesett szemeiről lesírt, hogy valóban nehéz... Gyárat plántált ide a kukoricá-

sok és búzaföldek világába az ügyes, talpraesett dolgozók keze, errefelé soha nem hallott, csodaszamba menő gépgyárat, de a kukoricavilág, úgy látszik, nem adja egykönnyen magát. – Mérnök kellene ide, több mérnök – mondja a titkár –, de az ilyen szakember a fővárosban is megkapja a harmincezret. Bolond lenne hozzánk jönni vidékre huszonkettőért. És alig lehet őket rávenni, hogy többet kínáljanak nekik... Odakünn, a orosz kövezeten sűrű porfelhőt ver fel egy eldöcögő teherautó. – Elbízták magukat – folytatja. – Jó mesterek vannak közöttük, dolgozik az üzem, de nem veszik észre, hogy már évek óta semmi újjal nem jelentek meg a piacon. Pedig a termékeikkel külföldre is kijutottak. Húz az aranyszín őszi kukoricavilág, a mindennapi jóleső megszokás respedt biztonságába ringat, és az ember észre sem veszi, hogy megállt, és megállásával kezdődik a haldoklás [...] Két ember ül a terem sarkában papírlapra hajolva, és a hosszú őszi estékre terveznek csendes baráti beszélgetéseket, és hívnak mindenkit. – Gyertek el – mondják –, szívesen látunk mindenkit, aki szépről, emberről, világról mesél. És szavuk úgy cseng kérően és parancsolón, mint a vak leány szava. Mert ők sem akarják, ők azok, akik nem engedik, hogy kihunyjon, ősök kódéba hulljon tetőik fölött az arany napsugár.”

Az Ifjúsági Tribün magyar szerkesztőségeként működő Szép Szó irodalmi csoport a Mi magunk sorozat keretében irodalmi estet rendezett a József Attila Kultúregyesületben, amelyen fellépett Bauer Irén, Deák Ferenc, Hupkó Margit, Torok Csaba, Matuska Márton, Kiss István, Pintér Lajos és Varga Géza. A műsor plakátja kilátásba helyezte „a csoport ez évi munkatervének megvitatását” is.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. szeptember 24.

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádióban így számolt be a topolyai Járási Magyar Népszínház bemutatójáról: „Liliom vagy mákvirág – kabaré-limonádé vagy tömény vígjáték-humor. Az első ellentét-párhuzam Ginette-re vonatkozik, a másik pedig a topolyai évadnyitó darab egésze nyomán vetődött fel bennem. Mindenesetre nem értettem mindjárt: miért éppen ezzel a darabbal nyitotta meg kapuját ez a rokonszenves kis színház itt, Bácska közepén, ahol a vénasszonyok nyara bokáig érő port marasztal még mindig a kukoricás kocsikkal zörgő dűlőutakon; ahol nincs vagy elfonnyad a kerti liliom, s ahol egy cirkuszi élményt (aznap délután hallottam) hetek múltán is rajongva emleget az eseménytelenségből fölocsúdó dolgozó ember.”

1958. szeptember 26.

A magyar Külügyminisztérium közleményben foglal állást az ENSZ-ben tanúsított jugoszláv magatartás ellen, mert több vonatkozásban „a magyarellenes rágalomhadjáráthoz” csatlakoztak.¹

Az addig (> 1947. január 1. – 1958. szeptember 12.) *Pionírújság* néven kéthetente megjelenő gyermeklapnak pályázat útján az olvasók a *Jópajtás* nevet adták (a helyesírást számon kérő tanárok „nyomására” vált 1962-ben *Jó Pajtás*sá). Főszerkesztője ekkor Argyelán István (1958–59) volt.²

1. A forradalom előzményei 1987, 234. – 2. Popov, Dušan: *Novi Sad 1944–1964*. 1964. október, Matica srpska, 123.; Stanojević, Bogdan T.: *150 godina novosadske štampe*. Katalógus. Novi Sad, 1976.; -p-: A nagy túlélőművész. MSz, 2007. december 20.; JUMIL, 109.

1958. szeptember 27.

Némety Béla, a Külügyminisztérium I. sz. Politikai Osztályának vezetője közölte a belgrádi magyar nagykövetséggel: „Jugoszlávia iránti magatartásunkat annak megfelelően alakítjuk,

hogy a jugoszláv kormány kül- és belpolitikájában a JKSZ által hirdetett revizionista nézetek szellemében szembefordult a szocialista táborral. Néhány hónapos ingadozás után a jugoszláv kormány jelenleg mindinkább erősíti kapcsolatait a nyugati imperialista országokkal, mely visszatükröződik bel- és külpolitikájában. Miközben nem mond le arról a szándékáról, hogy revizionista nézeteit egyes szocialista országokban terjessze, más szocialista országokat, főleg a Szovjetuniót, Kínát, Albániát, Bulgáriát indokolatlanul és súlyosan rágalmazza. Ennek megfelelően feladatunk, hogy Jugoszláviával a korábbi törekvéseinket változtatva olyan kapcsolatokat tartsunk fenn, amelyek kölcsönös előnyökön, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elvén alapulnak, s amelyek megfelelnek a szocialista tábor közös érdekeinek, valamint hazánk szocialista építése külföldön való propagálásának, de megakadályozzák a revizionista nézetek beszívárgását állami és pártéletünkbe. Figyelembe kell venni, hogy a jugoszláv szervek számos provokációt hajtottak végre magyar állampolgárok és a belgrádi nagykövetség ellen Jugoszláviában, fokozták tevékenységüket a magyarországi délszláv kisebbség soraiban, és kísérleteket tesznek tevékenységük aktivizálására hivatalos körökben Magyarországon. Emellett a jugoszláv kormány egyes állami aktusokkal (szerződéses és egyezmények nagyszámú jóváhagyása, ratifikálása) olyan színezetet igyekszik adni a magyar–jugoszláv kapcsolatoknak, mintha azok lényegesen különböznenek a többi szocialista ország és Jugoszlávia kapcsolataitól. Az ilyen jugoszláv külpolitikai vonalvezetéssel szemben – annak ellenére, hogy a párt, a kormány és külügyminisztérium Jugoszlávia irányában kialakított politikája világos és határozott volt – eddigi magatartásunkat sajtó- és tömegpropaganda-vonalon általában a passzivitás és tartózkodás jellemezte. Megfelelő ellenrendszabályokat kell kidolgozni diplomáciai vonalon a nagykövetség és a külügyminisztérium részére, sajtó- és más szervekkel karöltve annak

érdekében, hogy pártunk és kormányunk fenti politikáját kellő mértékben tudatosítsuk a közvéleménnyel, és ezzel egyszer s mindenkorra szétzúzzuk a jugoszláv vezető körök azon reményét, hogy Magyarországgal valamiféle külön, a szocialista tábor országaitól eltérő politikát folytathatnak.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-002927-3-1958.

1958. szeptember 29.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradójában* Saffer Pál beszámolt arról, hogy „Ma délelőtt tartotta plenáris ülését a Tartományi Kultúrközösség. Az ülés napirendjén az ifjúsági tribünök tevékenysége, valamint a könyvhónap előkészítése szerepelt. Ez az első alkalom, hogy a Kultúrközösség plénuma foglalkozott az ifjúsági tribünökkel, ezekkel az aránylag új és érdekes közművelődési intézményekkel. A bevezető beszámoló megállapítja, hogy a tribünök már eddigi tevékenységükkel is jelentős szerepet tölthettek be nemcsak az ifjúság, de a felnőttek nevelésében és általában tartományunk kultúréletében. Csak egy esztendő alatt 1281 rendezvényük volt, és ezeknek 188 000 hallgatója, helyesebben résztvevője volt [...]. Ugyanakkor azonban számos fogyatékoság is észlelhető ezekben az ifjúsági intézményekben [...] néha maradi és idealista felfogások is beszűrmennek anélkül, hogy a vita során megcáfolnák őket [...] Az a vélemény kristályosodott ki, hogy az ifjúsági tribünök a Kultúrközösség tagjaivá kell, hogy váljanak, és be kell illeszkedniük a közösség vezetete általános kultúrpolitikába. Ez a további fejlődési irány nemcsak szervezeti megszilárdulást hoz a tribünöknek, de megoldja igen sok műsor-, anyagi- és káderproblémájukat is.”

1958. szeptember 30.

Gyula Károly az Újvidéki Rádió *Esti híradójában*: „Általános a vélemény nálunk, itt a kedvező alkalom, hogy vasárnap Zágrábban legyőzzük a magyar labdarúgó-válogatottat. Egy évtizede hiába próbálkozunk már, döntetlennél többet

nem tudtunk elérni. Végső ideje tehát, hogy javítsunk rendkívül kedvezőtlen mérlegünkön. Érdekes azonban megemlíteni, hogy a magyar labdarúgó-vezetők többé-kevésbé bizakodva várják a vasárnapi jugoszláv–magyar válogatott találkozót [...] Nem szabad túlbecsülnünk, de nem is szabad lebecsülnünk vasárnapi ellenfeleinket.”

1958. szeptember

A *Híd* 9. számának tartalma: Sulhóf József: *Mosolygó csillagok alatt*; Herceg János: *Papp Dániel és a Vajdaság*; Ács Károly: *Önarckép, félhomályban*; Németh István: *Hulladék*; Herceg János: *Leszámolás*; *Gál László versei*; Alojz Rebula: *A római császárnő szőleje* (Ford. Bodrits István); *Laták István lírai fragmentumai*; Majtényi Mihály: *A magyar irodalom nagy varázslója. Emléksorok Karinthy Frigyes halálának huszadik évfordulóján*; Aleksandar Tišma: *Todor Manojlovićnál Zrenjaninban* (Ford. Ács Károly); Almási Tivadar: *Hullámok*; Sáfrány Imre: *A békanyál és a tejút között. Menekülés egy művésztelepi napló elől*; Kalapis Zoltán: *Púla keresztmetszete*; Bori Imre: *Verseskönyvek, tanulmányok* (Juhász Ferenc, Nagy László, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, Vas István, Fodor József, Kassák Lajos); *Krónika*. Vinkler Imre, Ács József és Sáfrány Imre rajzai.

1958. október 2.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „A Külügyi Államtitkárságon ma a jugoszláv kormány nevében a következő jegyzéket adták át Rako Naxho albán ügyvivőnek: A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kormánya végső aggodalmát fejezi ki az Albán Népköztársaság kormányának az albán sajtó és a felelős albán vezetők sorozatos jugoszlávellenes támadásai miatt [...] A *Baskimi*, Albánia Demokratikus Frontjának sajtószerve szeptember kilencediki számában cikket közölt *A jugoszláv revizionisták nacionálsoviniszta politikája a kosovói, macedóniai és Crna Gora-i*

albánok ellen címmel. A cikk a legsúlyosabb sérelmekkel illeti a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságot, valamint kormányát és népét, s olyan kifejezéseket használ, mint hóhérok, agák, gyarmatosítók, szadisták, Tito fasiszta bandája, fasiszta terror és így tovább. Emellett tévesen mutatja be a Jugoszláviában élő albánok helyzetét azzal a céllal, hogy a jugoszláv hatóságok ellen uszítsa őket. A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kormánya ellen olyan vádakatot hoznak fel, hogy a nemzetiségek megsemmisítésére irányuló politikát folytat, hogy a nemzetiségi kérdés megoldását büntényekkel kezdték és büntényekkel folytatják, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kormánya barbár üldözéseket, állatias cselekedeteket hajt végre és így tovább [...] A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kormánya emlékeztet Enver Hoxhának, az Albán Népköztársaság parlamentje prezidiumi tagjának és az Albán Munkapárt Központi Vezetősége első titkárának a Központi Vezetőség 1957. február 13. és 16. között megtartott plénumán elhangzott beszámolójára, amely miatt a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Külügyi Államtitkársága kormányának utasítására 1957. február 27-én tiltakozó jegyzéket intézett az Albán Népköztársaság belgrádi követségéhez; emlékeztet továbbá Gogi Nushinak, az Albán Munkapárt Központi Vezetősége Politikai Bizottsága tagjának, Albánia Szakszervezeti Szövetsége elnökének ez év szeptember 14-én megtartott beszédére, valamint Enver Hoxhának, másrészt Spira Koleknak, az Albán Munkapárt Központi Vezetősége Politikai Bizottsága tagjának az *Izvesztijában*, a szovjet kormány sajtószerveben megjelent szeptember 24-i cikkeire [...] Az Albán Népköztársaság ügyvivője, miután elolvasta a jegyzéket, kijelentette, hogy nem veheti át, mert nem egyezik tartalmával. Ennél az álláspontnál megmaradt akkor is, amikor a jegyzéket másodszor is elolvasta, és miután figyelmeztették, hogy a jegyzéket a nemzetközi érintkezésben kötelező udvariassági formák szellemében írták meg, és

hogy el nem fogadása megnehezíti a két kormány közötti érintkezést”.

A szabadkai Népszínház bemutatta Oscar Wilde *Csak szilárd legyen* [The Importance of Being Earnest, 1895] című vígjátékát. Fordította Mikes Lajos. Rendező: Virág Mihály. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Fellépett: Pataki László (John Worthing), Tóth Éva (Cecily, a felesége), Szabó Cseh Mária (Miss Prism), Sántha Sándor (Chasuble), Szilágyi László (Algernon), Ferenczi Ibi (Lady Brecknell), Heck Paula (Gwendoline), Szabó János (Merrimann), Faragó Árpád (Lanc). A 22 előadásnak összesen 7493 nézője volt.¹

1. Németh P. István: Csak Szilárd legyen. MSz, 1958. október 7. 2.; Krónikás [Lévay Endre]: Szellemesség művészi fokon. 7 *Nap*, 1958. október 12. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. október 3.

Az Újvidéki Rádió beszámolója: „A Szövetségi Végrehajtó Tanácsban előkészítették azokat a törvényjavaslatokat, és elfogadták azokat a rendeleteket, amelyeknek alapján életbe léptetik a foglalkoztatott személyek, a nyugdíjasok, a rokkantak és a gazdasági tanulók reális életszínvonalának javítását, és a gazdasági élet továbbfejlesztését célzó, nemrégiben hozott intézkedést [...] lehetővé teszik a gazdasági szervezeteknek, hogy ők maguk hajtsák végre, szükségleteik szerint, a munkások egyéni jövedelmének növelését, és közben tartásuk szem előtt azt, hogy ennek a növelésnek nagyobb munkatermelékenységre kell serkentenie a munkásokat [...] szükséges lenne azoknak a munkásoknak, akiknél az egységes százalékláb melletti nagyobbítás 700 dinárnál kevesebb, legalább 700 dináros emelést biztosítani, ha négytagú családjuk van. 700 dinár kell ugyanis ahhoz, hogy az illető munkások megfelelő térítést kapjanak a kenyér, a dohány, a cukor és a villany árának legutóbbi emeléséért. Az egyéni jövedelmeknek ezt a nagyobbítását minél sürgősebben végre kell hajtani [...] Az alkalm-

zottak átlagos fizetésemelése 7 százalék lesz, az alapfizetés és a rangpótlék után számítva. Ez az emelés bekerül az alapfizetésbe [...] A 7 százalékos átlagos emelés felosztása alkalmával a magasabb fizetési osztályokhoz tartozó alkalmazottak fizetése 3,5 százaléktól 7 százalékig növekszik, az alacsonyabb fizetési osztályúaké pedig 10 százalékkal [...] A nyugdíjbiztosításban az emelés a közepes és magasabb fizetési osztályokban 8 százalék lesz, az alacsonyabb osztályokban pedig 12 százalék.” > 1958. október 30.

1958. október 4.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Ma a Külügyi Államtitkárságra kérték Tencso Mecskovot, a Bolgár Népköztársaság belgrádi nagykövetségének ideiglenes ügyvivőjét, és a következő tartalmú jegyzéket adták át neki: Dimitar Ganev, a Bolgár Kommunista Párt titkára és Politikai Bizottságának tagja ez év szeptember 21-én Razlog városban, a szeptemberi felkelés 35. évfordulójának ünnepségei alkalmából nyilvános beszédet mondott. Beszédében amellelt, hogy sértegette a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságot és kormányát, tagadta a macedón nép nemzeti létét, azt állította, hogy a macedón néptől megkövetelik, hogy tagadja meg múltját és a bolgár nép történelmével közös történelmét. Vádolta a szocialista Jugoszlávia politikai és állami vezetőségét, hogy a macedón lakosságra rákényszeríti az »elszerbesített« nyelvet. Ganev végül azt ígerte a macedón lakosoknak, hogy hamarosan felszabadul a szegénységből és a zsákutcából, ahova Jugoszlávia mai vezetői juttatták.”

1958. október 5.

Sulhóf József az Újvidéki Rádió *Esti híradójában*: „Most hallom a jelentésekből, hogy magában Vajdaságban vagy harminc ifjúsági katedra és szószék működik. S azért is ült össze a Tartományi Kultúrközösség, hogy lovat adjon az ifjúság alá: teremtsen magának még többet, sokkal többet [...] azzal az értetlenséggel szállt szembe

– és Nagy József, a Tartományi Kultúrközösség elnöke is –, ami még itt-ott megnyilvánul az ifjúság nagyszerű megmozdulásával szemben.”

Ugyanott a *Sportrovatban*: „Jugoszlávia és Magyarország legjobb labdarúgói ma négy fronton mérték össze erejüket. Zágrábban a két ország ifjúsági válogatottjainak összecsapása a magyar fiatalok 3 : 0-ás győzelmével végződött, míg a főmérkőzésen, Jugoszlávia A és Magyarország A válogatottjának összecsapása 4 : 4-es döntetlent hozott. Magyarországon is két mérkőzést játszottak. Budapesten a magyar B válogatott 3 : 0 arányban győzött a jugoszláv B válogatott ellen. Nyíregyházán a két ország utánpótlás-válogatottjai találkoztak. A magyar csapat 1 : 0-ra győzött.”

1958. október 7.

Az Ifjúsági Tribün keretében működő Szép Szó irodalmi csoport a József Attila Kultúregyesületben megtartotta Majtényi Mihály szerzői estjét. Műveiből Kiss István, Pintér Lajos és Varga Géza adott elő részleteket.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. október 8.

A Nagy Imre-pert követően (> 1958. június 17.) a magyar kormányhoz eljuttatott jugoszláv válaszjegyzék (> 1958. július 21.) kifogásolta, hogy „a Magyar Szocialista Munkáspárt küldöttsége 1958. március végén a karadordevói megbeszélések folyamán még csak nem is jelezte annak lehetőségét, hogy Nagy Imre és a többiek ügyének megoldása ilyen irányt fog kapni, bár ekkor a magyar vezetőség előtt már ismeretes volt a per jugoszláv vonatkozásainak ilyen jellege.” Kijelentette, hogy továbbra is ragaszkodik az > 1958. június 23-án kelt jegyzékében kifejtettekhez. A jegyzékhez 194 oldalas dokumentumgyűjteményt mellékeltek.¹ > 1959. január 5.; > 1959. január 27.; > 1959. február 10.; > 1959. február 24.

Az Újvidéki Rádió aznap közölte: „Jovo Kapičić, Jugoszlávia budapesti nagykövete a Magyar Népköztársaság Külügyminisztériumának ma átadta a jugoszláv kormány jegyzékét, amely elutasítja és megcáfolja azokat a koholt vádakat, melyek szerint Jugoszlávia a Nagy Imre-csettel kapcsolatban állítólag beavatkozott Magyarország belügyeibe. A jegyzék válasz a Magyar Népköztársaság kormányának ez év július 21-i jegyzékére, valamint a *Nagy Imre és társai ellenforradalmi összeesküvéséről* című fehér könyvre.”

1. MOL XIX-J-1-4a-00473-2-1959.; MJK56-59, 297.

1958. október 10.

Újvidéki Rádió, Aladics János: „Gyufaszállal is lehet festeni. A Novi Sad-i Szerb Népszínház előcsarnokában a napokban nyílt meg Fejes Imre primitivista festő ötödik önálló tárlata. A látogatók közül sokan megrökönyödve nézik az egyszerű munkásfestő élénk színekkel, naiv, gyermeki szemlélettel és távlatérzék szembetűnő hiányával megfestett kartonjait. A hozzáértők azonban élvezik és vásárolják is ezeket a képeket. Egy-egy sikeres képéről akár tíz másolatot is készíthetne, ha győzné a munkát. Az egykori fésűs és gyöngygombházkészítő munkás február óta tagja Szerbia Képzőművészeti Szövetségének. Negyvenhárom képét megvette a naiv festők zágrábi képtára. Néhány képe még a brüsszeli világiállításra is eljutott, s a műbírálók is elismeréssel írtak sajátosan egyéni művészetéről. Valamikor jobb megélhetés után kutatva a városokat járta sorra, és szerényen élt havi járandóságából. Ma már elismert egyénisége képzőművészetünknek [...] Fejes Imre Zágrábban 1955-ben rendezte első önálló tárlatát, ezt követően pedig Novi Sadon, Belgrádban és Kačarevón állítja ki munkáit, de részt vett már sok közös tárlaton is.”

Sulhóf József: A Gyermekszínház szombati zrenjanini tanácskozása elé: „Nyolc napig tartott, tizennégy előadásból állt az a gyermekszínjátzó szemle, amelyet tartományunkban az

idén rendeztek meg először, és beleillesztettek a Zrenjaninban [Nagybecskerek] Művészet az ember szolgálatában cím alatt folyó ünnepségek sorozatába. Ha még hozzáadom, hogy az előadásokat tizenkétezer gyerek nézte meg a járás minden falujából, és a több mint ötszáz szereplő Vajdaság legtávolabbi vidékeiről vonult fel, ezzel minden statisztikai adatot közöltem [...] most már összeülhet holnap a nagy tanácskozás.”

1958. október 11.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradójában* Sulhóf József beszámolt arról, hogy „Szombaton tartományi méretű, nagy tanácskozást tartottak Zrenjaninban [Nagybecskerek] a gyermekszínház ügyében [...] Megállapították, hogy a mozgalmat tovább kell fejleszteni, és ezért az összejövetel átalakult alakuló közgyűléssé. Kimondta a Vajdasági Gyermekszínház Csoportok és Bábszínházak Szövetségének megalakulását azzal, hogy hasonló szövetség alakul minden járásban.”

Ugyanott elhangzott Beder István riportja: „A zentai kórház ma vette át az új tömbpavilont. Egy csupa márvány, csupa ablak épületet kapott teljesen új berendezéssel. Laboratóriuma a legkorszerűbbek közé tartozik. A régivel ellentétben az új épületben központi fűtés és fényjelzésű hívóberendezés van. A korszerű segédáramkörrendszere lehetővé teszi, hogy a műtőlámpa és a hívóberendezés hálózati áramszünet esetében is működjék. A tömbpavilonban három osztály lesz: belgyógyászati, sebészeti és szülészeti. Összesen 180 ágyat helyeznek itt el. A régi épületben csupán az orr-fül-gége és a gyermekosztály marad. Dr. Vigh Ágoston főorvos épp az átköltözést ellenőrizte, de kérésünkre néhány szóban méltatta a tömbpavilon jelentőségét. Kórházunk kerülete túllépi a járásét, mert a bánáti részről is jönnek ide betegek. Helyszűke miatt eddig sok könnyebb esetet kénytelenek voltunk visszautasítani, és az ápolási időt is megrövidítettük, ami közegészségi szempontból csöppet sem volt ideális megoldás. Mától kezdve ilyen eset nem

fordulhat elő – mondotta a főorvos. A betegek véleményét is kikértük. Elmondták, hogy már az első napon feltalálták magukat a napos szobákban, hogy itt minden ragyog, minden nagyon szép és sokkal kényelmesebb is, mint ott, ahol eddig voltak.”

A Ljubljanei Televízió megkezdte adását.¹

1. Eberst 1974, 171.; Biškup, Josip: *Političke ideje i sredstva informiranja u samoupravnom društvu*. Értekezés. Zagreb, 1976, 46.; Popović, Đorđije: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 46.

1958. október 12.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a Művésztelep kiállítása. Tizennégy művész 40 művét október 24-ig összesen 4977 látogató tekintette meg.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.; Zentai művésztelep, 68.

1958. október 21.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradójának* hallgatói megtudhatták: „A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Vezetősége részletes okmányt tett közzé a Magyar Kommunista Párt megalakításáról, fejlődéséről és tevékenységéről, megalakulásától kezdve napjainkig, amikor fennállása negyvenedik évfordulójának megünneplésére készülődik. A dokumentumot tézisek alakjában a *Társadalmi Szemle* című folyóirat közli. Az okmány véglegesen megerősíti Kun Bélának, a magyar kommün egyik alapítójának pozitív szerepét. Az egyes történelmi események időrendi bemutatásában a tézisek szerzői a reakció legsötétebb uralmának nevezik a Horthy-időszakot, és ezzel kapcsolatban elítélik a Jugoszlávia ellen intézett szégyenletes agressziót és a magyar megszálló csapatok által végrehajtott Novi Sad-i mészárlást. A tézisek a továbbiakban megállapítják, hogy a magyar pártnak 1944-ben Kádár János és Rajk László vezetésével sikerült megalakítani a Népfrontot, amely arra töreke-

dett, hogy antifasiszta alapon maga köré gyűjtse a magyar nép mind szélesebb rétegeit [...] Rákosi szerepének értékelésénél abból a megállapításból indulnak ki, hogy Rákosi a múltban jelentős érdemeket szerzett, de a szocialista forradalom győzelme után tevékenysége a párt belső egységének széthullásához vezetett, és sok kárt okozott a szocializmus ügyének általában.”

Ugyanott Aladics János arról számolt be, hogy Belgrádban megnyílt (1958. október 21–26.) a több mint húszezer könyvet bemutató harmadik nemzetközi könyvvásár: „Hatvan-négy hazai és negyven külföldi kiadóvállalat állította ki könyveit [...] A magyarok számos érdekes kiadványuk mellett igen sok jugoszláv irodalomból fordított könyvet hoztak a könyvvásárra. Tizenöt nemzet zászlaját lobogtatja a szél a Száva mellett. Ez a tizenöt lobogó most valahogy azt jelképezi, hogy a könyv, a kultúra közel hozza az embereket egymáshoz.” (> 1958. szeptember 17.)

Pintér Lajos riportja: „Épülnek városaink. Pontosan egy hónappal ezelőtt afféle kis ünnepséget ült a Novi Sad-i építésszek egy csoportja. A Vasa Savić és a Vladislav Kačanski utca sarkán, a Liman mocsaras földjébe besüllyesztették a százhatvanadik, egyben utolsó betonoszlopot. Mi épül itten? Novi Sad első tízemeletes épülete. A munkálatok már nem a föld alatt, hanem pár méterrel a földszint fölött folynak. Az építők vasállványai hamarosan a város fölé emelkednek. Harminc méter magas lesz ez a felhőkarcoló. Egyeduralma azonban nem fog soká tartani. Szomszédságában, még az idén, megkezdik a másik két tízemeletes palota építését [...] Pontosan 960 lakó költözik majd be. Hogy mikor? Tíz hónapon belül. Rista Šeherinski mérnök, a három felhőkarcoló tervezője garantál ezért [...] A felhőkarcolók mindegyikében 20 háromszobás és 67 kétszobás összkomfortos lakás lesz.”

Az Ifjúsági Tribün magyar szerkesztőségének a József Attila Kultúregyesületben szervezett

külpolitikai estjén Jancsics Miklós, a *Magyar Szó* külpolitikai rovatának szerkesztője tartott előadást.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. október 22.

Korom Tibor az Újvidéki Rádió *Esti híradó*-jában: „És porba hulltak a bilincsek... Tartományunk székvárosa holnap ünnepli felszabadulásának 14. évfordulóját. 1944. október 22., napsütéses vasárnap. A Novi Sad-i villanytelep romokban hever, a rádiókészülékek hallgatnak. Sok-sok Novi Sad-i lakos mégis úgy érzi, hogy a nap még sose ragyogott a városra olyan biztatóan, mint most. A Futaki utcai kaszárnya üres. Horthy megszálló seregeinek utolsó egységei fejvesztve elkotródtak az éjszaka leple alatt. A rabbilincsek porba hullását repesve váró nők sietve öltik a vörös csillagot a háromszínű zászlóra, a munkások hallgatagon szemlélik az elnémult gyárakat. A várost környező szállásokon készenlétben áll a Novi Sad-i partizánosztog. Tagjai már több tanújelét adták elszántságuknak. Verbásznál kisiklattak egy német katonavonatot, a rónán kenderkazlakat gyűjtöttek fel stb. A Novi Sad-iak türelmetlenül várják harcosaik felbukkanását a sárga kukoricatáblák felől. A várost néhány borzalmas robbanás rázza meg. A dunai hídon szüntelenül vonulnak át az ellenséges katonák, gépjárművek. Három óra tájban halad át rajta az utolsó, s ekkor nagy robajjal a Duna hullámaiba zuhan a két partot összekötő acélszerkezet. Novi Sad szabad. A megszállók ellenállás nélkül hagyták el. A megkínzott város központjában hamarosan kibontják a csillagos zászlót. Az emberek ragyogó arccal tódulnak az utcákra. Lelkesedésük határtalan. Énekelnek, jelszavakat kiáltoznak. Estefelé a kaszárnyákban már fegyvert osztanak az új önkénteseknek. Amikor leszáll az éj, öt partizán érkezik a városba. Felderítők. Bajtársaik Zsablyánál harcolnak. 1944. október 23-án reggel fél hétkor két egy-

ségünk menetel a város központjában. A Novi Sad-i partizánosztog második zászlóaljának második és negyedik százada. Porba hullottak a bilincsek. Ezen a napon új korszak kezdődik Novi Sad életében: az ember szabad kibontakozásának korszaka. S most ennek az új életnek a kezdetét ünnepeljük.”

A műsorban az is elhangzott, hogy „A Tartinói Népszkupstina Költségvetési Bizottságának tegnapi ülésén megvitatták a községi népbizottságok költségvetésének háromnegyedévi mérlegét is. Megállapították, hogy az elmúlt 9 hónap alatt a kiadások összege 344 millió dinárral túlszárnyalta a bevételt. A népbizottságok ezt a különbséget, vagyis az említett kiadástöbbletet bankkölcsönből fedezték, amit még az év végéig vissza kell fizetniük [...] a banktól felvett kölcsönre kamatot kell fizetni akkor, amikor minden dinárra nagy szüksége van a községnek. Vajdaságban egyedül csak a Zentai járás népbizottságai nem folyamodtak ilyen kölcsönhöz [...] a tervezett bevételt jórészt azért nem valósították meg, mert elsősorban a szakképzett pénzügyi káder hiánya miatt a földadót és más hasonló járulékokat nem tudták teljes egészében begyűjteni.”

Ugyanott Laták István hírül adta, hogy „A Drámai Művészek Egyesületének subotica-i csoportja kétnyelvű szatirikus bábszínház megindítását tervezi. Ez a bábszínház felnőttek részére rendezné előadásait, mert aktuális politikai tréfákat, humoros jeleneteket, időszerű szatirikus egyfelvonásosokat adna elő. Néhány népszerű bohózati figura állandó szerepeltetésével a lokális társadalmi élet ferdeségeit is kipellengezné a színpadra kerülő csípős tréfákban. A drámai művészet helyi csoportjának bizottsága tárgyalásokat folytat már a Népszínházzal és a járási kultúrhatóságokkal a szatirikus bábjáték mielőbbi elindításának lehetőségeiről. Egyelőre csak a kezdeményezőbizottság dolgozik, hogy szerzőket mozgósítson, s megteremtse a legszükségesebb anyagi feltételeket”.

1958. október 24.

Majoros Péter az Újvidéki Rádió *Esti híradójá-*ban arról számolt be, hogy „E hó tizediki ülésén a Novi Bečej-i Népbizottság is meghatározta a mezőgazdasági termékek kiskereskedelmi árát. E szerint a burgonya például 15, a vöröshagyma 20-30 a káposzta 20, a vaj pedig 100 dinárral olcsóbb, mint azelőtt [...] A vöröshagyma árát 50 dinárban állapították meg. Igen ám, de honnan a megfelelő árukészlet, amely egyrészt az ellátást, másrészt pedig az említett ár érvényesítését biztosítja? A választ a földműves-szövetkezet adta meg. Tíz vagon vöröshagymája volt raktáron, amelyet kivitelre szánt ugyan, de ehelyett a helyi piac problémáját oldotta meg vele”.

1958. október 25.

Aladics János az Újvidéki Rádióban: „Új, korszerű színházépület, ezer ülőhelyes moziterem, hangverseny- és kiállítási csarnok, központi kultúrotthon és egy megfelelő épület a munkásegyetemnek. Ezekről az építkezési tervekről tárgyalt ma délelőtt Bora Samolovčev elnökletével a város Népbizottságának Kulturális és Közoktatásügyi Tanácsa [...] Ha jóváhagyják a terveket, akkor a jövő évben huszonhárom millió dinárt fordítanak a kultúrintézmények építésének első szakaszára, és végre hozzálátnának a kultúrépítkezéshez Novi Sadon.”

1958. október 26.

Két hír az Újvidéki Rádió *Esti híradójá-*ban: „A Szövetségi Népszkupstina Népjóléti és Népegészségügyi, valamint Munkaügyi és Társadalombiztosítási Bizottsága ma délelőtt elfogadta azt a törvényjavaslatot, amely szerint a gazdasági szervezetek jövedelemjárulékanak egy részét átengedik a munkások személyi jövedelmének növelésére. A bizottságok együttes ülésén Moma Marković, a Szövetségi Végrehajtó Tanács képviselője megindokolta a törvényjavaslatot. Hangsúlyozta, hogy a javasolt növeléssel nemcsak az egyes cikkek árainak felemeléséből eredő költ-

segek fedezhetők, hanem növekszik az életszínvonal is [...] Novi Sadon befejeződött a jugoszláv rádióállomások riportereinek tanácskozása a riportműsorokról és a riporterek helyzetéről és munkájáról. Megállapították, hogy szorosabb együttműködést kell teremteni a rádióállomások között, különösen a közös műsorok elkészítése tekintetében, és hogy gyakrabban kell riportereket cserélni az egyes köztársaságok között. A rádióriporterek is megalakították szakosztályukat.”

Ugyanebben a műsorban hangzott el Herceg János *Gyerekek* című tárcája a Magyarországról látogatóba érkezett kislányról: „Mikor Verka megérkezett a kislányával, összefutott az egész rokonság. Hát hogyné! Tizennégy éve nem látták, a kislányát nem ismerték, az már ott született, úgy kellett megbarátkoztatni a nagy család itteni gyerekeivel, s nem győzték mondogatni nekik: lássátok, a Verka néni kislánya milyen okos, milyen illedelmes, nem olyan, mint tik vagytok. És Jutka csakugyan okos, illedelmes kislány volt. Most, persze, még fitogtatta is, hiszen érezte, hogy unokatestvérei valósággal megbámulják, nem is a ruháját, vagy a cipőjét, mert az éppen olyan szegényes volt, mint az övék, hanem ahogyan viselkedett, beszélt és mozgott közöttük, mint valami felnőtt, aki mindenben igyekszik példát mutatni. – Tessék szíves lenni megmondani, nagypapa kérem, mire való ez? A sárgaréz pipaszurkálót kérdezte, meg a »sallangos acskót« és ezen nemcsak öregapó nevetett, de még Verka is, a kislány mamája: – Jaj, gyerek, hát nem láttál még pipaszurkálót? – kiáltott kezét összecsapva. – Persze, nálunk leginkább csak cigarettáznak a férfiak. A gyerekek, az itteniek, nem nevettek. Komoly arccal néztek rá, s szinte feddő tisztelettel a felnőttekre. Még nem lehetett tudni, védik-e magukban, sajnálják, hogy nevetéssé vált, vagy pedig annyira megdöbbenek a kérdésén, hogy nem is bírtak nevetni rajta. Mikor bementek vele a faluba, Jutka fél lépéssel előtte járt a többi gyerekeknek, mintha ő vezetné

unokatestvéreit és nem azok őt. Onnan szólt minduntalan hátra, s kérdezett folyamatosan valamit tőlük. Legtöbbször olyasmit, hogy a válaszokból megint az ő fölényét kellett érezni. – Gyerekek, játszik közületek valaki hangszeren? Nem is feleltek neki erre, csak Józsika rázta meg a fejét, amikor csodálkozva hátrafordult, hogy miért hallgatnak. – Én fuvolázom – csicseregte, és tenyerével kicsit megpaskolta hajfürtjeit, s a fejét is félrehajtotta, úgy mesélte tovább: – Én fuvolázom. Két évvel ezelőtt kinn volt az esztrádszínház nálunk, Pentelén, azoknál volt egy fuvolás leány. Tőle kaptam kedvet hozzá. Azóta már a rádióban is szerepeltünk, s a mi iskolánk zenekara aratta a legnagyobb sikert. Azóta már máshova is meghívtak bennünket. – Akkor értek oda a templom elé, amelynek kerítésénél egy ökrösszekér állt. Jutka nagyot kiáltott örömeiben: – Jaj, de cuki! Hát ilyen még létezik nálatok? Ja, de muris lehet ezen kocsikázni. Én felszállok! És csakugyan, előbb megveregette az ökrök méla pofáját, aztán egy gyors mozdulattal felugrott a szekérre, csak úgy perdült a kis szoknyája utána, s már kapta is fel az ostort, és mély hangot erőltetve, mint az igazi kocsisok, elkiáltotta magát: – Csálé, hajsz, csálé! A gyerekek, az unokatestvérei, megkövülten néztek rá. A plébánia kis kapuján akkor jött ki egy öreg parasztember, a boltajtóba kiállt a kereskedő, s nézték az idegen kislányt a bakon, amint az ökrökre kiáltozott. Hanem ez már igazán sok volt. Józsika odaszaladt a szekérhez, és a fogai közül sziszegte villámló szemekkel: – Jössz mindjárt le, a zanyád... És mivel Jutkának erre csak egy fölényes mosolya volt, s tovább biztatta az ökröket, a kis mokány gyerek, aki addig rátott szájjal hallgatta a messziről jött kislányt, aki maga volt az okosság és illedelmesség mintaképe, most felágaskodott, elkapta Jutka szoknyáját és olyat rántott rajta, hogy négykézláb esett le a szekérről. És mikor rákvörösen feltápáskodott, Józsika mindjárt olyan két pofont ragasztott az arcára, amilyet csak faluhelyen tudnak kimérni az ilyen

suttó legénykéek, ha nagyon megharagítják őket: – Ez nem cirkusz, a teremtesedet, itten énnekem ne fuvolázz! – tette hozzá magyarázatképpen, de ezt már nem hallotta a vendég. Ész nélkül futott haza az egyenes úton. Jósika csak késő este mert hazamenni, mikor már elült a vihar, mikor már a saját édesanyja is eltángálta Jutkát, s hogy ő is kikapott, azt már nem is nagyon bánta. Különben is érezte, hogy a családi közvélemény az ő pártjára állt, s a pofonok csak úgy az illem kedvéért kerültek az ő arcára, s három nap múlva a fuvolázó kislány már nem előttük járt a faluban, hanem szerényen követte őket, mint akinek két pofon elég volt ahhoz, hogy valóban okos és illedelmes kislány legyen.”

1958. október 27.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet tájékoztatta a Központot: „Herceg János közismert vajdasági magyar író újabban hallatja szavát a magyarországi írók, a magyar irodalom kérdéseiben. Még amikor legutóbb találkoztunk vele, közvetlenül a VII. kongresszus utáni időkből, és beszélgettünk Magyarország és Jugoszlávia kulturális kapcsolatairól, és az ezzel kapcsolatosan a vajdasági magyar írókra háruló esetleges feladatokról /recenziók készítése kiadók számára magyar irodalmi művekről/, akkor Herceg János kijelentette – mint annak idején jelentettük –: ne higgyük, hogy a magyar–jugoszláv kapcsolatok általában és a kulturális kapcsolatok is a vajdasági magyarságon és ennek megfelelően a vajdasági magyar írókon keresztül vezetnek, illetve ilyen módon fejleszthetők. Herceg szükségességnek találta ezt kijelenteni annak ellenére, hogy az említett recenzióírásokon kívül (arról is feltételesem) semmi egyébről ilyen vonatkozásban nem esett szó. Újabban azonban Herceg János, amikor a magyar irodalom és a magyarországi irodalmi helyzet bírálatára kerül sor, előtérbe lép. A *Magyar Szó* október 19-i számában *Az ember és a műve* címmel hosszabb

cikket találunk, amelyben Herceg Déry Tibor személyével foglalkozik. A cikk bizonyos pozitív mottóval indul, ez kétségtelen. Ugyanis Herceg cikkét tulajdonképpen a disszidens magyar írókhoz, pontosabban Ignótus Pálhoz intézi, és szemére veti, hogy Ignótus a nyugati világban Déryt nem a mai magyar irodalom egyik legjelentősebb írójaként mutatja be, hanem kizárólag, mint a *Niki* íróját, tehát a politikusírót. Ezen túlmenően azonban Herceg Déryvel kapcsolatosan állandóan Déry Tibor mártíromságáról beszél, írói kvalitásait túlbecsüli, nem győzi elégszer hangoztatni, hogy Déry mennyire igazán kommunista, és ugyancsak nem győzi elégszer hangoztatni, milyen helytelen volt Déryt elítélni. Herceg ugyanakkor Ignótusról is meglehetősen pozitívan nyilatkozik. Értesüléseink szerint azonban Herceg János egy újabb cikket is írt, amely a *Híd* című irodalmi folyóirat következő számában jelenik majd meg. Ebben a cikkében tudomásunk szerint élesen elítéli a népi írókkal kapcsolatosan jelenleg Magyarországon folyó vitát. A cikk részleteit nem ismerjük, azonban az értesülések arról szólnak, hogy ennek a közeljövőben megjelenő cikknek a hangja sokkal élesebb a *Magyar Szó*ban megjelent Déry-cikk hangjánál. Arra a kérdésre, hogy vajon mi készteti Herceg Jánost ilyen magatartásra, nehéz lenne válaszolni. Valószínű, hogy Herceget felkérték az illetékesek erre a ténykedésre, azonban ezek a cikkek tükrözik Herceg helytelen gondolkodásmódját is, és a magyar irodalommal kapcsolatos politikailag káros, ferde nézeteit. A feltételezhető kényszerítő körülmények ellenére Herceg írhatna higgadtan és reálisabban. Nem ártana, ha valamelyik magyar irodalmi lap reagálna ezekre a megnyilatkozásokra.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-16b-005918-1958.

1958. október 27.

Beder István zentai hírei az Újvidéki Rádióban: „Az adai Potisje szerszámgyégyárban Rekecki mérnök vezetésével egy korszerű esztergapad prototípusán dolgoznak. Tavaszra megjelennek vele a belgrádi és a zágrábi árumintavásáron. Az új esztergapad az eddigieknél jóval tökéletesebb, és – méreteit figyelembe véve – olcsóbb is lesz. A jövő évi terv alapján készül gépeket már lekötötték. A rekonstrukció első fejezete azonban lehetővé teszi a jövő évi terv túlszárnyalását. A többlettel a közép-keleti országokból, elsősorban az Iraki Köztársaságból érkezett rendeléseket elégitik ki [...] A Zentai Községi Népbizottság szombaton megvizsgálta az ellátás helyzetét. A népbizottsági tagok több javaslatot tettek az ellátás jobb megszervezésére. Bíralták azokat a vállalatokat, amelyek nem vettek igénybe kölcsönöket a munkások téli ellátásának megkönnyítése érdekében [...] A Népbizottság új elnökévé Gyetvai Lajos eddigi alelnököt választották. Mucsi József volt elnök más beosztást kap.”

1958. október 29.

A *Népszabadság* beszámolt arról, hogy a magyarországi Kiadói Főigazgatóság és a Jugoszláv Könyvkiadók Egyesülete együttműködési megállapodást kötött.¹

1. Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1958*. Budapest, 1965, 123.

1958. október 30.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Szövetségi Népszkupstina a többi között határozatot hozott, amellyel lehetővé teszi az életszínvonal emelése érdekében bejelentett intézkedések megvalósítását [...] Minden munkásnak és alkalmazottnak legkevesebb 700 dinár jövedelemnövelést biztosított. A gazdasági szervezetek pénzalapjai ezzel nem rövidülnek meg, mert a közösség a megnövekedett kiadások fedezésére a saját alapjából biztosította a szükséges összeget [...]

Mintegy 470 000 tisztviselő fizetését emelik 900–1800 dinárral havonta, a fizetési osztálytól függően [...] A nyugdíjak átlagban 8 százalékkal emelkednek.” > **1958. október 3.**

1958. október 31.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy Szerbia Képviselőházában „többek között a középiskolák kérdése szerepelt. Dragoslav Marković, a Szövetségi Végrehajtó Tanács tagja beszámolójában a következőket mondotta: a Szerb Népköztársaság középiskolái az utóbbi években nem tudnak lépést tartani a társadalmi igényekkel és köztársaságunk gazdasági fejlődésével [...] A középiskolák fejlesztési távlatlatterve szerint [1961-ig] a meglévő 86 középiskolából huszonkettőt becsuknak. Helyettük szakiskolákat nyitnak, éspedig 17-et a magas szakképztségű munkások részére. Emellett 22 középfokú szakiskolát nyitnak 23 000 tanulóval. Ezek az intézkedések azért szükségesek, mert 1961-ig 110 százalékkal kell emelnünk a magas szakképztségű munkások számát, a szakképzetlen munkásokat pedig 45 százalékkal csökkenteni.”

A szabadkai Népszínház bemutatta Barta Lajos *Szerelem* [1916] című színművét. Rendező: Virág Mihály. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Fellépett: Szabó János (Szalay, nyugalmazott mérnök), R. Fazekas Piri (Szalayné), Szabó Cseh Mária (Nelli), Tóth Éva (Lujza), Bocskovics Rózsi (Böske), Czehe Gusztáv (Biky, a fűszeres), Szilágyi László (fia, a költő). Az 52 előadásnak összesen 16 661 nézője volt.¹

1. Németh P. István: Barta Lajos: *Szerelem*. Holnap bemutató a suboticei Népszínházban. MSz, 1958. november 1. 2.; Németh P. István: Barta Lajos: *Szerelem*. MSz, 1958. november 8. 3.; Krónikás [Lévay Endre]: *Szerelem*. 7 *Nap*, 1958. november 9. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. október

Budapesten magyar–jugoszláv tárgyalások folytak a szerződés szerinti áramegységár felülvizsgálása tárgyában. Ez alkalommal a két delegáció megvizsgálta a Szeged és Szabadka közötti magas feszültségű távvezeték kiépítésének és az itteni villamosenergia-rendszer összekötésének lehetőségeit.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00473-3-1959.

1958. november 4.

Az Ifjúsági Tribün keretében működő Szép Szó szerkesztősége által a József Attila Kultúregyesületben *Hajnalcsillag* címmel szervezett esten fiatal vajdasági magyar prózaírók mutatkoztak be: Bányai János, Huszák Tibor, Molnár Cs. Attila, Tolnai Ottó, Varga Rózsa, Vasas Erzsébet, Várady Tibor, Vlaovics József.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. november 6.

A magyar kormány jóváhagyta a Jugoszláviával kötött árucserre-forgalmi megállapodásokat (> 1958. január 15.; > 1958. február 22.), és ezt > 1958. december 13-án jegyzékben közölte a belgrádi nagykövetséggel.¹

1. MJK56-59, 252., 274.

1958. november 11.

Az Ifjúsági Tribün keretében működő Szép Szó szerkesztősége a József Attila Kultúregyesületben *Megálmodtam a valóságot* címmel megtartotta a fiatal vajdasági magyar költők estjét, amelyen fellépett Báti Zsuzsa, Deák Ferenc, Dóró Sándor, Faddy Ferenc, Fehér Kálmán, Koncz István, Rajta Margit, Szajkó Margit, Varga Géza, Virág Gábor, Végh Lajos.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. november 14.

Boros Róbert, a Külügyminisztérium I. sz. Politikai Osztály helyettes vezetője megküldte az 1958. évi összefoglaló elkészítésének szempontrendszerét. A jugoszláviai magyarság helyzete nem szerepelt a beszámoló témái között.¹

Sinkó Ervin Dobossy Lászlónak: „Nálam valóban megvannak a levelek, amiket Romain Rolland-tól kaptam. Azokat nyilvánosságra is hoztam az itt megjelent *Roman jednog romana* (Egy regény regénye) c.ű könyvemben. A könyv egy része folytatásokban magyarul is megjelent – több R. R. levéllel együtt a noviszádi *Híd* c.ű folyóiratban. A mai konstellációban aligha volna Önnek módjában a levelek közlése. Amennyiben azonban gondolja, hogy az Ön szempontjából nem járhat kellemetlenségekkel, szívesen küldhetnék mikrofilmeket az említett levelekről.”²

1. MOL XIX-J-1-j-5a-001994-3-1958. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 104. 116–117. Eredetije a PIM Kézirattárában V. 4545/53/1. sz. alatt található.; Dobossy László publikációi ebben a témában: Romain Rolland levelei magyar barátaihoz. *Filológiai Közöny*, 1957. 3. 239–252.; Romain Rolland magyar vonatkozású leveleiből. *Nagyvilág*, 1961. 5. 731–735.

1958. november 16.

Magyarországon országgyűlési és tanácsi választásokat tartottak. A korabeli hivatalos adatok szerint a szavazáson a névjegyzékben szereplők 98,4%-a jelent meg; az érvényes szavazatok 99,6%-a esett a Hazafias Népfrent jelöltjeire.¹ Ez volt az első országgyűlési választás 1953 májusa óta. Kovács Béla, a Nagy Imre-kormány volt államminisztere is képviselő lett.²

1. *Iz naše prošlosti I*. Budimpešta, 1979, 143.; *Magyar történelmi kronológia*. Budapest, 1981, Tankönyvkiadó, 553.; MTK 1982. – 2. A forradalom előzményei 1987, 234.

1958. november 18.

Az Ifjúsági Tribün keretében működő Szép Szó szerkesztősége által a József Attila Kultúregyesületben *Négy elbeszélő* címmel szervezett irodalmi esten Major Nándor, Németh P. István, Németh K. István és Saffer Pál olvasta fel novelláját.¹

1. Plakát; Kiss István: Pregled dosadašnjeg rada. Kézirat. 1959. február 6.

1958. november 22.

A Jugoszláv Külügyi Államtitkárság szóbeli jegyzéket adott át a belgrádi nagykövetségnek, amelyben arra kéri a Magyar Népköztársaság kormányát, hogy jelöljön ki egy olyan magyar szervet, amely közvetlenül a Jugoszláv Pénzügyi Államtitkárság vagyonvédő hivatala részére adatokat tudna szolgáltatni a Magyarországon államosított jugoszláv vagyonról.¹ > **1959. február 24.**

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00473-3-1959.

1958. november 25.

Belgrádban megkezdődött a Jugoszláv Írószövetség V. kongresszusa, amely támogatásban részesítette a JKSZ programjának a művészi alkotótevékenységre vonatkozó kitételeit.¹

Sinkóné Rothbart Irma Sinkó Ervinnek: „Édes Ferinkém, hallottam a rádión, hogy milyen ünnepélyes volt a kongresszus megnyitása és főleg a nagy politika jegyében. Idegen vendégekről nem tett említést. Hallottam nevedet is Panić-Surep és még valaki mellett, ebből tudom, hogy szerencsésen megérkeztlél [...] Sajnálom, hogy nem tudom Londont fogni. Te talán értesülni fogsz, hogy mit mond majd a kongresszusról. Vigyázz magadra, taxin járj, meg ne betegedj. Talán nem unalmas neked, az az érzésem, hogy nagyon fontos a kongresszus, nem is érzésem, hanem úgy látom innen.”²

1. Sinkó Ervin: Néhány szó a szavakról. *Híd*, 1958. 12. 943–946.; Majtényi Mihály: Az ötödik írókongresszus. *Híd*, 1958. 12. 1003–1005.;

Bosnyák 2003, 59. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 105. 117–118.

1958. november 26.

A Szövetségi Népszekupstina meghozta az 1959. évi társadalmi tervet.¹

Az Ifjúsági Tribün keretében működő *Szép Szó* szerkesztősége a József Attila Kultúregyesületben *Volare, oho-ho-ho* címmel megszervezte az európai szórakoztató zene estjét, amelyen Angelo Vlatković, az Újvidéki Rádió zenei szerkesztője beszélt.²

1. ÚR, 1959. május 1. –2. Plakát; Kiss István: Pregled dosadašnjeg rada. Kézirat. 1959. február 6.

1958. november 27.

Zentán a Művészetbarátok Klubjában Slobodan Bogojević tartott előadást *Brüsszeli benyomások* címmel.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1958. november 28.

Megkezdődött a ljubljana, a zágrábi és a belgrádi televízióállomások közös műsorának sugárzása.¹

1. Eberst 1974, 171.; Popović, Đorđije: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 46.

1958. november 29.

A jugoszláv nemzeti ünnep alkalmából rendezett követségi fogadáson Barity Miklós magyar diplomata egy jugoszláv katonadiplomatával való beszélgetésben provokatívan a jugoszláviai bolgárok és albánok helyzetét kezdte feszegetni. Stošić alezredes erre úgy válaszolt, hogy a magyaroknak több okuk lenne a vajdasági magyarság helyzete miatt bírálni Jugoszláviát.¹

1. Peják Zsiva titkár: Fogadás a jugoszláv nemzeti ünnep alkalmából. Budapest, 1958. december 3. 341/1958, MOL XIX-J-4-a, Belgrádi Nagykövetség 26. d. 523. Idézi Szesztay 2003, 128.

1958. november 30.

A szabadkai Népszínház bemutatta Novak Novak és Bora Savić *Amerikai nagynéni* [Tetka iz Amerike] című vígjátékát. Fordította Garay Béla. Rendező: Sántha Sándor. A díszletet és a jelmezeket Mihajlo Dejanović tervezte. Fellépett: Fejes György (Pákh András), Heck Paula (Jolánka, a felesége), K. Petz Marika (Mária, a leányuk), Szabó István (Bodebiczki János), R. Fazekas Piri (Dolly Márk), Faragó Árpád (Árgus Márkus), Czehe Gusztáv (Fényes Lukács), Szabó Cseh Mária (Vera, a felesége). A 24 előadásnak összesen 8950 nézője volt.¹

1. Vukovics Géza: *Amerikai nagynéni*. MSz, 1958. december 7. 9.; Krónikás [Lévay Endre]: *Amerikai nagynéni*. 7 *Nap*, 1958. december 7. 15.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. november

A *Híd* 11. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Háború lesz... Nem lesz háború!*; Miško Kranjec: *A szomorú postás története* (Ford. Bodrits István); *Stevan Raičković versei* (Ford. Dér Zoltán); Zákány Antal: *Törvény*; Tomán László: *Megtört szívvel*; Burány Nándor: *Kikötőben*; Bogdánfi Sándor: *Vegyes felvágott*; Vigh Rudolf: *Júlia*; Herceg János: *Emlék, álom poros prózában és egy kis történelem*; Saffer Pál: *Őszi ködökből feltűnő emberarcok*; Komáromi József Sándor: *Színházi bújócská*; Bori Imre: *Érzések színei*; Tomán László: *Kritika és költészet* (Jovan Hristić); Dér Zoltán: *A békeség és szelídség költészete* (Stevan Raičković); Bori Imre: *Találkozás a múlttal* (*Érosz és Amor*. Magyar Helikon, 1957); *Krónika*. Aleksandar Luković, Sáfrány Imre és Ács József illusztrációi.

1958. december 1.

Sulhóf József az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Vajdaság kezd erejének tudatára ébredni. Lassanként feleszmél, hogy nemcsak a múltban volt nagyon fontos szerepe a délszláv művelődés és művészeti fejlődésben, hanem a jelene sem

jelentéktelen. Ezernyi vonatkozásban, ezernyi szállal fűződik az egész ország gazdasági, társadalmi, tudományos, művészeti és művelődési életéhez, mindig csak ad, bőkezűen, önzetlenül. A jelen emlékeztetőjeként valósult meg a Sterija Játékok eszméje és az első Sterija-díjas darab egyik szerzője már vajdasági volt. Ennek a feleszmélésnek a szelleme nyilatkozott meg abban az ünnepségben, amelyet Konjović Milan, az európai hírnű festőművész alkotómunkásságának negyvenedik évfordulójára rendeztek, és amelylyel Vajdaság egy kicsit önmagát ünnepelte. És a saját értékeinek tudatosodása nyilatkozott meg a vajdasági filharmónia péntek esti hangversenyén. Tulajdonképpen nincs ilyen intézmény. Nincs vajdasági filharmónia. Most teremtették abból az ötletből, hogy november huszonkilencedikére összegyűjtsék az országban szerteszórt kimagasló vajdasági előadóművészeket, kiváló interpretátorokat, akik zeneakadémiai tanárok, zenekari koncertmesterek, elsőhegedűsök, s mint önálló művészek is kivételes helyet foglalnak el hangversenyéletünkben. Olyanok vannak közöttük, mint Milan Dimitrijević, Pap Lajos, Petar Toškov, akik nemcsak zeneakadémiai tanárok, hanem a határokon túl is jól ismert hegedűművészek. Arányi Károly, Bermel Miklós és József, Verebes Sándor és István, Balázs Rudolf, Horváth József, Varga Imre, Ilin Dušan, Hauzer Kurt mind olyan név a hazai zeneművészetben, hogy a beogradi, zagrebi, szarajevói, ljubljanoi, szkopjei és spliti operaházak, filharmonikus zenekarok, egyéb szimfonikus zenekarok büszkélkednek velük [...] A köztársaság napjára összegyűjtötték, aki csak eljöhett. És elhatározták, hogy a jövőben gondosabb előkészítéssel, legalább erre az előestére, erre az ünnepi hangversenyre mindazokat hazahívják, akik elérhető távolságban vannak.”

1958. december 3.

Az Ifjúsági Tribünön működő Szép Szó szerkesztősége által a József Attila Kultúregyesületben

szervezett esten Bori Imre tartott előadást *A költészet nagy kalandja. Bepillantás a világirodalomba* címmel.¹

Ádám Tibor budapesti beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Szürke a köd, az aszfalt, szürkék a házak, a Duna. Szürkék az emberek, de szürke még a sárga villamos, a kék autóbusz is. Vagy csak nekem tűnt úgy? Lehet. De ilyenkor őszutón nem szépek a városok, még a szépek sem. Hideg a neonfény és nem simogat lágyan, megtörik és rideggé teszi a barokk homlokzatokat. Szomorúak az ódon budai vár füstös maradványai, füstösek a csepeli bérházak új falai. De az élet megy, halad, rohan a maga mindennapi medrében, a nagyváros mozgalmassága űz embert, járművet előre, csak előre. Zsúfoltak a kávéházak, a pesti sajátossággá vált apró eszpresszók, az üzletek, az áruházak. Ősz van, és a tél a küszöbön. – ’Stét kívánunk, parancsol? – Nem parancsoltam. Egyelőre csak nézelődtem. Egy étterembe tértem, az Apostolok honába. Egy étterembe, amely harmincegynéhány esztendeje szolgálja ki a pestieket, amely sem rosszabb, sem jobb, mint a többi, csak éppen más. Stílusa templomi, fülkéi, mint a gyóntatószékek, asztalain nincs terítő, és fölöttük az apostolok mozaikba rakott képei díszelnek. Szent Jakab, Szent Bartolomeusz, Szent Mátyás. Én Szent Péternél kötöttem ki. A jó öreg nagy kulcsú Szent Péternél. – Gombaleves csipetkével, sertéssült pirított burgonyával! Nem, ez nem illik a környezethez. Rontja a hangulatot. Itt orgonának kellene búgni csendesen. – Mondja, kisasszony... – Bocsánat, elvtársnő vagyok... – Én meg külföldi. – Ja, az más. Olyan jól tetszik beszélni magyarul, hogy azt hittem... Hogy mit hitt, azt nem tudtam meg. De azt elmondta, hogy most jó, jobb, mint azelőtt. Most van nyugdíj, és ő már nemsokára... hiszen 30 éve járkal a fülkék között gőzölgő tálakkal, habos kriglikkel. – Egy duplát – mondta a szomszédom, s kávé hoztak néki, gyűszűnyit. Én két duplát rendeltem, s még az is alig volt

annyi, mint a mi törökünk. – Mondja, elvtárs... – Nem vagyok elvtárs! – Én meg nem vagyok magyarországi. – Ja, azt hittem, olyan jól beszél... Kinn a köd még mindig szürke volt, a házak is. A Dunát nem láttam, de hiszem, fekete volt, mint a nedves aszfalt. Emberrel nem igen találkoztam. Budapest aludt.”

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat.1959. február 6.

1958. december 5.

Sinkó Ervin Károlyi Mihálynénak: „abban a hiszemben voltam, hogy a kiadó elküldte Önnek a kért fényképeket – levele vétele után újra telefonáltam, [Weiss] Kálmán, az igazgató, azt mondta, hogy ő is mindeddig abban a hitben volt, hogy a fényképek már elmentek régen az Ön címére, s megígérte, hogy most mindjárt utánanéző a dolognak. Az emlékiratok kiadására nézve úgy nyilatkozott, hogy mégiscsak sor kerül majd rá. Közben ugyanis megjelent horvátul, a *Literatura* c.ü folyóiratban – melyet elküldtettem Önnek – a könyvhöz írt előszóm, és az igen nagy érdeklődést keltett. Az itteni lapok külön is megemlékeztek erről az előszóról. Alighanem ez is bizonyos lökést adott a kiadóvállalatnak a pozitív irányban [...] Köszönöm tehát ismét – mint ahogy már annak idején megírtam –, hogy rám gondolt, mint az alapítvány jugoszláviai reprezentánsára, de nem vállalkozhatom erre egyszerűen azért, mert a jelentkezők között való választás a legkülönbözőbb intervencióknak tenne ki engem – és azonkívül a jelentkezők ostromának. Az ilyen feladattal talán legjobb volna nem egyes embereket, hanem az írószövetség vezetőségét megbízni, illetőleg felkérni.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 106. 118–119. Eredetije a PI Archívumában, 704 f 91. ó.e. 108–109.

1958. december 6.

A Rádióiskola műsorában Juhász Géza beszélgett írókkal és költőkkel a *Hídról*. Gál László: „A *Híd* egyetlen folyóiratunk, márpedig semmilyen

irodalomtörténet nem tud olyan területi írócsoportosulásról, amely kivétel nélkül minden íróját maga köré tudta volna állítani bizonyos egységes irodalmi célok elérése érdekében. Márpedig akarva, nem akarva a *Hid*nak éppen ezt kell tennie, s ezért hangsúlyozom: irodalmi kérdésekben álláspontja nem lehet egységes, és így tulajdonképpen valamiféle *Hid*-álláspontról nem is lehet beszélni [...] ez szárnya is lehet a *Hid* fejlődésének, de kerékkötője is.” Ács Károly: „Régi igazság, hogy minden irodalom a harcaiban él, abban, ahogy ízlések, felfogások, irányok, iskolák egymásnak feszülnek, ahogy rombolják és építik egymást, s a szép izgalom új és új szikrákat csíhol ki belőlük. Megvan-e ez a harc, ez az egymásnak feszülés irodalmunkban? Megvan, s ha ezt kissé határozatlanul mondjuk ki, mintha magunk sem hinnénk egészen, annál rosszabb ránk nézve, mert meg kellene, hogy legyen, mert szükség van rá. S egy folyóirat, ha egyetlen és mindenkié, hogyan járuljon hozzá ehhez a szükséges és szükségszerű áramláshoz? Hogyan mentse át lapjaira éppen harcaiban, mozgásában a vajdasági magyar irodalmat? Úgy, hogy lehetőleg csak annak biztosít helyet, amiből nem hiányzik ez az irodalmi feszítőerő, amit nem csupán a mesterség vagy a megszokás kényelme diktál, az inercia törvénye szerint, hanem amiben meglelhető a felfedezés izgalma, az elmondás kényszere, ami nem búvik konvenciókba.”

1958. december 10.

Az Ifjúsági Tribünön működő Szép Szó szerkesztősege által a József Attila Kultúregyesületben a *Mi magunk* sorozatban *A bor, a halott és a lepke* címmel szervezett irodalmi esten fiatal újvidéki költők és prózaírók léptek fel: Bada István, Bati Zsuzsa, Deák Ferenc, Francz Mihály, Kiss István, Pintér Lajos, Torok Csaba, Szántó Zoltán, Varga Rózsa, Varga Géza.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. december 12.

A szabadkai Népszínház bemutatta Babay József *Három szegény szabólegény* [1956] című zenés vígjátékát. Zeneszerző: Buday Dénes. Rendező: Garay Béla mint vendég. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Hangszerelte: Milan Asić. Fellépett: Szabó István (id. Posztó Márton), Juhász Anna (Fáni, a felesége), Pataki László (Posztó Barnabás), Versegi József (ifj. Posztó Márton), Heck Paula (Selyem Péter), Szilágyi László (Cérna Gábor), Godányi Zoltán (Pamut István), Sántha Sándor (a főbíró). A 23 előadásnak összesen 10 236 nézője volt.¹

1. Laták István: *Három szegény szabólegény*. MSz, 1958. december 18. 2.; Dér Zoltán [Dévavári Zoltán]: *Három szegény szabólegény*. *Dolgozók*, 1958. december 20. 11.; Kolozsi Tibor: *Három szegény szabólegény*. 7 Nap, 1958. december 21. 7.; Gerold, Pastyik 1970.

1958. december 13.

A magyar kormány a belgrádi nagykövetség útján jegyzékben közölte a jugoszláv kormánnyal, hogy 1958. november 6-án jóváhagyta az 1958. január 15-én megkötött és 1958. január 22-én kiegészített árucseré-forgalmi egyezményt.¹

1. MJK56-59, 274.

1958. december 16.

Az Újvidéki Rádió az ausztriai szlovének helyzetével foglalkozott: „Az 1945 októberében meghozott törvényerejű rendelet megoldotta az iskolakérdést a kétnyelvű tanítással [...] Ez év júniusában azonban a szélsőséges sovinizta elemek hajszát kezdtek a kétnyelvű iskolai tanítás ellen a jelszóval, hogy »az ilyen iskolarendszer sérti egy szabad nép önértékét« [...] Vedenig, a tartományi kormány elnöke szeptember 22-én egy körirattal gyakorlatilag hatályon kívül helyezte az 1945-ben hozott rendeletet, bár erre kizárólag a parlamentnek van joga. A nevezett köriratban felhatalmazta az iskolai hatóságokat, hogy felmenthetik a diákokat a szlovén nyelv tanulásától, ha szüleik is beleegyeznek ebbe. Ezek

után a szélsőséges elemek hajszája még inkább fokozódott. Nemcsak az iskolai, hanem az állami hatóságok is, beleértve a csendőröket és más hivatalnokokat, nyomást gyakoroltak a szülőkre, házról házra jártak a már kitöltött és okmánybélyeggel ellátott nyilatkozatokkal, és követelték az aláírást [...] Dél-Koruška négy járásában a húszezer szlovén diák közül mindössze kétezer maradt meg a szlovén nyelv tanulása mellett. A szélsőséges sovinszták elégedetten dörszölhetik kezüket [...] Mindez szöges ellentétben áll az osztrák államszerződés hetedik cikkelyével és az 1945-ben meghozott rendelettel. Ezért érthető, hogy a jugoszláv kormány lépéseket tett és tesz a szlovén kisebbség érdekeinek megvédésére. Ez kötelessége azért is, mert Jugoszlávia az osztrák államszerződés aláírói közé tartozik.”

1958. december 17.

Az Ifjúsági Tribünön működő Szép Szó szerkesztősége által a József Attila Kultúregyesületben szervezett esten dr. Palics Miklós, a szabadkai kórház igazgatója tartott előadást *Fiatalság, szerelem* címmel.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. december 20.

Az Újvidéki Rádióban Lévay Endre hírül adta, hogy Szabadkán „végre megtört a jég, a közömbösség jege. Urbán János, a lelkes szervező maga köré gyűjtötte mind a fiatal, mind a tettere kész idősebb írókat, és pár héttel ezelőtt *Életjel* címmel megindította a suboticei irodalmi élőlűjságot [...] A suboticei közönség meg is becsülte a kezdeményezést, a harmadik szám egészen kivételes nagy sikert hozott”.

1958. december 24.

Az Ifjúsági Tribünön működő Szép Szó szerkesztősége a József Attila Kultúregyesületben humoros évzárót szervezett *Négykézláb a Holdba* címmel. Fellépett Bada István, Bauer Irén, Fehér

Sándor, Kiss István, Laták András, Matuska Márton, Muszin Imre, Papp Gábor, Pecze Zoltán, Pintér Lajos, Polyvás József, Szántó Zoltán, Szilágyi István, Varga Rózsa, Varga Géza.¹

1. Plakát; Kiss István: *Pregled dosadašnjeg rada*. Kézirat. 1959. február 6.

1958. december 25.

Tito a Bandungi Egyetem díszdoktorává avatásakor mondott beszédében így foglalta össze Jugoszlávia decentralizálásának dilemmáit: „Saját tapasztalatunkon győződünk meg arról, hogy a központosított, illetve etatista igazgatás a legtermékenyebb talaja a bürokratizmus erősödésének, ami megbénítja a tömegek alkotó kezdeményezését, s ezáltal fékezi a rohamos fejlődést a társadalmi élet és tevékenység minden területén. Másrészt hangsúlyozni kell, hogy a decentralizálás feltételezi a nép teljes politikai egységét, a nemzeti kérdés helyes megoldását, az egész ország minél arányosabb fejlesztésének egységes kerettervét stb. Ami pedig a legfontosabb, az igazgatás széles körű decentralizálása feltételezi, hogy a polgárok teljes mértékben tisztában legyenek a közösségnek mint egésznek az érdekeivel.”¹

Ürményházán a háztartásokba bevezették a villanyáramot.²

1. Tito 13, 16–21. – 2. Fehér Lajos: *Ürményháza–Jermenovci múltjának és jelenének rövid vázlatja*. Ürményháza, 1984, Tudás-hatalom Vetélkedő, 22.

1958. december 26.

A Jugoszláv Képviselőház meghozta a bérházak és építési földterület államosításáról szóló törvényt,¹ amely a törvény 80. szakasza értelmében meghozatalának napján lépett hatályba. Végrehajtását a következő év elején meghozott rendelet² részletezte. Úgy rendelkezett, hogy csak a személyes használatra szolgáló korlátozott méretű lakásterület maradhat magántulajdonban. A törvényt titokban készítették elő, a saj-

tóban nem jelentették be, sőt a törvényjavaslat szövegét is csak magán az ülésen osztották ki a képviselők között, és a napirend kiegészítésével tűzték napirendre. Lidija Šentjurg kormánytag megindokolásában azt hangsúlyozta, hogy elfogadásának nem a gazdaság, hanem „a szocialista társadalmi viszonyok tökéletesítése” szempontjából van jelentősége, mert „felszámolja a kapitalista társadalmi viszonyokat, és az ember ember általi kizsákmányolását”. A törvényt még aznap vita nélkül elfogadták „a képviselők általános lelkesedése közepette”.³ Ezzel Jugoszláviában befejeződött a magántulajdon államosításának folyamata.

1. Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, SL FNRJ 1958/52., 1959/3., 1959/24., 1961/24., 1963/1. – 2. Uredba o postupku za sprovođenje nacionalizacije najamnih zgrada i građevinskog zemljišta. SL FNRJ 1959/4., 1960/53., 1964/8., 1965/1. – 3. *Vjesnik*, 1958. december 27. 1–2.

1958. december 29.

Laták István az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „Érdekes és nemes vetélkedés folyik a subotica-i Népszínházban. Már az elmúlt években néhányszor ugyanazt a darabot tűzte egyidejűleg műsorra a színház magyar és szerbhorvát együttese. A nagyobb siker hol az egyik, hol a másik együttesnek jutott, de minden esetben jelentős lendületet vitt a munkába a baráti, de elkerülhetetlen versengés. Most is egy időben készül két nyelven Figueiredo modern portugál írónak *A róka és a szőlő* című klasszikus tárgyú színműve.”

1958. december 31.

Első alkalommal jelent meg a *Vicc Forum*, „A szilveszteri vigalmi bizottság sajtószerve. Megjelenik évente egyszer, újév éjszakáján”.¹ A Forum kiadóház dolgozóinak szánt kiadványt 1965-ig a Forum Nyomda ki is nyomtatta, a későbbi években fénymásolatként terjesztették.

1. Bogdan T. Stanojev: *150 godina novosadske štampe*. Katalógus. Novi Sad, 1976.

1958. december

A JKSZ KB utasítására felmérés készült nemzeti kisebbségekkel szemben tanúsított politikáról Szerbiában, Macedóniában és Horvátországban. Megállapították, hogy Macedóniában és Kosovón 200 000 török él, miközben ezekről a vidékekről 124 800 személy költözött ki Törökországba. Megvizsgálták, milyen arányban vannak az egyes kisebbségekhez tartozók képviselve a hatósági szervezetekben és politikai szervezetekben, és milyen az oktatási és kulturális helyzetük.¹ > 1959. március 2.; > 1959. március 24.

Zilahy Lajos Újvidéken tartózkodott.²

A *Híd* 12. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Néhány szó a szavakról* (Felszólalás a Jugoszláv Írószövetség V. kongresszusán); Oskar Davičo: *Konjović varázsa* (Ford. Bodrits István); Laták István: *Mit tehet ezután?* (Vers); Aleksandar Obrenović: *A madár* (Hangjáték. Ford. Fehér Ferenc); *Sinkó Ervin karcolatai*; Vladan Desnica: *Búcsú* (Ford. Borbély János); Deák Ferenc: *Ma még virág vagy* (Vers); Borbély János: *Kicsi Szabó*; Majtényi Mihály: *Áthallás*; Szirmai Károly: *A vigasztaló*; Torok Csaba: *Gondolatok a sínek-ről és egy nyári alkonyatról*; Simin-Boschán Magda: *Borcsík a falon*; Kiss István: *Egy arany*; *Cigány dalok* (Ford. Pap József); Sáfrány Imre: *Számonkérés egy brüsszeli utazásról*; Majtényi Mihály: *Az ötödik írókongresszus*; Aleksandar Flaker: *Paszternák szenzációk nélkül* (Ford. B.[odrits] I.[stván]); *A jugoszláv írók feleletei a Les Temps Modernes folyóirat körkérdéseire* (Ford. Hornyik János); Sulhóf József: *Művészet a művészetért vagy az emberért*; Bori Imre: *Könyv a horizontról* (Sötér István: *Világtájak*); V.[ébel] L.[ajos]: *A Szocializmus első száma*; *Krónika*. Milan Konjović reprodukciója, Ács József és Sáfrány Imre rajzai.

Majtényi Mihály beszámolójában úgy értékelte, hogy a Jugoszláv Írószövetség V. kong-

resszusa „két kiemelkedő mozzanatot hozott: őszinte szembenézést a világgal, hogy irodalmunk megtalálja a maga helyét, valamint azt a nagy egységet, amelyet írónk a művészi alkotás szabadságának kérdésében megnyilvánították. Nincs művésziünk – összegezhethetjük –, aki ne osztozna a JK SZ programjában foglalt az írói, művészi és tudományos alkotás kérdésére vonatkozó alapvető igazságban, abban tudniillik, hogy az írói, művészi, tudományos alkotás annál hatékonyabban felel meg a társadalmi fejlődésnek (mindegyikük a maga módján és a maga eszközeivel), minél merészebben járul hozzá a természet és a társadalom igazságainak feltáráshoz, minél merészebben világítja meg a természet összetett problémáit, és igyekszik a társadalom életébe és az egyén lelki életébe behatolni. Ezért a JK SZ – munkásosztályunk élharcosa – az alkotás szabadsága mellett van, akár tudományos téren, akár a művészetekben.”

1. Bilandžić 1999, 386. – 2. *Híd*, 1959. 1. 84.

1958.

Az év folyamán megjelent könyvek:¹

Vajdasági magyar szerzők magyarul: B. Szabó György: *Tér és idő* (Tanulmányok. Progres); Debreczeni József: *Az első félidő* (Ifjúsági regény. Testvériség–egység); Debreczeni József: *Belgrádi éjjel* (Versek. Testvériség–egység); Francz Mihály: *Harmat csillagfényben* (Versek. Rukovet); Herceg János: *Vas Ferkó, a vitéz kovács* (Mese. Testvériség–egység); *Hőköm Pista. Versek a legkisebbek számára* (A Pionírújság Kiskönyvtára. Forum); Lévy Andre: *Menj csak, fiam* (Regény. Testvériség–egység);² Szirmai Károly: *Katlanban* (Regény. Testvériség–egység); Urbán János: *Fölszakadnak a felhők* (Versek. Minerva).

Vajdasági magyar szerzők fordításban: Debreczeni József: *Oslobodeno od carine* (Pripovetke [Elbeszélések]. Ford. Eugen Ormay. Turistička štampa, Beograd, 81. 17 × 12 cm, 3000 példány).

Délszláv szerzők magyar fordításban:³ Andrić, Ivo: *Híd a Drinán* (Na Drini ćuprija. Ford. Csuka Zoltán. Budapest, Európa, 335. 3000 példány); Bevk, France: *Tito* (Knjiga o Titu. Ford. Bodrits István. Újvidék, Testvériség–egység, 111. 3000 példány); Cankar, Ivan: *Jernej szolgalegény és az ő igazsága* (Hlapec Jernej in njegova pravica. Újvidék, Testvériség–egység, 118. 2980 példány); Ćosić, Dobrica: *Gyökerek* (Koreni. Ford. Dudás Kálmán. Budapest, Európa, 327. 4000 [4400] példány); Davičo, Oskar: *Beton és jánosbogarak* (Beton i svici. Ford. Dudás Kálmán. Budapest, Európa, 450. 4000 példány); *Hős gyerekek* (Mali heroji. Ford. Herceg János. Újvidék, Testvériség–egység, 217. 2000 példány); Kaleb, Vjekoslav: *Áldott por* (Divota prašine. Ford. Ács Károly. Újvidék, Testvériség–egység, 378. 2000 példány); Kazimirović, Vasa: *A szabadság zászlaja alatt* (Pod zastavom slobode. Ford. Bodrits István. Újvidék, Testvériség–egység, 378. 2000 példány); *Klasszikus jugoszláv elbeszélők* (Klasične jugoslovenske pripovetke. Vál. Dudás Kálmán. Ford. Csuka Zoltán, Dudás Kálmán, Hadrovics László, Vujicsics D. Sztoján. Jegyzetek: Hadrovics László. Budapest, Európa, 345. 5500 példány); Krleža, Miroslav: *A Glembay LTD* (Gospoda Glembajevi. Ford. Dudás Kálmán. Budapest, Európa, 141. 2000 példány); Petrović, Veljko: *Tavaszi temetés* ([Izabrane pripovetke]. Ford. Csikos István, Csuka Zoltán, Geleji Dezső, Illés Sándor. Budapest, Európa, 277. 2000 példány).

Magyar szerzők délszláv fordításban: Harsányi Zsolt: *Galileo Galilei* (Ljubljana, Cankarjeva založba); Karinty Ferenc: *Budimpeštansko proleće* (Budapesti tavasz. Sarajevo, Veselin Masleša); Kosztolányi Dezső: *Život u kavezu* (Pacsirta. Sarajevo, Džepna knjiga); *Zečičevo zvonce* (A nyuszi csengettyűje. Zagreb, Mladost); Zilahy Lajos: *Duša se gasi* (A lélek kialszik. Cetinje, Narodna knjiga); Zilahy Lajos: *Kad duša zamire* (A lélek kialszik. Rijeka,

Otokar Keršovani); Lukács György: *Tomas Man* (Beograd, Kultura); Lukács György: *Istorijski roman* (A történelmi regény. Beograd, Kultura).

A szabadkai horvát *Rukovet* irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat magyar nyelvű könyvsorozatát indított a *Rukovet Kis-könyvtára* címmel. A sorozatnak azonban csak az első könyve jelent meg Lazar Merković szerkesztésében, Francz Mihály *Harmat csillagfényben* című verseskönyve.

A Vajdaságban megjelent a háború utáni első római katolikus kiadvány. Egy hittankönyv volt, kiskatekizmus a Biblia elemeivel, egyben ima- és énekeskönyv. A vallásgyakorlás elmélyítéséhez szükséges művek sorát egy jól megszerkesztett imakönyv (*Hitélet imakönyv*) gazdagította 1960-ban, amely több kiadást is megért. 1961-ben újryomták változatlanul, 1971-ben átdolgozott, bővített kiadása, harmadik kiadása pedig 1990-ben jelent meg.⁴

Az Akadémiai Kiadó megjelentette Kovács Endre *Magyar–délsláv megbékélési törekvések 1848/49-ben* című munkáját.

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszaki kiadványok száma és átlagos példányszáma: 7 (93 000); *Dolgozók* (8500), *7 Nap* (18 000; 16 260⁵), *Híd* (1000), *Jó Pajtás* (19 500), *Iffúság* (6000), *Magyar Szó* (26 000; Kalapis⁶ 26 280, vasárnap 45 507, hétköznap 22 556), *Mézeskalács* (4600).⁷

Index címmel megindult az újvidéki egyetemisták lapja.⁸

A *Magyar Szó* bevezette *Mi újság Zentán* című mellékletét, amely hetente kétszer, szerdán és pénteken jelent meg egy-egy oldalon. 1969-ben megszűnt.⁹

A *Sportújság Képes Sportújságra* változtatta a nevét. 1961 áprilisában egybeolvadt a *Magyar Szó* sportrovatával.¹⁰

1. Juhász 1973. – 2. KNV73, 101. – 3. *Književnost naroda Jugoslavije u Madarskoj. Bibliografija 1945–1987*. Budimpešta, 1988, Udruženje izdavača i knjižara Mađarske. – 4. Csáky S. Piroška, Kókai Sándor: „Az írás szavai szerint”. Újvidék, 2006, Forum Könyvkiadó – Agapé Kiadó. – 5. Pénteki találkozások, 1971, 74. – 6. Kalapis 1994, 181. – 7. Stoković 1975. – 8. *Novi Sad 1944–1964*. 1964. október, Matica srpska, 124. – 9. *Tiszavidék* 20. Zenta, 1989, 9.; Kalapis 1994, 91. – 10. *Novi Sad 1944–1964*. 1964, Matica srpska, 126.

